



# Sociala innovationer

## – Ett internationellt perspektiv

**Tillväxtanalys har på uppdrag av Forte** studerat såväl synen på, som mekanismer för, sociala innovationer inom det bredare hälso- och välfärdsområdet i USA, Kanada, Storbritannien, Nederländerna, Indien och Sydkorea. Allt fler länder uppmärksammar sociala innovationer för att bättre tillvarata samhällets inneboende innovationskapacitet. En fråga som ställs i rapporten är hur Sverige kan förhålla sig till sociala innovationer.

Dnr: 2011/350

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser  
Studentplan 3, 831 40 Östersund  
Telefon: 010 447 44 00  
Fax: 010 447 44 01  
E-post: [info@tillvaxtanalys.se](mailto:info@tillvaxtanalys.se)  
[www.tillvaxtanalys.se](http://www.tillvaxtanalys.se)

För ytterligare information kontakta: Martin Wikström  
Telefon: 010 447 44 73  
E-post: [martin.wikstrom@tillvaxtanalys.se](mailto:martin.wikstrom@tillvaxtanalys.se)

## Förord

Social innovation är ett relativt nytt och komplext innovationspolitiskt begrepp samtidigt som innovationsprocesser med sociala inslag, och innovation för sociala ändamål, generellt sett inte är något nytt i sig. I takt med att våra samhällen står inför större utmaningar av social karaktär vill man i allt fler länder dra nytta av potentialen i olika typer av innovation som inte alltid primärt är motiverade av ett vinstintresse. Det kan exempelvis avse innovativa sätt att ge bättre tillgång till sjukvård, nya metoder för att stödja hemlösa eller ett smart utnyttjande av fordonsparken.

Tillväxtanalys har på uppdrag av Forte kartlagt vissa aspekter av sociala innovationer i utvalda länder med fokus på hälso- och sjukvårdsområdet, omvårdnad och vissa andra sociala ändamål. De länder som studerats är Storbritannien, Nederländerna, USA, Kanada, Indien och Sydkorea. De olika landsstudierna demonstrerar inte minst områdets heterogenitet, och både likheter och olikheter vad gäller hur sociala innovationer stimuleras. Projektet har bland annat syftat till att diskutera hur Sverige bättre kan stimulera och dra nytta av sociala innovationer.

Följande personer vid Tillväxtanalys har medverkat i projektet: Anna Ledin (USA, Kanada), Andreas Muranyi-Scheutz (Indien), Carl Jeding (Storbritannien), Niklas Kviselius (Sydkorea) och Martin Wikström (projektledare). Kapitlet om Nederländerna har tagits fram i samarbete mellan Tillväxtanalys och Sweco.

Stockholm i maj 2014

Enrico Deiacco  
Avdelningschef, Innovation och globala mötesplatser  
Tillväxtanalys



# Innehåll

<b>Sammanfattning .....</b>	<b>7</b>
<b>Summary .....</b>	<b>9</b>
<b>1 Sociala innovationer i Storbritannien.....</b>	<b>11</b>
1.1 Sammanfattning .....	11
1.2 Sociala innovationer i Storbritannien .....	11
1.3 Vad utmärker sociala innovationer i Storbritannien? .....	12
1.4 Organisationer och aktörer .....	13
1.4.1 Society Network Foundation .....	13
1.4.2 NESTA .....	14
1.4.3 Young Foundation.....	16
1.4.4 Economic and Social Research Council – ESRC .....	17
1.4.5 King's Fund .....	19
1.4.6 Näringslivsinitiativ.....	20
1.5 Internationella aspekter .....	21
1.6 Diskussion.....	22
<b>2 Sociala innovationer i Nederländerna .....</b>	<b>24</b>
2.1 Sammanfattning .....	24
2.2 Inledning.....	24
2.3 Definitioner av sociala innovationer i Nederländerna .....	25
2.4 Drivkrafter för sociala innovationer: utmaningar för det nederländska sjukvårdssystemet.....	27
2.5 Centrala aktörer.....	28
2.5.1 Forskningsfinansiärer.....	28
2.5.2 Forskningsfinansiärer och tillämpningsaktörer .....	28
2.5.3 Modeller för finansiering av forskning kring sociala innovationer .....	29
2.5.4 Ministeriet för hälsa, välfärd och sport.....	29
2.5.5 ZonMW .....	30
2.5.6 Menzis.....	36
2.5.7 Actiz .....	37
2.6 Sociala innovationer sett i ett större sammanhang.....	38
2.6.1 Aspekter på finansiering av sociala innovationer .....	38
2.7 Utmaningar inom området innovationsforskning .....	39
2.7.1 Social innovation vs. innovation .....	39
2.7.2 Finansiering av sociala innovationer – potentiella lösningar .....	40
2.8 Några tänkbara lärdomar från Nederländerna.....	41
<b>3 Sociala innovationer i USA.....</b>	<b>42</b>
3.1 Sammanfattning .....	42
3.2 Introduktion .....	42
3.3 Vad utmärker sociala innovationer i USA? .....	43
3.4 Exempel på finansiering av sociala innovationer.....	43
3.4.1 Federal finansiering.....	43
3.4.2 Privat finansiering av sociala innovationer .....	49
3.4.3 Lokal finansiering av sociala innovationer.....	50
3.5 Sociala innovationer i andra sammanhang .....	51
3.6 Diskussion.....	52
<b>4 Sociala innovationer i Kanada .....</b>	<b>53</b>
4.1 Sammanfattning .....	53
4.2 Introduktion .....	53
4.3 Vad utmärker sociala innovationer i Kanada? .....	54
4.4 Sociala innovationer – viktiga finansiärer, initiativtagare och utförare .....	56
4.4.1 Offentliga initiativ.....	56
4.4.2 Privata aktörer.....	56
4.5 Exempel på metoder och modeller som används .....	58
4.5.1 Offentlig finansiering av sociala innovationer .....	58
4.5.2 Ett exempel – Sheridan Elder Research Center .....	58
4.5.3 Privat finansiering av sociala innovationer .....	59
4.5.4 Andra initiativ .....	60

4.6	Finansiering och utförande i ett större sammanhang .....	61
4.7	Diskussion.....	62
<b>5</b>	<b>Sociala innovationer i Sydkorea .....</b>	<b>63</b>
5.1	Sammanfattning .....	63
5.2	Inledning.....	63
5.3	Aktörer: finansiärer, initiativtagare och utförare .....	65
5.3.1	Nationell nivå .....	65
5.3.2	Kommunal nivå .....	66
5.3.3	Privata institut .....	67
5.3.4	Akademi.....	68
5.3.5	Kooperativ.....	69
5.4	Utförande: Metoder och modeller för finansiering och utvärdering.....	69
5.4.1	Nationell nivå – Regering.....	70
5.4.2	Kommunal nivå – Seoul stads strategi för sociala innovationer .....	72
5.4.3	Privata institut .....	74
5.4.4	Akademi.....	75
5.4.5	Kooperativ.....	76
5.5	Internationella aspekter.....	78
<b>6</b>	<b>Sociala innovationer i Indien.....</b>	<b>79</b>
6.1	Sammanfattning .....	79
6.2	Inledning.....	80
6.3	Vad utmärker sociala innovationer i Indien?.....	81
6.4	Social innovation – de viktigaste finansiärerna, initiativtagarna och utförarna.....	81
6.4.1	Statliga initiativ för att främja sociala innovationer.....	81
6.4.2	Privata initiativ.....	83
6.4.3	Ny företagslagstiftning förväntas öka CSR-insatserna.....	84
6.4.4	Offentligt-privata initiativ.....	84
6.5	Metoder och modeller.....	85
6.5.1	Utllysningar .....	85
6.5.2	Företag.....	87
6.5.3	Crowdfunding.....	92
6.5.4	Tävlingar .....	92
6.5.5	Gräsrotsinnovatörer .....	93
6.6	Internationella aspekter.....	94
6.7	Diskussion.....	94
<b>7</b>	<b>Diskussion.....</b>	<b>96</b>
7.1	Introduktion .....	96
7.2	Tillvägagångssätt och utmaningar.....	96
7.3	Vad kan svenska organisationer göra? .....	99
<b>8</b>	<b>Appendix: Intervjuer och skriftliga källor .....</b>	<b>101</b>
8.1	Nederländerna.....	101
8.1.1	Intervjuer .....	101
8.1.2	Skriftliga källor.....	101

## Sammanfattning

Sociala innovationer omfattar, i bred bemärkelse, aktiviteter för att möta problem av social natur i samhället – alltifrån hur man i ett bysamhälle bäst tar hand om barnen, till nya vård- och omsorgsprocesser. Samtidigt som begreppet ”social innovation” blivit vanligare i den innovations- och vårdpolitiska debatten så är det inte, i sig, ett nytt fenomen. Under senare år har dock sociala innovationer uppmärksammats i allt fler länder som en möjlighet att bättre utnyttja den inneboende innovationskraften och engagemanget i hela samhället, som inte alltid kan hanteras i det traditionella systemet för forsknings- och innovationsfinansiering. Rapporten diskuterar med utgångspunkt i internationella erfarenheter vad svenska offentliga organisationer skulle kunna göra för att skapa medvetenhet, upptagningsförmåga i samhället, och infrastruktur för sociala innovationer.

Social innovation är ofta motiverad av andra faktorer än enbart ekonomisk vinning, vilket i sin tur ställer speciella krav på finansiärer och andra som ger stöd. Offentliga organisationer, stiftelser och ideella organisationer spelar därmed sannolikt en större roll än för kommersiellt orienterad innovation. Flera typer av aktörer, inklusive individer, föreningar, välgörenhetsorganisationer, lärosäten, företag och myndigheter kan vara involverade i olika konstellationer.

Innovationsprocesser för sociala ändamål är ofta sociala i sig, och kan vara allt från lokala till internationella. Eftersom sociala innovationsinitiativ ofta innehåller organisationer och personer som inte är vana att söka sig till offentliga eller privata finansiärer, är matchningsprocesserna av stor betydelse. I vissa fall är ideella organisationer med kunskap om social innovation intermediärer för att identifiera, följa upp och utvärdera olika initiativ. Inte minst är bedömningar om möjligheten till uppskalning och generaliserbarhet viktiga för att bedöma potentialen hos olika innovationer.

Under senare år har allt fler initiativ – lokala, nationella och internationella – startats vilka direkt eller indirekt relaterar till sociala innovationer. Då området är extremt heterogent och många initiativ är multidisciplinära är det inte alltid som sociala innovationer är utpekade specifikt. Ett område där myndigheter kan bidra är i byggandet av kunskap, plattformar, partnerskap och nätverk med olika typer av aktörer som finansiärer, ideella organisationer, kommuner, landsting, stat och högskolor. Sådana nätverk är betydelsefulla bland annat för att finna samarbeten mellan innovatörer, för finansiering och för annat stöd. Ett system för att underlätta för skapandet och utnyttjandet av sociala innovationer behöver ta hänsyn till att sociala innovationsaktiviteter sker från lokal till internationell nivå, i många konstellationer och inom många områden. Därmed behövs troligen en avsevärd flexibilitet och en öppen och lättillgänglig infrastruktur på regional och nationell nivå, som också kan länka till de internationella nätverken. Intressanta exempel är bland annat brittiska *NESTA:s Centre for Social Action Innovation Fund* och det globala nätverket *Social Innovation Exchange (SIX)*. Några centrala områden för att stödja sociala innovationsaktiviteter i Sverige är:

- Nätverk och mötesplatser behöver vidareutvecklas för att på bästa sätt matcha innovatörer och stöd. I detta torde såväl virtuella mötesplatser på internet, som fysiska mötesplatser vara av intresse. Användande av intermediärer för att identifiera och följa upp lovande initiativ är intressant och kunde användas även i Sverige.

- En ökad medvetenhet om att drivkrafterna för sociala innovationer delvis skiljer sig från dem för kommersiellt orienterad innovation behövs, liksom en fortsatt analys av de åtgärder som krävs för att på bästa sätt stimulera social innovation och öka deltagandet. Av de studerade länderna verkar Storbritannien ha kommit längst i denna utveckling,
- Förmågan till utvärdering, generalisering, uppskalning och spridning är speciellt viktig vad gäller sociala innovationer. Genom specifika utlysningar, skulle svenska forsknings- och innovationsfinansiärer kunna ta en ledande roll i att ta fram evidens för vilka metoder som fungerar för vilka typer av sociala innovationer.



## Summary

Social innovation includes, in a wide sense, innovative solutions to meet social problems in society – from how a village society takes care of its children to new health and care processes. While the term "social innovation" has become more commonly used in the innovation and care debate in recent years, it is not a new concept in itself. However, social innovation has during the last years been highlighted in a number of countries as a possibility to better utilize the innate innovation capacity and engagement of the society as a whole, something that cannot always be accomplished through the traditional funding channels for research and innovation alone. By taking the starting point in international experiences this report discusses what Swedish organizations could do to create an increased awareness and better infrastructures in order for society to better use social innovations.

Social innovations are often motivated by other factors than economic gain which, in turn, results in specific demands on funders and others that are part of the support structures. Public authorities, charities and foundations are likely to play important roles and a large number of actors including individuals, associations, charities, universities, companies and authorities may be involved.

Innovation processes for social purposes are often of a social nature themselves and may be anything from local to international. Social innovation initiatives may include organizations and individuals that are less used to seeking funds from public or private funders. Therefore matchmaking processes between innovators and funders may be of special importance. In some cases, non-profit organizations, knowledgeable about social innovations, act as intermediaries to identify, follow-up and evaluate different initiatives. Not least are assessments about the possibilities to scale up and generalize social innovations important to assess their potential.

A number of local, national and international initiatives that relate directly or indirectly to social innovations have been started during recent years. Social innovations are not always mentioned explicitly in these initiatives, as the area is heterogeneous and as many initiatives are multidisciplinary. One area in which authorities can contribute is in the build-up of platforms, partnerships and networks with many actors and stakeholders such as funders, non-governmental organizations, municipalities, government and universities. Such networks are important not least to identify potential collaborations between innovators, for funding and for support. A system to facilitate the creation and utilization of social innovations needs to take into account that such innovation activities take place in many constellations and in many areas. Therefore, a substantial flexibility in the mechanisms is probably necessary as well as an open and accessible infrastructure on regional and national levels that also is able to link to the international networks. Interesting examples include for example *NESTA:s Centre for Social Action Innovation Fund* and the global network *Social Innovation Exchange (SIX)*. Some of the areas that are likely to be important for the support of social innovation activities in Sweden are:

- Networks and meeting places need to be developed in order to match innovators and support in the best way. In this, virtual meeting places on the Internet as well as physical meeting places and conferences should be of interest. The use of intermediaries to identify and follow-up promising initiatives is interesting and could be used also in Sweden.

- An increase awareness that the driving forces for social innovations partly are different from those for commercially oriented innovations is needed, as is a continued analysis of the measures needed to stimulate social innovations and increase the participation in connected activities. Of the countries studied in this project the United Kingdom may have developed furthest in this respect.
- The ability to evaluate, generalize, scale-up and disseminate innovations is of special importance for social innovations. Swedish research- and innovation funding organizations could, by the introduction of specific calls, take a leading role in the production of evidence concerning which methods that work and for which types of innovations this applies.

# 1 Sociala innovationer i Storbritannien

## 1.1 Sammanfattning

Storbritannien har en relativt lång historia av sociala innovationer, och det är på många sätt en större politisk fråga där än i Sverige. Anledningen är bland annat en större acceptans för att uppmuntra exempelvis välgörenhet och frivilligarbete som komplement till den offentliga sektorns insatser och som instrument för att uppnå sociala eller samhällliga mål.

Det finns ingen etablerad och entydig definition av begreppet sociala innovationer. Det kan rymma en rad verksamheter som är mer eller mindre innovativa och som möter sociala behov i större eller mindre grad. Istället samlar begreppet en rad verksamheter som snarast kan beskrivas som praktikdrivna, där verksamhetens utformning och behov kan vara vitt skilda beroende på vilket problem de försöker lösa, och i vilket sammanhang de förekommer.

Vinsterna av sociala innovationer är både svåra att beräkna och kommer ofta i andra former än ekonomisk avkastning, vilket gör att traditionella former av innovationsfinansiering som till exempel riskkapital ibland inte är användbart. En rad politiska initiativ har därför försökt hantera finansiering av sociala innovationer genom särskilda lösningar. För sådana verksamheter som säljs på en fungerande marknad finns det idag gott om tillgängligt investeringskapital. För många verksamheter krävs dock utveckling för att göra dem "investeringsfärdiga" och matcha dem till utbudet av kapital.

De breda och varierande behoven hos disparata verksamheter gör att traditionellt inriktade forskningsfinansiärer inom vård- och hälsoområdena har svårt att nå sociala innovationsprojekt. Det finns dock intressanta exempel att studera i Storbritannien, som National Endowment for Science, Technology and the Arts (NESTA) och Young Foundation. Gemensamt för dessa är att de har byggt upp en gedigen kunskap på området, och att de kan erbjuda olika typer av stöd beroende på hur behoven ser ut hos de individuella projekten.

## 1.2 Sociala innovationer i Storbritannien

Sociala innovationer är i sig inget nytt, varken i Storbritannien eller i resten av världen. Gradvis har begreppet dock fått en allt vidare spridning och kanske framför allt en ökad uppmärksamhet från staten, vilket i sin tur medför att allt fler människor och organisationer definierar sin verksamhet som social innovationsverksamhet. En viktig faktor bakom begreppets (och företeelsens) popularitet är att man vill uppnå motsvarande innovationsdrivna produktivitetssökningar i "den sociala sektorn" som redan har skett inom stora delar av den kommersiella tjänstesektorn. De ekonomiska problemen i Europa, inklusive Storbritannien, har under de senaste åren har också medfört ett växande gap mellan behov av sociala eller samhällliga funktioner och de tillgängliga resurserna i traditionella offentligfinansierade system. Sociala innovationer skulle i det sammanhanget kunna vara ett sätt att minska detta gap.

Inför parlamentsvalet 2010 gjorde det konservativa partiet idén om "the big society" till den främsta idén i sitt valmanifest, och efter valsegern har programmet varit en viktig grund för regeringen, för lagstiftning och reformer inom en rad områden.

Det uttalade syftet med "the big society" är att skapa ett klimat och förutsättningar som sätter mer makt i händerna på lokala individer och samhällen, och flyttar makt från politiker till medborgare. Idéerna och reformerna inom programmet rör inrikes- och socialpolitik i England. Dessa politikområden styrs inte på nationell utan regional nivå i Storbritannien, vilket innebär att motsvarande frågor hanteras av de regionala regeringarna i Skottland, Wales och Nordirland.

Det finns få eller inga saker i programmet som i sig själva är helt nya, men vad som är nytt är storleken och den tydliga inriktningen på politiken. Centralt i programmet är att överföra makt och beslut från den centrala regeringen till lokala nivåer, men också från politiken till andra lokala sammanslutningar. Vidare ska man stödja och uppmuntra människor att aktivt ta del i samhället, till exempel som volontärer och frivilligarbetare, och stödja kooperativ, sociala företag och verksamheter samt välgörenhetsorganisationer. En ytterligare beståndsdel i "the big society" är att göra den politiska styrningen mer transparent genom att till exempel publicera och tillgängliggöra data om och från förvaltningen.<sup>1</sup>

Enligt regeringen är det så att i princip samtliga politiska problem som man står inför, alltifrån att minska brottslighet till att minska ohälsa från övervikt och fetma, kräver att medborgarna engagerar sig i sina lokala sammanhang. Andra, mer kritiska, bedömare inom till exempel oppositionen menar att hela idén är ett försök att presentera sociala nedskärningar som något positivt.

Det förtjänar att nämnas att även tidigare regeringar har varit inne på liknande satsningar. År 2000 lanserade Labourregeringen under Tony Blair ett initiativ som kallades The Social Investment Taskforce. Dess uppdrag var att understödja entreprenörskap för sociala ändamål och underlätta för nya finansieringskällor i sociala projekt. Gruppen skulle också utforska hur frivilligsektorn, näringslivet och staten gemensamt kunde samarbeta på innovativa sätt för att åstadkomma sociala resultat. I praktiken kom gruppens arbete mest att handla om finansieringsfrågor, och hur staten skulle kunna reformera regler och lagstiftning för att underlätta för investeringar i sociala projekt. 2010 gjordes en uppföljning av gruppens arbete där man konstaterade att en del av dess förslag genomförts och andra inte, och där man lämnar en del ytterligare förslag framför allt rörande finansieringsfrågor.<sup>2</sup>

För socialt innovativa verksamheter som distribueras genom en fungerande och tydligt definierad marknad finns det, enligt flera insatta bedömare, mycket god tillgång till "socialt investeringskapital". Problemet är snarare att matcha utbudet mot efterfrågan på kapital, samt att verksamheterna ofta inte är tillräckligt affärsmässigt utvecklade för att kunna ta emot investeringar och därigenom utveckla och "skala upp" sin verksamhet.<sup>3</sup>

### **1.3 Vad utmärker sociala innovationer i Storbritannien?**

Ett faktum som snabbt blir tydligt när man studerar sociala innovationer är att det inte finns en entydig, allmänt delad definition av vad sociala innovationer innebär. Somliga definitioner är mycket specifika och exkluderar många former av innovationer inom det sociala området (kanske framför allt sådana som produceras av marknadsaktörer med ett vinstmotiv), medan andra är så breda att de inkluderar verksamhet och aktörer som

<sup>1</sup>Storbritanniens storskaliga satsning på öppna data beskrivs i Tillväxtanalys PM Stora data & öppna data. Exempel på policyinitiativ från Asien, Europa och USA, WP/PM 2013:16

<sup>2</sup>Se: [http://www.socialinvestmenttaskforce.org/downloads/SITF\\_10\\_year\\_review.pdf](http://www.socialinvestmenttaskforce.org/downloads/SITF_10_year_review.pdf)

<sup>3</sup>Intervju med Stuart Thomason, Young Foundation, 2013-11-27 samt med Kirsten Bound, NESTA, 2013-11-28.)

knappast är särskilt innovativa även om de i någon bemärkelse är sociala. Detta kan delvis förklaras av att sociala innovationer är ”praktikdrivna”. Det vill säga att de utgår ifrån behov som ska lösas, och att dessa behov varierar beroende på var och i vilket sammanhang de uppstår.

Avsaknaden av en skarp definition av vad som egentligen utgör sociala innovationer gör också begreppet inkluderande, så att många olika typer av organisationer och aktörer kan identifiera sig och sin verksamhet med detsamma. Det kan antas gynna en bredare diskussion och uppslutning kring sociala innovationer även om det sker till priset av precision i debatten, vilket i sin tur kan göra det svårare att formulera tydliga rekommendationer om hur olika aktörer framgångsrikt ska kunna engagera sig i eller förhålla sig till de sociala innovationerna.

I praktiken har i princip alla aktörer som är involverade i sociala innovationer i Storbritannien sin egen arbetsdefinition av begreppet. För denna studie har vi utgått ifrån en pragmatisk definition av verksamheter som på ett nytt eller innovativt sätt syftar till att lösa sociala eller samhällsliga problem inom vård- och hälsoområdet, och som går utanför de traditionella system som hanteras av den offentliga sektorn.

I detta sammanhang blir sociala innovationer ett fenomen som är delvis överlappande med vad man vanligen menar med innovationer. Det sociala innovationsbegreppet är bredare genom att det ofta inkluderar verksamheter som inte omsätts kommersiellt, och smalare genom att det är tillämpligt bara på sådana verksamheter som löser problem av en social eller samhällslig karaktär.

## **1.4 Organisationer och aktörer**

### **1.4.1 Society Network Foundation**

Som en del av regeringens satsning på ”Big Society” inrättade premiärministern David Cameron i november 2010 ett program, ”Big Society Awards”, som syftar till att identifiera och lyfta fram goda exempel på sociala innovationer (i en relativt vid bemärkelse).

Utmärkelsen riktar sig till tre områden:

#### *Enastående bidrag till lokalsamhället*

- Personer, projekt och organisationer som möjliggör för lokalsamhällen att driva sina egna förändringsprocesser.
- Projekt och organisationer som låter lokalsamhället identifiera lösningar.
- Personer, projekt och organisationer som inspirerar andra att bidra till lokalsamhället.

#### *Förbättra människors liv och samhället genom innovation, samarbete och nya partnerskap*

- Personer och organisationer som tar sig an offentliga tjänster på ett nytt sätt.
- Framgångsrika samarbeten och partnerskap mellan offentlig, privat och frivilligsektor.

### *Engagemang i socialt arbete*

- Personer, projekt och organisationer som engagerar sig i samarbeten och bidrar med tid, pengar, kompetens eller andra resurser i verksamhet som bidrar till sociala verksamheter.

Utmärkelsen kan alltså ges till alltifrån sociala verksamheter som bedrivs av etablerade företag och organisationer, till små gräsrotsrörelser och enskilda individer inom verksamheter. Syftet med programmet är att lyfta fram goda exempel på sociala innovationer och innovatörer för att stärka dem i deras verksamhet men också för att de ska kunna tjäna som inspiration och goda exempel.

Big Society Awards består inte materiellt av mer än själva utmärkelsen och en mottagning hemma hos premiärministern. Genom den uppmärksamhet som följer med utmärkelsen får den däremot effekter för vinnarna i form av kontakter och därmed förbättrade möjligheter att få tillgång till finansiering eller andra bidrag i form av kompetens, frivilligarbete etcetera. Sedan starten i november 2010 har ett hundratal vinnare av utmärkelsen offentliggjorts.

Regeringens "Big Society Awards" hanteras av Society Network Foundation som är en fristående stiftelse och registrerad som en välgörenhet. I praktiken är dock arbetet med utmärkelserna nära knutet till regeringskansliet (Cabinet Office). Society Network Foundation tar emot nomineringar av kandidater för utmärkelsen, både från allmänheten (exempelvis via stiftelsens websida <http://www.bigsocietyawards.org/>) och inifrån regeringskansliet. Stiftelsen ansvarar sedan för att ta fram underlag om kandidaterna och deras verksamhet, men urvalet sker av en panel som tillsätts av regeringskansliet som typiskt sett består både av ministrar och externa experter. Panelernas sammansättning beror på vilken typ av område eller verksamhet som det gäller. Det formella beslutet om vem som ska tilldelas utmärkelsen fattas av premiärministern personligen.

Det finns en stor variation bland vilka typer av verksamheter och aktörer som väljs ut för utmärkelsen. Det gör också att man inte har en snävt definierad uppsättning kriterier för urvalet, mer än att de valda kandidaterna ska ha kunnat demonstrera att man genomfört verksamheter som varit till nytta inom sitt lokalsamhälle. Utmärkelsen riktar sig med andra ord till redan etablerade verksamheter snarare än till helt nya projekt. Dock är en bedömning av framtida potential också en faktor som vägs in i bedömningen, liksom en uppskattning av om verksamheten går att sprida eller utöka i skala.

#### 1.4.2 NESTA

The National Endowment of Science, Technology and the Arts, NESTA, är en fristående välgörenhetsorganisation som till stor del är finansierad via donationer. NESTA etablerades 1997 genom en lag som garanterar dess intäkter från The National Lottery, och har därigenom ett stort ekonomiskt oberoende. Dess uppgift är att stimulera innovation i bred bemärkelse, och man gör det på en lång rad sätt, allt ifrån egen forskning till att samla och sprida kunskap eller ge direkta stöd av olika slag till innovativa verksamheter. NESTA:s chef är Geoff Mulgan, tidigare chef för Young Foundation och en person med mycket stort intresse och inflytande inom området sociala innovationer.

NESTA bedriver egen forskning om sociala innovationer och publicerar resultaten för att sprida kunskap i systemet om vad som fungerar. Man kan också gå in med stöd i form av bidrag eller investeringar riktat mot ägande i socialt innovativa verksamheter.

En annan intressant form av insats är vad NESTA kallar sitt laboratorium som har 50 anställda. Här utgår man ifrån en nedifrån-och-upp-ansats där man dels tar emot ansökningar och dels själva söker upp sociala verksamheter som är innovativa och har en samhällsförändrande karaktär. Utgångspunkten är ofta att man inte har särskilt hårt styrda eller specificerade utlysningar, eftersom sådana bygger på att den som gör utlysningen vet vilken verksamhet som behövs. Istället är det, enligt NESTA, ofta så att organisationen inte ens vet vilket problem som ska lösas, utan detta är kunskap som finns lokalt i de verksamheter som behöver stöd.<sup>4</sup>

Ett sätt att nå aktörer som normalt inte ser sig som målgruppen för ett stöd till utveckling eller innovation är att utforma ett program som en pristävling. Ett framgångsrikt exempel på detta var NESTA:s "Big Green Challenge" som syftade till att identifiera och utveckla innovativa sätt att minska CO<sub>2</sub>-utsläpp på lokal nivå. Genom programmet nådde man helt nya målgrupper, och genom att ha väldigt öppna kriterier lyckades man få fram projekt som använde oväntade metoder och åstadkom stora utsläppsminskningar.

NESTA:s laboratorieverksamhet går ut på att stödja verksamheterna med den stora och breda erfarenhet som man har byggt upp inom området, med målet att verksamheterna ska kunna växa och implementeras på andra platser än där de uppstått. Man följer och dokumenterar också verksamheterna noga, för att ur dem kunna dra lärdomar som kan spridas till andra aktörer. Ett konkret verktyg för att stärka små aktörer inom området som man gärna framhåller är en "verktygslåda" för att mäta och påvisa effekter av sin verksamhet. Detta eftersom just sådan evidensbaserad är viktigt för de beslutsfattare som avgör om ett innovativt sätt att arbeta ska införas, samtidigt som små innovatörer sällan har kunskap, intresse och resurser för att utföra den. Verktygslådan görs tillgänglig genom "the Alliance for Useful Evidence" - ett nätverk med över 1500 individer och organisationer som fungerar som ett stödssystem där små aktörer kan hjälpa varandra med att demonstrera effekter av sin verksamhet.<sup>5</sup>

Den breda och relativt löst definierade karaktären på många av NESTA:s utlysningar ger organisationen stor frihet att göra sitt urval på kriterier som att de drivande individerna ger ett engagerat intryck, eller att det är verksamma inom ett område där man inte har så stor erfarenhet och därför stor lärandepotential. Det breda uppdrag och finansiella oberoende som NESTA har får antas vara viktigt för möjligheten till ett sådant arbetssätt.

### *Centre for Social Action Innovation Fund<sup>6</sup>*

NESTA driver en innovationsfond som ett sätt att stimulera social innovation. Fonden är finansierad från den brittiska regeringen (Cabinet Office) och omfattar 14 miljoner pund (cirka 150 miljoner SEK). Dess syfte är att ge finansiellt såväl som icke-finansiellt stöd till innovativa verksamheter som mobiliserar människor att hjälpa varandra, som ett komplement till offentliga tjänster.

Fonden har etablerats under 2013, och under de kommande två åren är syftet att:

- Identifiera sociala innovationer som tar fasta på olika typer av socialt handlande.
- Ge stöd till de innovationer som verkar mest lovande sett till vilka resultat de uppnår, och under tiden bygga upp kunskap om vad som fungerar.

<sup>4</sup>Intervju med Alice Casey, NESTA, 2013-11-28.

<sup>5</sup><http://www.alliance4usefulevidence.org>

<sup>6</sup>[http://www.nesta.org.uk/areas\\_of\\_work/public\\_services\\_lab/giving\\_and\\_social\\_action/csa\\_innovationfund/assets/features/centre\\_for\\_social\\_action\\_innovation\\_fund\\_fund\\_details](http://www.nesta.org.uk/areas_of_work/public_services_lab/giving_and_social_action/csa_innovationfund/assets/features/centre_for_social_action_innovation_fund_fund_details)

- Ge stöd till ett mindre antal innovationer som redan visat sig fungera för att göra det möjligt att utveckla dem i större skala.

Innovationsfonden kommer att fokusera på ett mindre antal stora sociala utmaningar som åldrande och stöd till unga människor att komma in på arbetsmarknaden, där socialt handlande både kan ha en positiv påverkan och är underutnyttjat i de befintliga offentliga tjänsterna.

I sin första finansieringsomgång riktar sig fonden till projekt eller verksamheter inom fyra områden:

1. Positivt åldrande ("aging well"), där man söker projekt som stödjer människor över 50 år till mening, välbefinnande och sociala kontakter med andra människor.
2. Att ge människor med långvarig ohälsa bättre livskvalitet, framför allt genom nätverk och grupper med människor under likartade förhållanden.
3. Stöd och uppmuntran till unga människor att komma in på arbetsmarknaden, till exempel genom mentorskap, coaching och nätverksbyggande.
4. "Impact volunteering" det vill säga nya sätt att mobilisera frivilligarbete för att förstärka och förbättra resultaten av offentliga tjänster.

Utlysningen är öppen för alla typer av organisationer, från offentliga aktörer via välgörenhetsorganisationer till privata vinstdrivande företag. Kriteriet är att de ska kunna demonstrera en social nytta vid sidan av de befintliga offentliga tjänsterna. Aktörerna kan vara baserade var som helst inom Storbritannien, men verksamheten ska vara fokuserad på England.

### *Living Map of ageing innovators*

NESTA driver en portal som man kallar för en "levande karta" över innovatörer inom åldrandefrågor. Portalen samlar information om och länkar till sociala projekt inom åldrandefrågor över hela världen, och syftar till att sprida information om vad som finns och vad som fungerar inom området.

### *Riktad utlysning till forskning om sociala innovationer*

I början av 2013 publicerade NESTA en utlysning om framåtriktat tänkande kring sociala innovationer. Utlysningen vänder sig till forskning om sociala innovationer, snarare än till konkreta genomförandeprojekt. Frågor som man ställer i utlysningen inkluderar till exempel hur mycket inom området sociala innovationer som är (och kan vara) teorigrundat, och hur mycket som beror på kontext och praktik? Kan man mäta en organisations, ett lokalsamhälles eller en nations sociala innovationskapacitet? Hur gör man det, och med vilka mått? Vilka policyåtgärder är de mest verksamma för att stödja social innovation, och på vilken nivå bör de finnas?

Målet med utlysningen är att få fram kunskap som kan konsolidera existerande kunskap och identifiera luckor i kunskapen som kan styra framtida forskning om sociala innovationer.

### 1.4.3 Young Foundation

The Young Foundation är namngivet efter Michael Young; sociolog och Labourpolitiker med ett stort inflytande över tillkomsten av en rad brittiska sociala innovationer under



efterkrigstiden. Till exempel stod han bakom bildandet av Institute of Community Studies samt Mutual Aid Centre, som 2005 slogs samman för att bilda Young Foundation.

Young Foundation är en fristående stiftelse med diversifierad verksamhet inom ett område som man själv definierar som att driva social förändring. En stor del av stiftelsens verksamhet är inom området social innovation, där man gör tre typer av insatser:

- *Forskning.* Stiftelsen bedriver egen forskning om sociala frågor, alltifrån social isolering hos äldre människor till effekter av nattarbete. Man identifierar också innovativa sätt att möta sociala behov, och samlar och analyserar denna kunskap för att bidra till att beslutsfattare och utförare bättre ska kunna hantera samhällsliga utmaningar.
- *Tillämpad innovation.* I samarbete med andra aktörer på lokal, nationell och internationell nivå arbetar Young Foundation med att praktiskt implementera lösningar på komplexa sociala problem där ”vanliga” insatser inte räcker till. Man bidrar med kunskap, goda exempel och utbildning, skapar demonstrationsprojekt och hjälper utförare att utveckla sina idéer kring sociala innovationer och omsätta dem i praktik.
- *Projektstöd.* Stiftelsen kan ge affärsstöd eller finansiering till sociala verksamheter. Direkt finansieringsstöd förekommer, men ofta bidrar stiftelsen med expertis, och också genom att sammanföra sociala projekt med finansiärer och andra som kan bidra till projektens verksamhet.

En viktig verksamhet för Young Foundation är den "accelerator" för sociala innovationer som man driver. Verksamheten är en inkubator för sociala projekt inom utbildning, hälsa respektive bostadspolitikens område. De har löpande cirka 40 projekt på gång. Tidigare har man gått in som delägare i sociala projekt, för att sedan "skala upp" dem och sälja. Det har gradvis blivit en mindre använd modell, och Young Foundation fungerar idag mer som en konsultverksamhet med tydlig inriktning på sociala innovationer. Detta gör det möjligt för organisationen att arbeta med många fler projekt än vad man kan engagera sig i som ägare, och därmed får man större effekt av sina insatser.<sup>7</sup>

Typiskt sett består insatsen för projekt i Young Foundations accelerator av en intervention och stödinsatser på cirka fyra månader, samt investeringsstöd om cirka 1 miljon pund (drygt 11 miljoner kronor) under ett år. Den största delen av finansieringen kommer från den privata sektorn. Young Foundation fungerar som en mellanhand som kan matcha och kanalisera investeringskapital till innovativa verksamheter. Enligt Young Foundation finns det relativt gott om kapital, både från privata investerare och från offentliga aktörer som till exempel Big Society Capital (också en beståndsdel i den nuvarande regeringens satsning på det civila samhället). Inte heller råder det brist på innovationskraft inom det sociala området, men däremot på sociala projekt som redan är uppskalade och redo att implementeras i bredare omfattning och med demonstrerade resultat. Här fyller aktörer som Young Foundation och NESTA en viktig roll i att hjälpa till med matchningen, och att minska informationskostnader och risk för investerare.

#### 1.4.4 Economic and Social Research Council – ESRC

ESRC är ett av de sju statliga forskningsråden och har inriktning på samhällsvetenskaper (economic and social issues). Rådet är en oberoende statlig aktör och får den största delen

<sup>7</sup>Intervju med Stuart Thomason, Young Foundation, 2013-11-27

av sin finansiering från det brittiska ”närings- och forskningsdepartementet” – Department for Business, Innovation and Skills (BIS).

ESRC är en relativt stor forskningsfinansierare. Man finansierar löpande cirka 4 000 forskare och studenter på postgraduate-nivå. 2012/2013 gav man drygt 2 miljarder kronor (193 miljoner pund) i anslag. Finansieringen går till vitt skilda områden och i ESRC:s Delivery plan för 2011-2015 nämns prioriteringar inom 12 olika strategiska områden. Ett av dessa är Innovation in health and social care inom vilket en del forskningsprojekt för sociala innovationer har finansierats.<sup>8</sup>

Sociala innovationer är inget specifikt definierat prioriteringsområde för ESRC, och man finansierar inte direkt något projekt som sorteras under sociala innovationer. Däremot har flera forskningsprojekt som handlar om sociala innovationer fått stöd genom några av forskningsrådets forskningscenter, som är ESRC:s främsta kanal för forskningsfinansiering. Som en följd av detta finns det inga särskilda ansökningsprocesser för projekt som handlar om sociala innovationer. I ansökningsguiden, ESRC's 2013 Centres and Large Grants completion, skriver man dock kortfattat om vikten av att ta tillvara de möjligheter som förknippas med social innovation.<sup>9</sup> Sociala innovationer är dock ett område man önskar utveckla i framtiden.<sup>10</sup>

Forskningsrådets indirekta arbete med social innovation innebär att de strävar efter att ta fram förslag för hur olika hälso- och sociala omvårdnadssystem ska främja innovation. Det här arbetet är löpande och involverar diskussioner med beslutsfattare inom hälsa och omvårdnad. Man deltar exempelvis i programmet för livslång hälsa och välbefinnande, ett stort interdisciplinärt initiativ som drivs av flera olika forskningsråd, för att möta de utmaningar och möjligheter som en åldrande befolkning innebär. Tre forskningscenter som arbetat med sociala innovationer presenteras nedan.

### *Third Sector Research Centre (TSRC)*

Third Sector Research Centre (TSRC) finansierar viss forskning inom sociala innovationer. Centret är ett samarbete mellan Birminghams och Southamptons universitet och fortgår till 2014.<sup>11</sup> Centret startades som ett konsortium mellan ESRC, Office for Civil Society och The Barrow Cadbury Trust. ESRC bidrar med lite drygt 8 miljoner pund (cirka 88 miljoner kronor) till projektet. Centrets övergripande syfte är att föra samman forskare från ett flertal akademiska discipliner för att skapa en bättre förståelse för nyckelmönster, processer och resultat på utvecklingen inom den ”tredje sektorn”.<sup>12</sup>

Genom forskningscentret ges ekonomiskt stöd till flera olika forskningsfrågor förknippade med civilsamhället, bland annat social innovation. Ett exempel är boken: Social innovation, co-operation, and competition: inter-organizational relations for social enterprises in the delivery of public services.<sup>13</sup> Boken tar upp hur nya former av social innovation kan lösa problem inom välfärdsstaten samt med pandemier och ojämlikhet.

<sup>8</sup>[http://www.esrc.ac.uk/\\_images/ESRC%20Delivery%20Plan%202011-15\\_tcm8-13455.pdf](http://www.esrc.ac.uk/_images/ESRC%20Delivery%20Plan%202011-15_tcm8-13455.pdf)

<sup>9</sup>[http://www.esrc.ac.uk/\\_images/CLG-call-spec-2013\\_tcm8-25721.pdf](http://www.esrc.ac.uk/_images/CLG-call-spec-2013_tcm8-25721.pdf)

<sup>10</sup>Emailkorrespondens med Christina Rowely – ESRC

<sup>11</sup><http://www.esrc.ac.uk/my-esrc/grants/RES-595-28-0001/outputs/read/c903c36a-62af-4de9-9a64-04c7caa16625>

<sup>12</sup><http://www.esrc.ac.uk/research/major-investments/TSRC.aspx>

<sup>13</sup><http://www.palgrave.com/products/title.aspx?pid=477247>

### *The UK Innovation Research Centre (The UK~IRC)*

ESCR stödjer The UK Innovation Research Centre, tillsammans med det brittiska näringslivs- och forskningsdepartementet (BIS), National Endowment for Science Technology and the Arts samt Technology Strategy Board (TSB). Centret finansieras med totalt 2,5 miljoner pund (cirka 27,5 miljoner kronor) från ESRC. Dess syfte är att utforska drivkrafterna bakom innovation och nya affärsmodeller relaterade till hållbarhet för social-, ekonomisk-, och miljöutveckling. Centret fungerar som en interaktiv knutpunkt för kunskapsutbyte mellan offentlig och privat sektor och ska fungera som en katalysator för brittisk innovationspolicy.

Ett exempel på hur social innovation ingår i centrets arbete är professor Fergus Lyons projekt *The role of mutuals in public service innovation*. Inom det här projektet undersöks hur, och i vilken utsträckning, innovation inom offentliga tjänster möjliggörs av spin-off effekter från icke vinstdrivande organisationer inom områdena hälsa och sociala tjänster.

### *Centre for Charitable Giving and Philanthropy*

Ett tredje forskningscenter är Centre for Charitable Giving & Philanthropy där projekt inom sociala innovationer har finansierats som en del av centrets inriktning på förståelse av välgörenhet och filantropi. Centret finansieras av ESRC, the Office of the Third Sector, the Scottish Government och the Carnegie UK Trust. Centret arbetar nära med en rad universitet runt om i landet och har fått en total finansiering av 2,2 miljoner pund över fem år.<sup>14</sup>

Inom ramen för centret har man gett anslag till bland annat forskningspublikationen: *Social innovation, social entrepreneurship and the practice of contemporary entrepreneurial philanthropy*.<sup>15</sup> Artikeln syftar till att integrera teori och empiri rörande social innovation och socialt entreprenörskap genom en fallstudie. Fokus ligger bland annat på vikten av sociala innovatörers samhällsengagemang.

#### 1.4.5 King's Fund

King's Fund är en självständig välgörenhetsorganisation som arbetar för att förbättra hälsa och sjukvård i England. Genom forskning och analys försöker man förbättra policyer, utveckla individer och organisationer samt främja förståelse för hälso- och sjukvårdssystemet.<sup>16</sup> Precis som ESRC så arbetar King's Fund med att finansiera olika forskningsprojekt snarare än att stödja faktiska innovativa sociala projekt. Fonden delade ut 17 miljoner pund (180 miljoner kronor) under 2012, och majoriteten av detta gick till forskning samt projekt för att utveckla individer och organisationer.

Fondens arbete är i huvudsak fokuserat på att förbättra den allmänna sjukvården och att effektivisera offentliga aktörers arbete.<sup>17</sup> För att göra detta har man bland annat anordnat seminarium för att tala om innovation i NHS (det nationella sjukvårssystemet).<sup>18</sup>

En av de forskningspublikationer som publicerats är *Social enterprise in health care* som undersöker om nya ”sociala företag” har rätt kvalifikationer för att hantera risker och

<sup>14</sup><http://www.cgap.org.uk/about-cgap/our-funders.html>

<sup>15</sup><http://dx.doi.org/10.1177/0266242612443376>

<sup>16</sup><http://www.kingsfund.org.uk/about-us>

<sup>17</sup>Emailkorrespondens med Rebecka Grey - Kingsfund

<sup>18</sup>[http://www.kingsfund.org.uk/sites/files/kf/field/field\\_document/Trustees%27%20Report%20and%20Financial%20Statements%202012%20-%20Final%20for%20signing\\_0.pdf](http://www.kingsfund.org.uk/sites/files/kf/field/field_document/Trustees%27%20Report%20and%20Financial%20Statements%202012%20-%20Final%20for%20signing_0.pdf)

etablera sig på en konkurrensfylld marknad.<sup>19</sup> Man har också ett program som heter ”Think Differently” som syftar till att stimulera debatten om vilka förändringar som krävs inom hälso- och sjukvård för att man ska kunna klara av framtida utmaningar. Man hoppas att detta ska leda till mer innovativa sätt att leverera vård. En av rapporterna som publicerats som ett led i detta är: *Transforming the delivery of health and social care*.<sup>20</sup>

King’s fund delar dessutom ut ett årligt pris, *GlaxoSmithKline (GSK) IMPACT Awards*, till organisationer som har uppvisat innovation, ledarskap, partnerskap, resultat, gemenskapsfokus och behovsmedvetenhet. Detta kan innefatta organisationer som sysslar med sociala innovationer även om detta inte är något uttalat prioriteringsområde för GSK Impact Awards. Vinnarna tilldelas mellan 30 000 och 40 000 pund (cirka 330 000 - 440 000 SEK). Totalt 340 000 pund (cirka 3,8 miljoner kronor) delades ut under 2012. De projekt som belönades hade ofta en något annorlunda infallsvinkel till sina områden, men arbetade generellt på ett relativt traditionellt sätt.<sup>21</sup>

Huvudvinnaren vid prisceremonin 2013 var *East Lancashire Women’s Centres*. Organisationen bistår med hjälp inom mental hälsa i fattiga områden i Lancashire. Man antar en holistiskt tillvägagångssätt och ger stöd till kvinnors mentala hälsovård, men även för att möta socio-ekonomiska problem. Aktiviteterna har gett kvinnorna ökade färdigheter och möjligheter till att arbeta. Man har bland annat en rådgivande tjänst, där man får hjälp inom en vecka, att jämföra med väntetider på upp till sju månader genom det traditionella vårdssystemet.<sup>22</sup>

#### 1.4.6 Näringslivsinitiativ

Det finns i Storbritannien en starkare tradition av välgörenhet och social verksamhet bland företag än det finns i Sverige. Filantropi och välgörenhetssatsningar har också vissa skattemässiga incitament. Sådan verksamhet är naturligtvis inte detsamma som social innovation, men det finns exempel på företags sociala ansvarstagande (”Corporate Social Responsibility”) som riktar sig just till att understödja social innovation.

##### **Exempel: Deloitte Social Innovation Pioneers Programme**

Revisions- och konsultföretaget Deloitte driver i Storbritannien ett program som man kallar Social Innovation Pioneers. Programmet identifierar socialt innovativa verksamheter, i första hand på kommersiell basis, som är inriktade på att lösa sociala och samhällsliga problem. Dessa verksamheter och projekt får genom programmet tillgång till Deloitte resurser i form av workshops och utbildning samt riktade konsult- och rådgivningsinsatser. De sätts också genom Deloitte i kontakt med Deloitte kunder för att ge tillgång till investerare och samarbetspartners. Syftet med stödet är att de identifierade verksamheterna ska få hjälp att bli affärsmässigt hållbara, skalbara och förberedda för externa investeringar.

Under programmets första år har man valt ut 30 verksamheter som fått stöd i form av drygt 3 000 timmar av Deloitte personal. De utvalda företagen har under den perioden ökat sin omsättning med 45 procent, och genererat 80 jobb på heltid och 41 på deltid.

<sup>19</sup><http://www.kingsfund.org.uk/publications?topic=29>

<sup>20</sup><http://www.kingsfund.org.uk/time-to-think-differently/about>

<sup>21</sup><http://www.kingsfund.org.uk/press/press-releases/charities-win-prestigious-awards-improving-health-uk>

<sup>22</sup><http://www.kingsfund.org.uk/projects/gsk-impact-awards?tab=2#2013-winners>

## 1.5 Internationella aspekter

Området social innovation är, liksom forskning i allmänhet, i ökande grad internationaliserat. Inte minst inom EU pågår samarbeten av olika slag för att generera och sprida nya idéer. Den ekonomiska krisen i Europa under de senaste åren har ökat behovet av att åstadkomma sociala eller samhällliga resultat samtidigt som de traditionella välfärdssystemen är hårt ansträngda.

I oktober 2012 lanserade EU-kommissionen en tävling för att identifiera och lyfta fram framgångsrika sociala innovationer. Tävlingen gäller hela EU, och under 2013 ska en expertpanel identifiera 30 projekt som ska få expertstöd för sin utveckling. Av dessa 30 väljs tre vinnande projekt ut som får ytterligare expertstöd för att hjälpa dem att utveckla sin implementering för att sprida verksamheten, och ett finansiellt stöd på 178 000 kronor (20 000 euro).<sup>23</sup>

Ett exempel på en internationell forskningssammanslutning inom området sociala innovationer är TEPSIE.<sup>24</sup> Det är ett forskningspartnerskap mellan sex europeiska forskningsinstitutioner som syftar till att förstå teoretiska, empiriska och policyaspekter av utvecklingen av sociala innovationer i Europa. Projektet ska utforska hinder för utveckling av innovationer, liksom strukturer och resurser som kan möjliggöra och understödja sociala innovationer på europeisk nivå.

Projektet finansieras inom EU:s sjunde ramprogram och är treårigt, med start i januari 2012 till januari 2015. De sex deltagande institutionerna är:

- The Danish Technological Institute, Danmark
- The Young Foundation, Storbritannien
- The University of Heidelberg, Tyskland
- The Catholic University of Portugal, Portugal
- Atlantis Consulting, Grekland
- Wroclaw Research Centre EIT+, Polen

EMES är ett annat nätverk av forskare och forskningsinstitutioner som är verksamma inom områdena sociala företag, socialt entreprenörskap och ”den sociala ekonomin”. Nätverket började som ett europeiskt partnerskap, stöttat av EU-gemensamma medel. Sedan 2013 är nätverket öppet även för forskare och institutioner utanför Europa, och man har idag medlemmar från samtliga världsdelar. Från Storbritannien deltar Co-operatives Research Unit vid The Open University.

The Social Innovation Exchange (SIX) är ett globalt nätverk av aktörer inom social innovation, med sin organisatoriska bas i London. SIX har funnits sedan 2008, och ser som sin uppgift att koppla samman utförare, entreprenörer, politiker och företag med syftet att underlätta spridningen av kunskap, idéer och goda exempel inom social innovation. 2012 etablerades en regional nod i nätverket i Asien, och i mars 2013 hölls ett första möte för en nordisk nod av SIX med medlemmar från Sverige, Norge, Danmark, Island och Finland.<sup>25</sup>

<sup>23</sup>[http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item\\_id=6251](http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=6251)

<sup>24</sup><http://www.tepsie.eu/>

<sup>25</sup><http://socialinnovationexchange.org/>

## 1.6 Diskussion

Storbritannien har en lång historia av frivilligarbete och välgörenhetsorganisationer, som idag kanske snarare skulle kallas för sociala innovatörer. *The Open University* var en tidig brittisk social innovation inom högre utbildning som fått stor spridning i andra länder, liksom *The Big Issue* som en social innovation för hemlösa. Möjligen till följd av detta är brittisk forskning kring sociala innovationer relativt utvecklad, och brittiska forskare och forskningsinstitutioner ingår i en rad internationella nätverk för frågor som rör sociala innovationer. Det finns också en stark och växande inriktning på socialt ansvarstagande hos företag.

På nationell politisk nivå är sociala innovationer och olika sätt att mobilisera frivilligarbete och välgörenhet för att åstadkomma sociala resultat en mycket större fråga än i Sverige. Idén om ”the big society” var en huvudpelare i det konservativa partiets valmanifest inför valet 2010, men liknande ansatser har tidigare presenterats av Labourregeringar. Möjligen är det också så att acceptansen i samhället, för att komplettera den offentliga sektorns insatser och instrument med andra aktörers verksamhet, är större än i Sverige.

Finansiering av sociala innovationsprojekt kan vara en svårighet. Avkastningen på en investering i ett socialt innovationsprojekt är svårt att beräkna i förväg, och kommer delvis i andra former än som ekonomisk avkastning – åtminstone för en privat investerare. Ett annat problem är att många av de innovativa projekt som finns inte är affärsmässigt redo för att expanderas i skala, och ofta saknar evidens för sin effektivitet. När aktörer som Young Foundation och NESTA kan bidra med dessa faktorer tycks dock tillgången på kapital vara god. Finansieringsfrågor för området har utgjort viktiga delar, både av den nuvarande koalitionsregeringens ”big society”-initiativ och av Labours tidigare Social Investment Taskforce.

Traditionellt inriktade forskningsråd på social- och hälsoområdena, som ESRC, har svårt att nå sociala innovationsprojekt, även om man finansierar viss forskning om sociala innovationer. Det finns dock andra aktörer att lära av. NESTA har byggt upp stor kompetens inom området och är idag en viktig aktör för att ge stöd till sociala innovationer. The Young Foundation är en annan intressant brittisk aktör som tydligt definierar sitt verksamhetsområde som sociala innovationer, och som bidrar med egen forskning, kunskapspridning och mer operativt stöd till sociala innovationsprojekt.

Gemensamt för dessa båda är att de inte är enbart inriktade på att ge finansiellt stöd till verksamheter. I många fall kan deras bidrag vara i form av kunskap eller kontakter med andra, som i sin tur kan bidra med finansiering eller andra resurser som behövs för projekten. Med tanke på att sociala innovationer är ett relativt vagt definierat begrepp där praktiken är det styrande är det förmodligen en rimlig ansats. Olika verksamheter har olika behov, och det krävs en relativt gedigen kunskap och ett bredare utbud av insatser för att stötta dem än vad ett forskningsråd normalt hanterar. Svenska statliga forskningsråd har sannolikt svårare att bedriva denna typ av särskilt stöd till sociala innovationer. Dock finns det tydligt saker att lära av brittiska aktörer. Ett exempel skulle kunna vara att bidra till effektstudier och evidensbas för socialt innovativa verksamheter.

Den relativt rika traditionen och förekomsten av sociala innovationer i Storbritannien gör att det finns ett ekosystem för sociala innovationsprojekt att verka inom. Det innebär bland annat att centrala aktörer som NESTA och Young Foundation kan bygga upp stor och bred erfarenhet av olika sorters verksamhet. Det gör också att sociala verksamheter kan hämta stöd i varandra, som till exempel i Alliance for Useful Evidence. En ytterligare, och kanske

den viktigaste, konsekvensen av ekosystemet är att sociala verksamheter kan komplettera varandra och samverka med olika typer av åtgärder inom ett område. Ett lyckat exempel på detta är Oxford Homeless Pathways - en verksamhet som bland annat underlättar hemlösa människors tillgång till vård.<sup>26</sup> Genom att verksamheten ingår i ett nätverk av komplementära organisationer som bidrar med olika typer av stöd till hemlösa, och som kan hänvisa hjälpsökande till varandra får insatserna mycket större effekt än om de skulle stå för sig själva.

Den relativt sett svagare förankringen av sociala innovationsprojekt i Sverige utanför den offentliga sektorn, innebär att det förmodligen finns sämre beredskap och mottaglighet för insatser än i Storbritannien.

---

<sup>26</sup><http://www.oxhop.org.uk>

## 2 Sociala innovationer i Nederländerna

### 2.1 Sammanfattning

Nederländerna står idag inför utmaningen av en åldrande befolkning kombinerat med ett konstaterat icke-optimalt sjukvårdssystem vars kostnader förväntas öka till nivåer som inte är hållbara på lång sikt. Det anses därmed finnas ett behov av att sjukvårdssystemet reformeras, med minskade kostnader och en parallell ökning av kvaliteten som mål. Sociala innovationer ses här som ett möjligt bidrag till en framtida hållbar helhetslösning.

En social innovation är kort beskrivet en idé, produkt eller tjänst som avser lösa ett samhällsligt problem som inte kan lösas på ett adekvat vis inom samhällets nuvarande organisationer.

Eftersom forskning inom sociala innovationer som är relaterade till sjukvård och omsorg är prioriterad av den holländska staten, är det relativt enkelt att få tillgång till finansiering vid en jämförelse med en del andra forskningsfält.

Ett flertal forskningsfinansiärer i Nederländerna stödjer aktivt forskning som har en social innovationsprägel. Forskningen på området bedrivs främst av universitet, forskningsorganisationer och privata aktörer som försäkringsbolag. ZonMW är den största statliga forskningsfinansiären inom området hälso-, sjukvård och omsorg. Man erbjuder ett antal forskningsfinansieringsprogram som kan ses som skräddarsydda försök att stödja sociala innovationer.

Forskning kring sociala innovationer lider till viss del – i likhet med annan tvärvetenskaplig forskning - av krocken mellan de biomedicinska och det samhällsvetenskapliga paradigmen, där evidensbaserad forskning ofta är att associera till randomiserade studier, medan de effekter sociala innovationer söker framkalla snarare ligger inom domäner som domineras av psykologi och omvårdnadsforskning.

Dock har man från forskningsfinansiärens sida försökt motverka denna krock genom design av olika forskningsprogram som tillåter fokus på sociala innovationer, där det ingår i kraven av att kunna uppfylla kriterier för samarbete mellan olika aktörer, samt att kunna redogöra för uppföljning av resultaten samt dess implementeringsmöjligheter. Det är således mer än själva det förväntade resultatet eller utfallet av själva studien som tas i beaktande.

### 2.2 Inledning

Syftet med denna rapport är att ge en inblick i hur forskningsfinansiärer i Nederländerna förhåller sig till området sociala innovationer, med inriktning på hälso-, sjukvårds- och omsorgsfrågor, samt att beskriva processer för att stimulera och finansiera forskning inom området.

Ett flertal forskningsfinansiärer i Nederländerna stödjer aktivt forskning som har en social innovationsprägel. Forskningen på området bedrivs främst av universitet, forskningsorganisationer och privata aktörer som försäkringsbolag.

ZonMW, det holländska forskningsrådet för hälso- och sjukvårdsforskning, är en central forskningsfinansiär som bedöms vara av högsta relevans för forskningsområdet. Med hjälp av ett multidisciplinärt tillvägagångssätt kanaliseras i ett flertal omfattande forskningsfinansieringsprogram strävar ZonMW efter att dels skapa goda förutsättningar



för nya hållbara samarbeten, dels stimulera nyskapande forskning som kan lösa sociala problem. Kriterierna för att få finansiering är relativt skarpt definierade och stor vikt, vid bedömningen av en ansökan, läggs på innovationens möjlighet till framtida implementering.

Genomgången inleds med en genomgång av hur termen ”social innovation” kan definieras. Därefter ges en överblick över de utmaningar Nederländerna står inför och hur man arbetar med sociala innovationer för att försöka lösa dessa.

### 2.3 Definitioner av sociala innovationer i Nederländerna

Samhället står idag inför ett flertal utmaningar inom områden som arbetslivet (exempelvis sambandet mellan produktivitet och hälsa), klimat och miljö (till exempel resursanvändning) och sjukvårdssektorn (till exempel kostnader och vårdbelastning). Försök att bemöta dessa utmaningar inom ramen för nuvarande institutioner har i vissa fall inte visat sig vara tillräckligt hållbara eller effektiva. Sociala innovationer har här alltmer kommit att lyftas fram som en av flera potentiella lösningar.

Termen ”social innovation” framstår som relativt diffus och i avsaknad av en väl accepterad definition. Som exempel kan nämnas Moulaert et al. (2005)<sup>27</sup> samt Pol och Ville (2009)<sup>28</sup> som vardera identifierade fyra kategorier av tolkningar kring vad sociala innovationer är, medan Rüede & Lurtz (2012)<sup>29</sup> fann sju möjliga tolkningar.

Social innovation definieras enligt Moulaert et al. (2005) som:

- managementvetenskap kring hur anställdas sociala kapital kan förbättras för att på så sätt öka arbetsplatsens effektivitet,
- multidisciplinär forskning med mål att göra ekonomisk tillväxt kompatibel med samhälle och miljö,
- en benämning på intellektuell och social kreativitet; hur människor bör interagera,
- ett strukturellt fenomen i samband med lokal utveckling inom regionala studier.

Pol och Ville (2009) identifierade fyra olika sätt varmed sociala innovationer konceptualiseras. Dessa är:

- Social innovation är synonymt med institutionell förändring i form av en förändring av ett samhälles (eller organisations) regulativa, normativa eller kulturella struktur.
- Social innovation är ett socialt verktyg i syfte att förbättra livskvalitet (och -kvantitet).
- Social innovation är synonymt med allmännyttan.
- Social innovation är försök att täcka ett behov som inte löses av marknaden genom existerande statliga eller andra non-profit-lösningar.

<sup>27</sup>Moulaert, F., Martinelli, F., Swyngedouw, E., González, S. (2005) Towards alternative model(s) of local innovation, *Urban Studies* (Routledge) 42, 11, pp. 1969–1990.

<sup>28</sup>Pol, E., Ville, S. (2009) Social innovation: Buzz word or enduring term? *Journal of Socio-Economics* 38, 6, pp. 878–885.

<sup>29</sup>Rüede, D., Lurtz, K. (2012) Mapping the various meanings of social innovation: Towards a differentiated understanding of an emerging concept, *EBS Business School Research Paper Series* 12-03

Slutligen har Rüede och Lurtz (2012) identifierat följande kategorier inom begreppet social innovation:

- Att göra något bra i eller för samhället.
- Att ändra på social praxis och/eller struktur.
- Att bidra till stads- och samhällsutveckling.
- Att omorganisera arbetsprocesser.
- Att ge teknologiska innovationer kulturellt värde och relevans.
- Att skapa förändringar inom socialt arbete.
- Att skapa innovationer digitalt/elektroniskt.

Det framgår därtill att termen social innovation används på varierande sätt inom olika discipliner, vilket kan leda till förvirring och oklarhet, men också rymma möjligheter.

Mötesplats Social Innovation har en definition som handlar om *initiativ som syftar till att förbättra det som saknas eller inte fungerar i samhällsbygget, och som innefattar innovativa idéer och metoder för hur vi ska lösa samhällsproblem på nya sätt.*<sup>30</sup>

Andra definitioner är mer fokuserade på socialt entreprenörskap. Ett exempel är det nederländska Tilburg-universitetets definition: *Creating new business models in a multi-stakeholder community, aimed at realizing societal value, by using high-level knowledge of socio-economic sciences and humanities.*<sup>31</sup>

I detta kapitel används en definition från Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor som lyder enligt följande:

*Sociala innovationer är nya idéer (produkter, tjänster och modeller) som utgör lösningar på samhällsutmaningar, samtidigt som de tillgodoser sociala behov och skapar nya sociala förbindelser bland de berörda grupperna.*<sup>32</sup>

Denna tolkning skiljer social innovation från socialt entreprenörskap då den inte definierar vilken sorts aktör som bör stå för innovationen. I stället kan statliga-, privata- och välgörenhetsorganisationer vara ”the drivers of change”.

Rapporten beskriver hur nederländska forskningsfinansiärer stimulerar och finansierar forskning inom sjukvård- och omsorgssektorn. Forskning som syftar till att skapa nya idéer (produkter, tjänster och modeller) som utgör lösningar på samhällsutmaningar inom sektorn, och som tillgodoser sociala behov och skapar nya sociala förbindelser bland berörda grupper.

Nedan följer en kort beskrivning av utmaningar inom det nederländska sjukvårdssystemet som är relevanta för sociala innovationer.

<sup>30</sup> Augustinsson, E., Solding, L. (2013) ABC i Sociala Investeringar, Mötesplats Social Innovation  
[[http://socialinnovation.se/wp-content/uploads/2013/06/abc\\_finansiering\\_uppslag.pdf](http://socialinnovation.se/wp-content/uploads/2013/06/abc_finansiering_uppslag.pdf)]

<sup>31</sup> Tilburg-universitetet (2013)

<sup>32</sup> Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor: <http://www.eurofound.europa.eu>

## 2.4 Drivkrafter för sociala innovationer: utmaningar för det nederländska sjukvårdssystemet

Nederländerna har ett sjukvårds- och omsorgssystem utformat efter Bismarck-modellen, till skillnad från Beveridge-modellen som används i Sverige och Storbritannien.<sup>33</sup> I Beveridge-modellen är staten finansör och leverantör av sjukvård, medan Bismarck-modellen utgör ett försäkringsbaserat system där kostnaderna är balanserade mellan den anställde och företaget. Försäkringsbolagen får dock inte gå med vinst och en grundförsäkring täcker därtill hela befolkningen. Det är av vikt att ha dessa skillnader i åtanke, då strukturen påverkar hur forskningen organiseras och vilka aktörer som är involverade. Detta är speciellt viktigt gällande överföringen av ”best practices”.

Landets sjukvårdssystem står liksom Sverige inför stegrande kostnader, delvis med grund i en åldrande befolkning. År 2050 beräknas en av fyra personer i Nederländerna vara 65 år eller äldre.<sup>34</sup> Mellan 2006-2010 spenderade Nederländerna över 8 procent av sin BNP på sjukvård och omsorg. Denna post beräknas öka till över 16 procent år 2060, om inte kostnaderna begränsas.<sup>35</sup>

För att klara av att bemöta effektivitets- och kostnadsproblemen, har sjukvårdssystemet reformerats ett flertal gånger sedan 1980-talet.

Den senaste reformen ägde rum år 2006, och var influerad av insikten om att institutionella reformer var nödvändiga. Detta öppnade vägen för sociala innovationer att ta plats på arenan.<sup>36</sup> Sedan 2006 har behovet av sociala innovationer blivit än mer påtagligt från statligt och privat håll, i hopp om att kunna lösa såväl de ökande kostnaderna som de institutionella problem landets sjukvårdssystem står inför.<sup>37</sup>

Som en del av 2006 års reform identifierades fyra centrala forskningsmål, eller kriterier för vad forskningen inom hälso- och sjukvård bör utmärkas av:

- Kostnadseffektivitet.
- Tillgänglighet både ur inkomst- och ur geografiskt perspektiv.
- Kvalitetsförbättring samt högre avkastning på gjorda investeringar.
- Ökad livskvalitet.<sup>38</sup>

Dessa kriterier influerar nuvarande forskningsfokus och speglas i de olika forskningsprogram som finansieras av staten. De relevanta forskningsprogrammen kan kategoriseras i tre övergripande forskningsområden:

<sup>33</sup>Lameire, N., Joffe, P., Wiedemann, M. (1999) Healthcare systems — an international review: an overview *Nephrology Dialysis Transplantation*, 14 pp. 3-9

<sup>34</sup>Helderman, J. (2013) Financing health care in the Netherlands and the role of insurance companies, PowerPoint presentation

<sup>36</sup>Camps, T., & Kenis, P. (2010). Health care, chains and networks. *Journal on Chain and Network Science*, 10(2), 87-88, Laeven, A.M. (2010). Market Orientation of Dutch Hospitals. *Journal on Chain and Network Science*, 10(2), 89-99.

<sup>37</sup>Canoy, M. (2009). Marktwerking in de Zorg; Ondernemende Zorg of Zorgende Ondernemers? Inaugural speech Concurrentie en Regelgeving in de Zorg. Universiteit van Tilburg

<sup>38</sup>Maarse, H., Bartholomé, Y. (2007) A public-private analysis of the new Dutch health insurance system, *The European Journal of Health Economics*, 8, pp. 77-82, Okma, K. (2009) Recent Changes in Dutch Health Insurance: Individual Mandate or Social Insurance? National Academy of Social Insurance, National Academy of Public Administration, Robert Wood Johnson Foundation

- *Patientnära och patientdelaktig vård.* Detta möjliggörs bland annat genom utveckling av nya sätt att lagra patientdata och erbjuda möjlighet till feedback på den vård som erhållits.
- *Utformningen av en mer hållbar äldrevård fokuserad på vård av kroniskt sjuka.* För att behandla en åldrande befolkning med fler kroniskt sjuka patienter behöver sjukvårdssystemet reformeras. Detta från ett system som är fokuserat på att bemöta akuta sjukdomar, till ett där patienter med kroniska sjukdomstillstånd är högt prioriterade.
- *Kostnadseffektiv sjukvård som håller hög kvalitet.* Värdebaserad sjukvård bygger på tanken att patienten och samhället ska betala för kvalitet istället för kvantitet. Denna filosofi syftar till att öka effektiviteten genom att optimera relationen mellan kostnader och utfall. Det finns en utbredd tro på att det finns stora potentiella kostnadseffektiviseringar att göra inom vården.<sup>39</sup>

De ovan nämnda områdena kan betraktas som det paradig eller paraply inom vilket Nederländernas forskningsfinansieringsaktörer är verksamma.

## 2.5 Centrala aktörer

### 2.5.1 Forskningsfinansiärer

Både statliga och privata aktörer finansierar forskning kring och tillämpning av sociala innovationer relaterade till sjukvård och omsorg. *Ministeriet för hälsa, välfärd och sport* är en central aktör, som tillsammans med *ZonMW*, det holländska forskningsrådet för hälsa och sjukvårdsforskning, är ansvarigt för att utforma de största forskningsprogrammen inom området.

*Försäkringsbolag*, som *Menzis* och *Zilveren Kruis/Achmea*, är de dominerande privata aktörerna. Det finns dock även andra privata aktörer, som *Actiz*, branschorganisationen för privata hemvårdsaktörer, som finansierar viss forskning. Det är inte möjligt att lista de exakta summor som de olika forskningsfinansiärerna har lagt på forskning kring och tillämpning av sociala innovationer inom sjukvårds- och omsorgssektorn, mycket beroende på att området saknar egen domän. Dock – utifrån de summor som *ZonMW* har lagt på finansiering av tre utvalda program som kommer att beskrivas nedan (680 MSEK)<sup>40</sup> kan det konstateras att området är finansiellt prioriterat.

### 2.5.2 Forskningsfinansiärer och tillämpningsaktörer

Som nämnts ovan är sociala innovationer ett begrepp som kan inbegripa flera forskningsområden. Nederländerna lägger stort fokus på forskning inom sociala innovationer relaterade till arbetsfrågor som ökad produktivitet. Då fokus för rapporten är sociala innovationer relaterade till hälso- och sjukvård samt omsorg, kommer endast aktörer inom detta område att listas nedan.

Ett antal universitet, som *Nijmegen*, *Vrije Universiteit (VU)* och *Tillburg-universitetet*, är verksamma inom området. Universitetssjukhusen är också aktiva, liksom kommunala och privata vårdaktörer som *Brabant Zorg*, ett privat vårdföretag. Även forsknings-

<sup>39</sup>Extrakt från email med Jan-Kees Helderman, Lektor inom offentlig förvaltning och analys av sjukvårdspolicy Radboud Universitetet, Nijmegen

<sup>40</sup>€ 77 625 000. Beräknad med omräkningskurs på 8.75SEK till 1 €

institutioner, som TNO<sup>41</sup>, den nederländska organisationen för tillämpad forskning, uppvisar för området relevanta aktiviteter.

#### **Exempel på en social innovation - utveckling av trygghetsboende**

En multidisciplinär forskningsgrupp vid Nijmegen-universitetet har tillsammans med lokala aktörer, mestadels sociala företag (exempelvis bostadsrättsföreningar), finansierat och utvecklat ett trygghetsboende där de boende har tillgång till gemensamma ytor, aktiviteter, och faciliteter såsom bageri och bank. Målet med projektet är att tillgängliggöra en boendeform för äldre som ligger mellan äldreboende och det egna hemmet. Detta boende möjliggör för äldre att bo i en egen bostad så länge som möjligt, vilket ger kostnadseffektiviseringar, samtidigt som det ger de boende en ökad livskvalitet genom en tryggare och mer social vardag.

Projektet är ett bra praktiskt exempel på forskning kring och tillämpning av social innovation då det 1) producerar en tjänst som, åtminstone delvis, dämpar de ökande kostnaderna för äldreomsorg samt ger äldre en bättre livskvalitet, 2) skapar nya sociala förbindelser bland involverade parter, inte minst mellan de äldre och forskarna och/eller verksamhetsutvecklarna.

### 2.5.3 Modeller för finansiering av forskning kring sociala innovationer

Olika forskningsfinansiärer använder olika metoder för att finansiera projekt. Utvalda finansiärerna kommer att beskrivas nedan, med fokus lagt på ZonMW då deras metoder framstår som mest intressanta för statliga forskningsfinansierande organisationer.

### 2.5.4 Ministeriet för hälsa, välfärd och sport

Ministeriet för hälsa, välfärd och sport är en central aktör, både som koordinator och som finansiär av forskning kring, och tillämpning av, social innovation. Tillsammans med Ministeriet för ekonomiska angelägenheter har man samlat styrmedel för att stimulera forskning under ett ”top sector”-program, vilket syftar till att koncentrera anslag för de forskningsmål som beskrevs tidigare. Dessutom införs nya kriterier, som att anbud skall inkludera ett flertal olika aktörsgrupper, till exempel från akademien och de privata och statliga sektorerna.

Ministeriet arbetar proaktivt med att föra samman aktörer där sannolikheten för att kunna producera ett bra anbud tillsammans anses hög. Det finns dock ingen färdig uppsättning av programkriterier som ska användas i samtliga program som ministeriet är med om att finansiera. I stället bestäms kriterierna av olika departement inom ministeriet. Detta ses som ett problem och det finns önskemål om att bättre kunna koordinera kriterierna internt. Inte minst för att öka koordination av finansieringen mellan olika program samt för att synkronisera med EU:s kriterier – inte minst för att öka möjligheten att få forskningsanslag av unionen.

Ministeriet ger också institutionell finansiering till forskningsinstitut, till exempel European Observatory on Health Systems and Policy. Denna sorts finansiering sker dock direkt och inte genom ett utlysningssystem. Slutligen är ministeriet en viktig finansiär av ZonMW. Utformningen av forskningsfinansiärens program görs i samråd mellan ZonMW och Ministeriet för hälsa, välfärd och sport.

<sup>41</sup>Nederlandse Organisatie Voor Toegepast-Natuurwetenschappelijk Onderzoek

### 2.5.5 ZonMW

Som nämndes ovan är ZonMW det nederländska forskningsrådet för hälso- och sjukvårdsforskning. ZonMW:s huvudsyfte är att förbättra folkhälsan genom finansiering av relevant forskning. Prevention är ett stort fokus, men man är också den viktigaste forskningsfinansiären av forskning kring och tillämpning av sociala innovationer.

Forskningsrådet har för närvarande ett trettiotal aktiva forskningsprogram inom ett flertal olika forskningsområden. Av dessa finns det tre program som till stora delar berör sociala innovationer inom hälsa och vård. De andra är antingen mer inriktade på klinisk forskning eller har ett snävare fokus. Strukturen i de tre programmen kommer att beskrivas mer i detalj nedan.

De tre programmen som beskrivs är ”Effektivitetsforskning i sjukvården”, ”Utveckling av primär sjukvård genom innovation och entreprenörskap” samt ”Utveckling av akademiska samarbetscentra kring folkhälsa”.

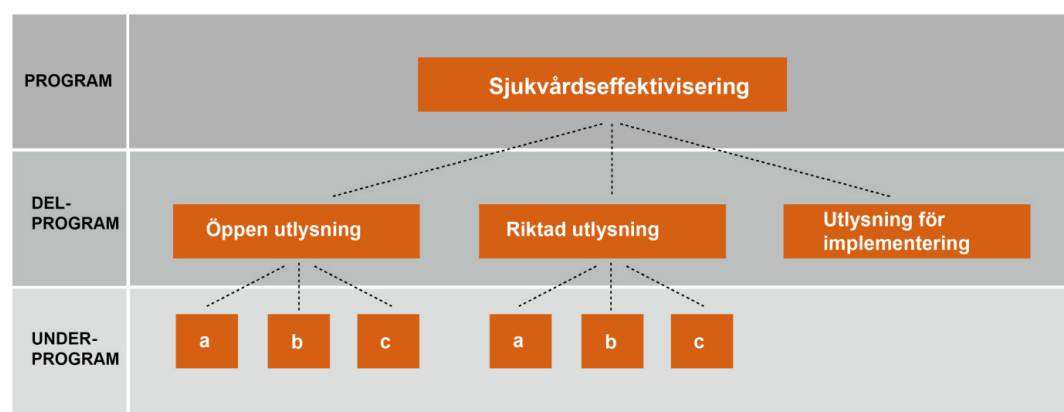
Forskningen är praktisk till sin natur, och fokus läggs på dess implementeringsmöjligheter (och i förlängningen – nytta). Programmets komplexitet erbjuder möjlighet att finansiera multidisciplinär forskning vilket sammantaget ger en holistisk bild över problem och lösningar.

#### *Effektivitetsforskning inom sjukvård (Health Care Efficiency Research Program)*

Målet med programmet ”Effektivitetsforskning inom sjukvård” är att ge beslutsfattare den kunskapsbas som krävs för att kunna fatta välgrundade beslut om hur sjukvården kan bli mer effektiv. För att möjliggöra detta finansierar programmet forskning som ska främja framtagandet av sjukvårdprocesser av hög kvalitet till ett acceptabelt pris. Dess budget är 266 MSEK fördelat på åren 2000–2015.<sup>42</sup>

Programmet har tre delprogram som innefattar var sin utlysningmodell. Den första är en öppen utlysning för forskning inom sjukvårdseffektivisering medan den andra är en riktad utlysning för forskning inom sjukvårdseffektivisering som policyaktörer har identifierat. Det tredje delprogrammet är riktat mot forskning kring implementeringsfrågor.

Figur 1 nedan visar programmets struktur.



Figur 1 Struktur för Health Care Efficiency Research Program.

<sup>42</sup>€ 30 400 000. Beräknad med omräkningskurs på 8.75SEK till 1 €

***Delprogram I: Öppen utlysning***

Det första delprogrammet – öppen utlysning – har i sin tur tre underprogram.

Dessa är *a) tidig utvärdering av lovande interventioner*. Detta innefattar forskning om interventioner som endast har använts i en forskningskontext eller vid ett sjukhus.

Avsikten är att få underlag för att fatta beslut om forskningen bör fortsätta, eller om tiden är mogen för att påbörja en intervention. Interventionen bör vara av tillräckligt ny karaktär och erbjuda en effektiv lösning på ett problem. Effekten behöver dock inte vara helt bevisad.

Underprogram *b) fokuserar på bevisunderlag för riktlinjer samt försäkringskydd*. Målet med denna forskning är att tillhandahålla information om effektiviteten i en intervention. Interventionen behöver vara omsatt i praktik i Nederländerna, och ha en bevisad effekt. Det kan också handla om en intervention som används på det nationella planet men vars effektivitet har blivit ifrågasatt.

Slutligen fokuserar inriktning *c) på implementeringsforskning*. Forskningsresultat ger effektivitetsvinster först när de har blivit implementerade. Målet med implementeringsforskningen är att skaffa välgrundad kunskap om implementeringen av effektiva interventioner.

***Delprogram II: Riktad utlysning***

Det andra delprogrammet syftar till att stimulera sjukvårdsinnovationer samt att ha en flexibilitet vad gäller behov av ny utveckling inom områden som har identifierats av olika policyaktörer. Dessa är Ministeriet för hälsa, välfärd och sport, motsvarigheten till försäkringskassan (Health Care Insurance Board) samt motsvarigheten till Socialstyrelsen (Dutch Health Care Authority). Dessa aktörer fastställer tillsammans med olika yrkesorganisationer forskningsagendan gemensamt. Även i detta delprogram finns det tre underprogram.

Dessa är *a) finansiering till forskning som är av vikt för sjukförsäkringsstyrelsen*.

Underprogram *b) ger utrymme för forskning kring experiment som genomförs inom regelverket kring sjukvårdsmyndighetens innovationspolicy*. Dessa experiment rör innovation inom omvårdnadsbehandlingar och tillvägagångssätt som eventuellt kan komma att bli inkluderade i den grundläggande sjukförsäkringen. Regelverket kring innovationspolicy ger omvårdnadsaktörer och sjukförsäkringsbolag möjligheten att experimentera med innovationer inom omvårdnad för att ge en bättre balans mellan pris och kvalitet.

Underprogram *c) behandlar forskning inom aktuella effektivitetsfrågor*, vilket man vill ska öppna vägen för en mer flexibel attityd till utveckling och implementering av nya metoder inom hälso- och sjukvården.

***Delprogram III: Implementeringsforskning***

Det tredje delprogrammet stödjer *implementeringsforskning* genom ”implementation fellows”. ZonMW har utsett tio ”implementation fellows” vid åtta universitetssjukhus och två av de större regionala sjukhusen i landet. Dessa ger råd till läkare och forskare i den egna organisationen kring implementering och forskning kring implementering. Under en period av tre år får de också forska om vilka faktorer som främjar eller hindrar implementeringen av ny forskning vid sin egen institution. Forskarna belyser dessutom interna problem (vid sin institution) samt sprider kunskap angående implementering.

### *Utveckling av akademiska samarbetscentrum kring folkhälsa (Academic Collaborative Centres Public Health)*

För att stärka sjukvårdssystemet anser ZonMW det vara nödvändigt att utveckla kunskapsinfrastrukturen kring folkhälsa genom att stimulera samarbete mellan forskare, utövare och beslutsfattare inom evidensbaserad (klinisk) forskning å ena sidan, och forskning inom samhällsvetenskap som inte lika lätt fyller kraven på randomiserade försöksstudier och andra modeller för studier i kliniska miljöer, å den andra. Syftet med programmet ”Utveckling av akademiska samarbetscentra kring folkhälsa” är således att utveckla samarbetscentra i form av långsiktiga partnerskap mellan en eller fler kommunala folkhälsoaktörer samt ett universitet.

Målet är således att förbättra kunskapsöverföringen mellan de olika aktörerna. Det omfattar till exempel utveckling av kommunala aktörers förmåga att implementera nya behandlingsprocesser. Forskningen är av både praktisk och grundläggande natur och syftet är att dess resultat ska kunna utgöra inspel till policyutveckling och användas av beslutsfattare. Under det senaste decenniet har elva akademiska samarbetscentra etablerats under två på varandra följande faser. Programmets budget är 268 MSEK utfördelat mellan 2009–2014.<sup>43</sup>

#### ***Fas 1 (2005–2008)***

Under fas 1 etablerades nio akademiska samarbetscentren med målen att:

- skapa och stärka en kunskapsinfrastruktur med en jämn balans mellan forskning och genomförande,
- stödja forskare som arbetar med folkhälsofrågor på regional eller kommunal nivå,
- främja forskning av hög kvalitet som är relevant för dagligt arbete i sjukvården,
- sprida och implementera forskningsresultat,
- förbättra tillämpningen av evidensbaserade interventioner och metoder i regionala och kommunala hälsovårdstjänster.

Följande mål uppnåddes:

- Förbättrat samarbete mellan beslutsfattare, forskare och praktiker inom området.
- Yrkesverksamma fick mer konkreta, tillämpliga metoder och instrument till sitt förfogande.
- Mer evidensbaserad information finns tillgänglig som underlag för utformningen av politiken.

Det har också visat sig att det krävs långsiktiga satsningar för att föra beslutsfattare och forskare och utbildningssektorn närmare varandra.<sup>44</sup>

#### ***Fas 2 (2009–2012)***

Fas 2 syftade till att säkra kunskapsinfrastrukturen som hade utvecklats under fas 1. Först garanterade kommunen, den kommunala sjukvårdsaktören och universitetet att man skulle underhålla och utveckla kompetensen som de akademiska samarbetscentren hade utvecklat, samt att implementera kunskapen och resultaten som de skapat. Dessutom var de

<sup>43</sup>€ 30 600 000. Beräknad med omräkningskurs på 8.75SEK till 1 €

<sup>44</sup>För en kort videopresentation om programmet, klicka här.



akademiska samarbetscentren skyldiga att säkerställa finansiering för att kunna låta verksamheten fortsätta. Vidare ämnade de tre aktörerna ovan bjuda in andra aktörer för att effektivisera samarbetet genom att föra in nya perspektiv, till exempel från skolor och andra omsorgs- och välfärdsinstitutioner. På detta sätt avsåg programmet skapa en hållbar infrastruktur för att sprida kvalitet, innovation och kunskap.

### *Utveckling av primär sjukvård genom innovation och entreprenörskap (Primary Focus)*

Det här programmet syftar till att möta de växande problemen med en åldrande befolkning genom att skapa innovativa lösningar inom primär- och äldreården. Till exempel kan det innebära preventivt arbete i lokalsamhället, vilket kräver samarbete mellan olika verksamhetsgrupper som primärvård, brukarorganisationer, ideella aktörer, sjuk- och försäkringskassa. Målet med programmet är att stärka organisationen av primärvård genom innovation och entreprenörskap och att göra den mer anpassad till det lokala samhällets behov.

Specifikt bör programmet:

- stimulera till nya samarbeten,
- utveckla redan existerande samarbeten,
- utveckla kunskap om samarbete inom vårdsektorn,
- ge bättre tillgång till kunskap och erfarenhet för en bredare målgrupp.

Programmets budget är på 146 MSEK fördelat mellan år 2009–2013.<sup>45</sup>

### *Ansöknings- och genomförandeprocessen av projekt*

Programmen ovan finansierar i sin tur olika forskningsprojekt. Dessa projekt genomgår en process, från anbud till slutgiltig analys. Dessa är i princip universella för alla program, även om det förekommer vissa mindre skillnader i processerna. Nedan återfinns en beskrivning uppdelad i olika steg.

### *Exempel på kriterier för bedömning av projekt inom sociala innovationer*

Kriterierna för att få finansiering skiljer sig något från program till program och projekt till projekt. De kan dock i stort hänföras till de fyra centrala stora forskningsmål som beskrevs i kapitel 2.4. Generellt läggs det stor vikt vid effektivitetsökning och kostnadsreducering. Spridning och implementering av kunskap är också en central aspekt i varje utlysning. Beroende på ett projekts karaktär och längd kan kriterierna inkludera utfallsindikatorer som till exempel en bevisad kostnadsreducering.

Programmet *Effektivitetsforskning inom sjukvård* (se ovan) har tre urvalskriterier. Dessa beskrivs nedan:

### ***Praktiskt orienterad forskning***

Effektivitetsforskning inom sjukvård behöver vara praktiskt orienterad och angå utövare, patienter och policyaktörer (beslutsfattare). Till följd av detta anser man att forskarna bör arbeta nära dessa aktörgrupper, inte minst för att säkra kunskapsöverföring och implementering.

<sup>45</sup>€ 16 625 000. Beräknad med omräkningskurs på 8.75SEK till 1 €

***Bevisad effektivitetsökning***

Forskningen bör ge potentiella effektivitetsökningar, som med hjälp av hälsoekonomisk analys presenteras som hälsovinster eller hälsofördelar i förhållande till kostnader. Forskningsresultaten bör inte bara visa på effektivitetsökningar i den specifika forskningsmiljön, utan också visa på den förväntade effektivitetsökningen i det fall en ny praxis skulle introduceras i samhället som helhet.

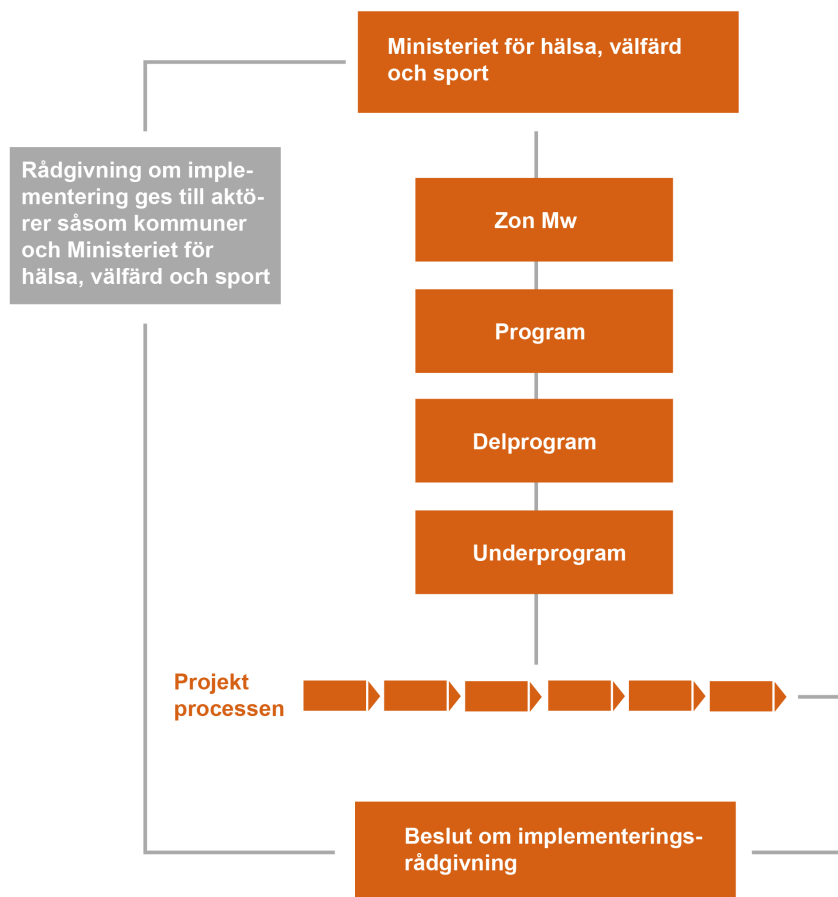
***Lämplighet för implementering***

Forskningen bör vara lämpad för implementering och exempelvis anges att fem procent av forskningsanslagen bör spenderas på implementeringsaktiviteter. För att komma vidare i finansieringsprocessen måste projektledaren för forskningsprojektet ha varit i kontakt med de aktörer som ska delta i dessa. Upp till 440 000 SEK kan ges för extra spridnings- och implementeringsinsatser, riktade mot olika aktörer. Bland annat analyserar ”the Dutch Health Council” resultaten från ett flertal projekt för att sedan potentiellt rekommendera Ministeriet för hälsa, välfärd och sport i det fall man anser att en viss ny behandling bör ingå i den grundläggande sjukförsäkringen.

Dessa kriterier anses också lämpa sig även väl för EU:s nya forskningsfinansieringsprogram, Horisont 2020, som också lägger stor vikt på samverkan och hälsa. Då kriterierna anses snarlika, är förhoppningen att olika former av samfinansiering bör underlättas.

Figur 2 på nästa sida är en sammanfattning av forskningscirkeln som har beskrivits ovan.

## Exempel på forskningscirkel



Figur 2 Exempel på forskningscirkel – från idé till resultat.

### *Fokus på utlysningar – vilka forskare riktar man sig mot?*

Utlisningens fokus och problemformulering bestämmer vilka forskare den riktar mot. I princip är det upp till forskarna att avgöra om man anser att man uppfyller programmets kriterier. Multidisciplinär forskning efterfrågas alltmer, både mellan olika forskare samt mellan forskare, praktiska utövare och policyaktörer. Detta har lett till att forskning inom traditionellt definierade områden förlorat vissa forskningsanslag. Denna trend markerar en vändning från tidigare års relativa fokus på tvärvetenskaplig forskning, där finansieringsstrukturen dock fortsatt har stöttat en traditionellt baserad disciplinfokuserad forskning. ZonMW uttrycker tydligt att man inte vill uppmuntra forskning som bedrivs utifrån endast en forskningsaspekt. I stället strävar man efter att bygga kompletta kunskapskedjor.

Som beskrivits ovan har ZonMW även öppna utlysningar och stipendier som syftar till att bygga upp forskningskapacitet genom att hjälpa unga akademiker att utvecklas. Här återfinns också mer traditionella finansieringsmodeller kring projekt, där ZonMW är den enda forskningsfinansieraren, eller där man erbjuder ”joint funding” (där ett flertal aktörer samverkar aktivt för att tillsammans finansiera eller leda ett projekt) eller samfinansiering

(ZonMW erbjuder sig att delfinansiera ett projekt om forskaren själv finner de resterande forskningsmedlen). ZonMW är därmed aktiva både vad gäller grundforskning och modeller för finansiering av komplexa projekt som sociala innovationer inom hälso- och sjukvården.

### *ZonMW:s aktiviteter riktade mot forskningssamhället samt samhället i stort*

ZonMW har ett antal aktiviteter riktade mot forskningssamhället samt samhället i stort. Organisationen antingen medverkar i eller organiserar konferenser och seminarier relaterade till de olika forskningsfinansieringsprogrammen, inklusive en årlig hälsokonferens. Ett annat exempel är seminarier där representanter från de olika projekten inom ett program får mötas för att diskutera och lära sig av varandra.

ZonMW är också involverade i utbildning av forskare och andra aktörer. Som beskrivits i modellen ovan erbjuder organisationen workshops för aktörer som vill skicka in anbud. Extrafinansieringen som finns tillgänglig för att arbeta med spridning och implementering av forskningsresultat kan även den ses som en utbildningssatsning. Slutligen har forskningsrådet ett pris som delas ut till projekt vars resultat är av ytterst god kvalitet. Priset inkluderar hjälp med publicering och implementering av resultaten, och startades för att lyfta fram exceptionellt bra forskning, och på så sätt öka chansen att resultaten får uppmärksamhet och implementeras.

Organisationen har en tidskrift och en hemsida för att aktivt informera om pågående arbeten. En annan viktig aktivitet är olika kunskapsöversikter som används av olika aktörer. Slutligen ger organisationen andra aktörer tillgång till information, exempelvis genom en databas där olika interventioner inom folkhälsa rangordnas efter deras respektive kostnadseffektivitet.

## 2.5.6 Menzis

Menzis är ett holländskt försäkringsbolag. I likhet med andra försäkringsbolag i landet drivs företaget i ideellt syfte och vinster investeras i bland annat forskning och utveckling. I Nederländerna spelar försäkringsbolag en viktig roll inom forskning om, och implementering av, sociala innovationer relaterade till sjukvård och omsorg. Detta då de finansierar forskning i både ett kommersiellt samt icke-kommersiellt syfte.

### *Icke-kommersiell forskning*

Menzis finansierar forskning i icke-kommersiellt syfte på två sätt. Som försäkringsbolag har Menzis en kommersiell relation med vårdgivare. Dessa vårdgivare kan ansöka till Menzis om att låta en del av deras budget (som de får från Menzis) gå till praktisk forskning, ofta kring implementeringsfrågor. Kriterierna är få och beskrivs som relativt kravlösa. Det viktigaste kriteriet är att forskningen överensstämmer med Menzis ”policies” och mål.

Företaget har dessutom en stiftelse som finansierar små projekt om innovationsfrågor. Dess budget är 15 MSEK per år<sup>46</sup> och fokus ligger på att forska kring utformningen av en kostnadseffektiv samt hållbar sjuk- och äldreomsorg, speciellt på landsbygden. I dessa projekt arbetar företaget i nära samarbete med kommuner för att exempelvis omorganisera sjukhus och omfördela vårdcentraler.

<sup>46</sup>€ 1 700 000. Beräknad med en omräkningskurs på 8.75SEK till 1 €

Externa aktörer kan skicka in ett anbud för finansiering till stiftelsen, men den genomförs inte utlysningar. För att ett projekt skall finansieras krävs det dock att den externa aktören har en intern fadder inom företaget som ansvarar för projektet. Detta är för att säkerställa att anslag endast ges till projekt som är av intresse för företaget. Därmed finansieras de flesta projekt genom att en anställd organiserar ett samarbete med en extern aktör. I slutändan av projektet är faddern ansvarig för att granska om projektet var en framgång, och i sådana fall hur resultaten bör implementeras.

För att kommunicera lärdomar för samhällsaktörer organiseras seminarier tillsammans med aktören som har genomfört forskningen. Företaget finansierar även gästföreläsare vid universitet och har traineeprogram. Slutligen arbetar Menzis aktivt för att låta studenter få tillgång till deras databaser för forskning. Dock produceras inga projektrapporter för allmänheten.

Företaget finansierar projekt, antingen självt, eller som en medfinansierare. Som medfinansierare arbetar de tillsammans med andra försäkringsbolag, ZonMW och andra organisationer.

### *Kommersiell forskning*

Menzis investerar stort i företag som arbetar med innovation inom sjukvården. Fram till i år har företaget investerat upp till 130 MSEK<sup>47</sup>, vilket förväntas öka till 220 MSEK<sup>48</sup> under nästa år. Tillsammans med andra försäkringsbolag som även de investerar i sektorn, uppskattar en anställd att över 880 MSEK<sup>49</sup> har investerats.

## 2.5.7 Actiz

Det finns ett antal projekt som finansieras av privata aktörer som Actiz, branschorganisationen för privata hemvårdsaktörer. Dessa projekt är små, förvaltas mer inom företaget och på ett mer inofficiellt sätt, jämfört med hur de statliga forskningsfinansieringsaktörerna arbetar. Nedan följer en kort beskrivning av ett projekt finansierat av organisationen.

Actiz har en utbildningsfond som tillsammans med Ministeriet för hälsa, välfärd och sport finansierade ett projekt som syftade till att öka kvaliteten på äldreomsorgstjänster. Ministeriet medverkade som en passiv medfinansierare.

Projektet frågade patienterna, deras anhöriga, samt de anställda på ett par äldreboenden hur det optimala äldreomsorgsboendet skulle fungera. Lösningförslagen varierade och inkluderade exempelvis utvecklingen av familjedeltagande i demensvården, samt omorganisering av personalteam. Därefter fick ledningen i uppdrag att implementera dessa förändringar. Målet med projektet var att se om patienterna uppfattade att kvaliteten av omvårdnaden förbättrades samt om de anställdas tillfredsställelse och produktivitet ökade. Målen var kvalitativa och syftade till att ge resultat som kan överföras till andra organisationer.

Projektet utfördes med hjälp av en högskola samt Brabant Zorg, ett privat vårdföretag. Ingen utlysning gjordes, utan Actiz kontaktade den högskola man hade samarbetat med tidigare. En etablerad relation, totalkostnad, men framförallt erfarenhet av liknande

<sup>47</sup>€ 15 000 000. Beräknad med en omräkningskurs på 8.75SEK till 1 €

<sup>48</sup>€ 25 000 000. Beräknad med en omräkningskurs på 8.75SEK till 1 €

<sup>49</sup>€ 100 000 000. Beräknad med en omräkningskurs på 8.75SEK till 1 €

forskning, var de viktigaste urvalskriterierna. Granskning skedde varannan månad. Actiz utsåg en ledningsgrupp för projektet som styrde och kontrollerade projektets utveckling.

Projektet är ett exempel på utvecklingen av nya modeller och tjänster riktade mot äldreomsorgen, vars långsiktiga hållbarhet är en stor samhällsutmaning. Projektet skapade nya förbindelser mellan berörda grupper genom att inkludera patienterna och deras anhöriga, något som generellt ses som ett kriterium för finansiering av sociala innovationer (att inleda eller öka samarbete med andra grupper).

Tillsammans med Aedes, en annan branschorganisation, har Actiz också finansierat en professur där forskning inom sociala innovationer, relaterade till sjukvård och omsorg, ingår. Actiz lägger stor vikt vid sociala innovationer då organisationen tror att sådana innovationer både kan göra omsorgssektorn mer ekonomiskt hållbar, men också öka kvaliteten på den vård som erbjuds.

## 2.6 Sociala innovationer sett i ett större sammanhang

### 2.6.1 Aspekter på finansiering av sociala innovationer

En viktig frågeställning är om forskning inom, och tillämpning av, sociala innovationer kan finansieras inom ramarna för ordinarie utlysningar.

Nederländerna är i sammanhanget kanske inte helt representativt för denna problematik, eftersom det har utformat särskilda program som är ämnade att underlätta för forskning och innovation med social prägel. Det är snarare annan traditionell eller disciplinbunden forskning som ibland antar en social innovationsprägel. Forskargrupper skriver ansökningar inom en rad områden som sedan anpassas till konceptet ”sociala innovationer” för att man ska få tillgång till medel som annars hade legat utom räckhåll. Dock torde detta inte utgöra ett problem i praktiken eftersom de kriterier som satts upp för att erhålla finansiering är ämnade att sälla fram relevant forskning som planeras utföras i enlighet med de uppsatta målen, oavsett forskargruppens ämnes- eller fakultetstillhörighet.

Situationen med att söka finansiering inom områden där man egentligen inte har kapacitet att bidra kan dock förstärkas av den relativa svårigheten att få finansiering i forskarvärlden, vilket har påverkats av de nedskärningar som den holländska staten genomför. Detta märks även för universiteten som ser sina statsanslag minska. Samtidigt riktar forskningsråd och andra statliga aktörer forskningsmedel mot specifika områden, som innovation och hälso- och sjukvård. Även kommunala aktörer lägger fokus på områdena genom att bland annat organisera konferenser kring innovation, speciellt inom äldreomsorg, för att det här antas finnas stora potentiella effektivitetsökningar. Detta borde sammantaget göra det lättare för projekt inom sociala innovationer, som är relaterad till sjukvård och omsorg, att få finansiering.

Klinisk forskning verkar prioriteras över social innovationsforskning inom sjukvård och omsorg, vilket till viss del beror på att ”health and life sciences” domineras av ett biomedicinskt paradig. Ett problem är att risktagande forskning har svårare att få anslag, då forskningsfinansierarna föredrar att investera i projekt som kan antas ge säkrare avkastning.

Samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning kan sällan använda sig av samma metoder som empirisk biomedicinsk forskning. Därför arbetar man på ZonMW också med jämförande metastudier där man ser till vad majoriteten av utfallen visar. Så kallade naturliga experiment, där man jämför en viss reforms genomslag i liknande miljöer (till

exempel England, Skottland och Wales) är en annan möjlighet. Problemet, att samhällsvetenskaplig forskning sällan kan framhålla validitet och generaliserbarhet på lika säkra grunder som biomedicinsk forskning, anses dock kunna missgynna samhällsvetenskapen i innovationsfinansieringssammanhang.

Ovanstående förhållanden skapar även problem i nästa led när det gäller överförbarheten av forskningen. Därför lägger ZonMW större vikt vid spridning av kunskap, och vid dess möjligheter till implementering, än vad många andra finansiärer gör.

## 2.7 Utmaningar inom området innovationsforskning

### 2.7.1 Social innovation vs. innovation

Nederländerna har en lång tradition av en stark innovationssektor, där landet har varit en pionjär inom flera innovationsområden och en stark aktör inom hållbar utveckling under 1990-talet. Holländsk forskning håller hög kvalitet med internationella mått mätt,<sup>50</sup> men det finns en uppfattning om att dess inverkan på företag, ekonomi och samhälleliga utmaningar minskat. Detta är en trend som staten är angelägen om att vända.

Staten är en viktig forskningsfinansiär. År 2009 stod staten för 40 procent av alla FoU-investeringar medan den privata sektorn investerade 45 procent.<sup>51</sup> 47 procent av all innovationsverksamhet genomfördes av företag, 40 procent utfördes av universitet och 12 procent av forskningsinstitut.<sup>52</sup>

Forskningsinstitut och universitet har historiskt sett haft en relativ stor frihet i att bestämma forskningsprioritet och forskningsagenda. Sedan 2010 har dock den holländska staten förändrat den forskningspolitiska kontexten genom att prioritera tio stycken sektorer, så kallade "top sectors" (på engelska):<sup>53</sup>

- Agri-food
- Chemicals
- Creative industry
- Energy
- Head offices
- High Tech
- Horticulture and propagation materials top sector
- Life sciences and health
- Logistics
- Water

<sup>50</sup> Karlsson och Wadskog: "Bibliometrisk översikt över Sveriges vetenskapliga publicering mellan 1982 och 2004" Vetenskapsrådet 2006

<sup>51</sup> Resterande investeringar kom från utländska aktörer och välgörenhetsorganisationer.

<sup>52</sup> Weaver, P., Huynen, M., van Zeijl, A. (2012) VISION RD4SD - Country Case Study the Netherlands Deliverable 2.1, Vision RD4SD

<sup>53</sup> <http://www.government.nl/issues/entrepreneurship-and-innovation/investing-in-top-sectors>

Top sector-programmen utgör till stor del en bas för statliga FoU-investeringar. Medel ges här till de allra bästa forskningsinstituten samt till de mest excellenta forskarna. Resurserna ska fördelas på grundval av forskningens potentiella resultat och samhällsnytta. Ökad tonvikt ska läggas på innovationsstödjande forskning, på implementering och på kunskapsöverföring. Det är dessutom en önskan att FoU ska styras alltmer av näringslivets och samhällets krav och behov.

Finansiering av forskning kring och tillämpning av sociala innovationer inom hälso-, sjukvårds- och omsorgssektorn (som sker inom ramen för top sector-programmet med tema Life Sciences) domineras av ZonMW, då olika forskningsråd har anvisats olika forskningsområden. Jämfört med övrig innovationsforskning verkar ZonMW i kraft av sin utvalda funktion ha större kontroll över forskningen då denna är programfinansierad efter uppsatta kriterier och krav. Därtill är forskningsområdet relativt nytt, vilket kan ge ett mindre institutionellt motstånd från universiteten då det inte handlar om att specialisera forskningen genom ytterligare avgränsning, utan snarare genom inkludering av befintliga forskningsområden inom ramen för ett nytt koncept.

### 2.7.2 Finansiering av sociala innovationer – potentiella lösningar

Det finns ett antal utmaningar förknippade med finansiering av sociala innovationsverksamhet. Dessa inkluderar bland annat nedanstående.

- Det råder viss oklarhet kring termens definition, vilket kan ses både som risk och möjlighet – risk i det att det kan leda till att projekt blir diffusa och oklara; möjligheten är att det inte är termen i sig som definierar forskningen. Istället lägger man från forskningsfinansiärernas sida tyngdpunkten på krav på forskningens genomförande, resultatimplementering och uppföljning.
- Forskningsområdets tvärvetenskapliga karaktär med inbyggda krockar mellan olika paradigmer riskerar att leda till oklarheter kring hur projektprocessen bör konstrueras, samt hur resultat och effektivitet av forskningen och dess tillämpning bör bedömas.
- Forskningsområdet är ”samhällsproblem” – dessa är till sin natur mångfacetterade till sin karaktär och involverar ofta en mängd olika aktörer som i sin tur har olika behov. Detta kan göra det svårt att utvärdera ett projekts effektivitet – på vilken nivå har det slagit ut, och var det i så fall rätt nivå, och i förhållande till vad?

För att bemöta dessa tre problem har nederländska aktörer i allmänhet, och ZonMW i synnerhet, utvecklat de metoder och struktur som beskrivits i kapitlen 2.5.5–2.5.7.

En sammanfattning av dessa ges nedan:

- Staten har angivit att innovationer inom ”life sciences” är ett prioriterat forskningsområde. Häri ryms en delmängd av sociala innovationer och området har således erhållit legitimitet från högsta nivå.



- Fyra centrala forskningsmål/kriterier har angetts av staten (Ministeriet för välfärd, hälsa och sport) för att styra forskningens fokus:
  - Kostnadseffektivitet
  - Tillgänglighet både ur ett inkomst- samt geografiskt perspektiv
  - Kvalitetsförbättring samt högre avkastning på investeringar
  - Ökad livskvalitet<sup>54</sup>
- Forskningens innehåll påverkas eller ”stys” därtill av tre övergripande forskningsteman:
  - Patientnära och delaktig vård
  - Utformningen av en mer hållbar äldrevård fokuserad på vård av kroniskt sjuka
  - Kostnadseffektiv sjukvård som håller hög kvalitet
- ZonMW har utvecklat välstrukturerade och komplexa program för forskningsfinansiering. Dessa öppnar upp för multidisciplinär forskning kring olika samhällsproblem. Programmen innehåller även högt ställda kriterier för att säkerställa att forskningen blir tillämpningsbar, praktiskt omsättningsbar samt att den kan ge effektivitetsökningar eller kvalitetsförbättringar. Slutligen erbjuder forskningsprogrammen implementeringsstöd som en inbyggd del.
- ZonMW ger stöd och ställer krav i alla faser av projektprocessen, vilket även inkluderar utvärderingar under projektets gång.

## 2.8 Några tänkbara lärdomar från Nederländerna

- Det förefaller intressant att strukturera finansiering efter ZonMW:s modell då denna syftar till att skapa *tvärvetenskaplig, samhällsangelägen* och *applicerbar/brukarnära* forskning.
- ZonMW erbjuder inom ramen för sina utlysningar väl avgränsade kriterier för såväl forsknings- som implementeringsfasen, samt anger att indikatorer för uppföljning är av yttersta vikt – detta för att öka chansen att forskningsresultatet kommer att överensstämma med det önskade resultatet för en specifik utlysning.

---

<sup>54</sup> Maarse, H., Bartholomé, Y. (2007) A public-private analysis of the new Dutch health insurance system, *The European Journal of Health Economics*, 8, pp. 77-82, Okma, K. (2009) Recent Changes in Dutch Health Insurance: Individual Mandate or Social Insurance? National Academy of Social Insurance, National Academy of Public Administration, Robert Wood Johnson Foundation

## 3 Sociala innovationer i USA

### 3.1 Sammanfattning

USA har en relativt stark tradition inom lokalt och ideellt välgörenhetsarbete – alltifrån kyrkor och skolor till vårdgivande organisationer baserar delar av sin verksamhet på frivillighetsarbete. Detta gemensamma frivillighetsarbete kan till viss del ses som sociala innovationer för samhällets bästa, och kan vara en fördel för USA:s fortsatta arbete inom området. Regeringen definierar sociala innovationer som nya innovationer inriktade på att lösa gamla problem i allmänhetens intresse – till skillnad från vanliga och konventionella innovationer fokuserade på att skapa bättre och mer effektiva produkter, processer eller tjänster. President Obama menar att staten inte kan lösa USA:s problem på egen hand utan hjälp från invånarna, sociala entreprenörer, företag och organisationer.

Som så ofta i USA finns det många aktörer inom ett givet område – så även inom sociala innovationer. 2009 sjösatte President Obama det federala kontoret *Office of Social Innovation and Civic Participation* (SICP), vars uppdrag är att stimulera, förenkla och påskynda sociala innovationsprocesser genom att inkludera olika delar av samhället i processen som individer, välgörenhetsorganisationer, stiftelser och företag. Primärt ämnar SICP främja tjänstesektorn, förbättra investeringsmöjligheterna för innovativa lösningar som redan visat gott resultat samt utveckla affärsmodeller med nya partnerskap inom sociala innovationer, särskilt offentliga – privata partnerskap (PPP). Inom SICP har två innovationsfonder startats: Social Innovation Fund (SIF), samt Investing in Innovation (I3) Fund. De medel som SIF delar ut ges i form av bidrag i en snöbollsliknande process där de statliga forskningsmedlen växer med matchade bidrag från andra aktörer.

Hälso- och sjukvård är ett kostnadskrävande område som ofta debatteras i USA – inte minst i samband med lanseringen av Affordable Care Act. 2010 startades Center for Medicare and Medicaid Services, CMS, Innovation Center för att undersöka innovativa betalnings- och tjänstemodeller som kan minska utgifterna på rikstäckande basis, men samtidigt bevara eller förbättra vårdkvaliteten för de som ingår i de federala sjukvårdsprogrammen Medicare och Medicaid. *Agency for Healthcare Research and Quality:s (AHRQ) Wuai Health Care Innovations Exchange* är ett annat statligt program vars syfte är att förbättra och minska skillnaderna i vårdkvalitet genom att uppmuntra vårdpersonal och forskare till nya och bättre sätt att leverera sjukvård.

### 3.2 Introduktion

Sociala innovationer är ett brett ämne som i USA rymmer många tolkningar och definitioner. Detta då det används av olika aktörer i olika sammanhang. Sociala innovationer kan innehålla delar som socialt entreprenörskap och social företagsamhet – med basen i ideella organisationer, eller definieras som en lösning på ett socialt behov. Andra menar att innovationer som framkommit ur samarbetsprojekt är sociala och därigenom borde klassificeras som sociala innovationer. Generellt anses en social innovation vara en produkt, process, tjänst, teknologi, rörelse – eller en kombination – för samhällets ”bästa”.

Den amerikanska regeringen vill identifiera processer hur samhället bäst tar tillvara sociala innovatörer, och således är Vita Huset en drivkraft för sociala innovationer. Regeringen definierar sociala innovationer som nya innovationer inriktade på att lösa gamla problem i allmänhetens intresse – till skillnad från vanliga och konventionella innovationer

fokuserade på att skapa bättre och mer effektiva produkter, processer eller tjänster. President Obama menar att staten inte kan lösa USA:s problem på egen hand utan hjälp från invånarna, sociala entreprenörer, företag och organisationer.<sup>55</sup> Det finns även ett flertal amerikanska universitet, ideella organisationer och välgörenhetsprojekt som driver, finansierar eller främjar sociala innovationer – och de blir fler till en följd av att begreppet sociala innovationer breddas.

### 3.3 Vad utmärker sociala innovationer i USA?

Som redan nämnts är begreppsförvirringen kring sociala innovationer en utmaning. Detta bidrar till att det på policynivå ofta blir vaga tolkningar av begreppet vilket gör det än mer utmanande när det används, samt svårt att jämföra det med andra områden. En annan policy-relaterad utmaning med just sociala innovationer är hur de bäst kan främjas och finansieras. Vilka incitament kan en top-down organisation, som en forskningsfinansier, myndighet eller departement, ge för att bäst stimulera en bottom-up-process (vilket sociala innovationer oftast är)?

Denna rapport fokuserar primärt på sociala innovationer ur ett finansieringsperspektiv, och de utmaningar det kan innebära att finansiera innovationer som syftar till att möta sociala utmaningar.

### 3.4 Exempel på finansiering av sociala innovationer

#### 3.4.1 Federal finansiering

##### *Office of Social Innovation and Civic Participation (SICP)*

För att stimulera sociala innovationsprocesser i USA initierade Vita Huset år 2009 kontoret *Office of Social Innovation and Civic Participation* (SICP).<sup>56</sup> SICP:s breda uppdrag är främst att stimulera, förenkla och påskynda sociala innovationsprocesser genom att inkludera olika delar av samhället i processen – däribland individer, välgörenhetsorganisationer, stiftelser och företag. SICP ämnar bland annat främja tjänstesektorn, förbättra investeringsmöjligheterna för innovativa lösningar som visat gott resultat samt utveckla affärsmodeller med nya partnerskap inom sociala innovationer, särskilt offentliga – privata partnerskap.

*The idea is simple: to find the most effective programs out there and then provide the capital needed to replicate their success in communities around the country that are facing similar challenges. By focusing on high-impact, result-oriented non-profits, we will ensure that government dollars are spent in a way that is effective, accountable and worthy of the public trust.*

*First Lady Michelle Obama, May 5, 2009*

<sup>55</sup><http://www.whitehouse.gov/blog/What-Is-the-Social-Innovation-Fund>

<sup>56</sup><http://www.whitehouse.gov/administration/eop/sicp>

SICP samarbetar med ett flertal myndigheter och organisationer för att stärka incitamenten och öka finansieringsmöjligheterna för innovativa lösningar, ofta genom finansiering och priser. Inom SICP har två innovationsfonder startats:

- Social Innovation Fund (SIF), som är ett program vid Corporation for National and Community Service (CNCS), samt
- Investing in Innovation (I3) Fund, som är ett program vid Department of Education.

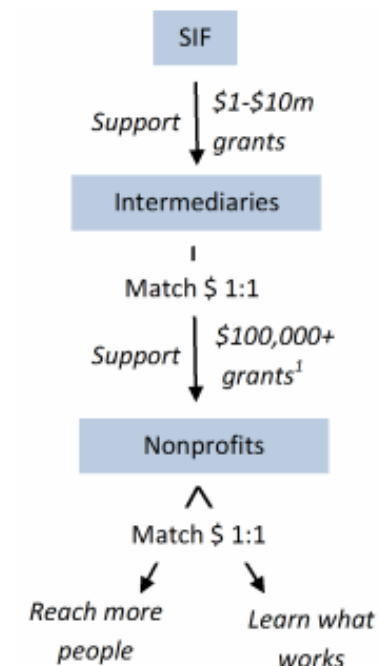
### *Social Innovation Fund (SIF)*

Social Innovation Fund, SIF, syftar till att vara en katalysator som finansierar ideella projekt med en kombination av offentliga och privata medel. De projekt som SIF finansierar ska ha visat sig vara framgångsrika och bör tangera något av SIF:s tre prioriterade områden: stärka individers ekonomiska möjligheter, hjälpa ungdomar att utvecklas akademiskt samt öka familjers möjligheter till god hälsovård (Figur 3).



Figur 3 De tre prioriterade områden som SIF finansierar för att stärka individer och familjer.

De medel som SIF delar ut ges i form av bidrag i en snöbollslignande process där de statliga forskningsmedlen växer med matchade bidrag (Figur 4). De statliga medel som SIF delar ut ges till erfarna ”grantmaking intermediaries” vilka – i hård och öppen konkurrens – har blivit selekterade som lämpliga ”mellanhänder”, som på grund av sin erfarenhet kan identifiera lovande projekt och guida dem att lyckas. ”Mellanhänderna” matchar den statliga finansieringen – vilken är mellan 1 och 10 miljoner USD per år i upp till fem år – med minst lika mycket pengar enligt principen ”dollar-for-dollar”. I öppen utlysning utlyses därefter den gemensamma summan pengar till lovande ideella organisationer som kan uppvisa övertygande bevis och resultat inom något av de tre områdena som SIF finansierar.



Figur 4 Den bidragsprocess som SIF använder får de statliga bidragen att växa med hjälp av matchade bidrag.

Mellan åren 2010 och 2012 har 20 stycken "mellanhänder" blivit utvalda vilka i sin tur har valt ut 197 lovande projekt över hela USA. Projekten når sammanlagt fler än 174 000 individer.<sup>57</sup> Exempel på "mellanhänder" är organisationer som *The Edna McConnell Clark Foundation*, *The US Soccer Foundation*, *The Missouri Foundation for Health*, *The Mayor's Fund to Advance New York City* och *Foundation for a Healthy Kentucky*.<sup>58</sup>

SIF har sedan 2010 delat ut bidrag på 178 miljoner USD. Under samma tid har SIF samlat in 423 miljoner USD från privata och icke-statliga organisationer.<sup>59</sup> Förutom finansiering får de SIF-stödda projekten även stöd från CNCS för att kunna genomföra sina innovativa program. Deltagandet i SIF ger anslagstagarna en synlighet samt möjligheten att kopplas in i ett nationellt nätverk av finansiärer och ideella organisationer vilka har åtagit sig att främja sociala innovationer över hela landet.<sup>60</sup>

SIF-modellen kännetecknas av fyra egenskaper:

- Istället för att bygga ny infrastruktur kring urvalsprocessen är den delegerad till utomstående bevisligen framgångsrika "mellanhänder" vilka väljer potentiellt slagkraftiga projekt.
- Krav på att varje beviljad statlig dollar ska matchas med pengar från privata och andra icke-statliga källor ökar avkastningen på skattebetalarnas pengar och stärker – förhoppningsvis – projektens lokala stöd.

<sup>57</sup>[http://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/factsheet\\_sif.pdf](http://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/factsheet_sif.pdf)

<sup>58</sup>[http://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/sif\\_investment\\_report2013\\_0.pdf](http://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/sif_investment_report2013_0.pdf)

<sup>59</sup><http://www.nationalservice.gov/newsroom/press-releases/2013/federal-agency-awards-nearly-40-million-strengthen-expand-innovative>

<sup>60</sup><http://socialinnovationresearch.wordpress.com/2013/05/21/yes-minister-exploring-the-policy-options-to-scale-social-innovation/>

- Utvärderingar av programmet görs inte bara för att förbättra ansvarsaspekten utan också för att bygga en starkare marknadsplats för organisationer med bevis på inverkan.
- Hävstångseffekten av de statliga forskningsanslagen har bidragit till att programmet genom kompletterande insatser är mer känt och intressant inom/för den ideella sektorn. Projektens ”bottom-up”-perspektiv ger en större social påverkan och gör att nya sociala innovationer – förhoppningsvis – kommer till användning för en stor del av befolkningen.<sup>61</sup>

SIF har blivit kallad en ”game-changer” då den sammanför statliga och privata investeringar i projekt inom offentlig verksamhet som redan visat sig vara framgångsrika. Myndigheten Corporation for National and Community Service, CNCS<sup>62</sup>, under vilken SIF inordnas, anslög nyligen ytterligare \$40 miljoner (i statliga bidrag) till fortsatt finansiering för 10 SIF-mellanhänder att möjliggöra att mottagarna bland annat kan utöka sina projekt.<sup>63</sup> SIF-programmet kommer att utvärderas nationellt och rapporten beräknas vara färdig under 2015.

### *Investing in Innovation (i3) Fund*

En annan federal fond som finansierar sociala innovationer i USA är Investing in Innovation (i3) Fund, som är ett strategiskt program för sociala innovationer vid Department of Education. i3 Fund stöder lokala skolprogram samt ideella organisationer som samarbetar med minst ett lokalt skolprogram eller ett konsortium av skolor. Syftet med i3-programmet är att – efter ett öppet ansökningsförfarande – stimulera dokumenterat innovativa metoder och erfarenheter som förbättrar elevers skolprestationer. Detta bör ske genom att möjliggöra en utveckling och expansion av innovativa skolmetoder samt uppmuntra till samarbeten mellan skolor, näringsliv och filantropiska organisationer. Vidare är syftet att identifiera och dokumentera framgångsrika metoder som kan skalas upp, spridas och inspirera andra skolor.

i3 delar in sina anslag i tre typer:

- *Development* – där de kräver att projektet baseras på en bra teori och har goda möjligheter att utvecklas och skalas upp.
- *Validation* – där evidenskraven på projekten är högre samtidigt som de bör kunna skalas upp till en regional nivå.
- *Scale-up* – där det ställs höga evidenskrav på projektet samtidigt som projektets bör kunna skalas upp till nationell nivå.

Hitintills har i3 finansierat 92 projekt.<sup>64</sup> 64 procent av de inkomna ansökningarna klassificeras som ”Development”, 31 procent som ”Validation” och endast 5 procent som ”Scale-up”. Anslagen har dock fördelats med 24 procent till ”Development”, 53 procent till ”Validation” och 23 procent till ”Scale-up”. Den totala anslagssumman för 2010 var 646 miljoner USD; för 2011 148 miljoner USD; för 2012 143 miljoner USD; samt för 2013 135 miljoner USD. De typiska projektanslagen är upp till 5 miljoner USD för

<sup>61</sup>[http://www.huffingtonpost.com/clayton-m-christensen/the-white-house-office-on\\_b\\_223759.html](http://www.huffingtonpost.com/clayton-m-christensen/the-white-house-office-on_b_223759.html)

<sup>62</sup>CNCS är en myndighet som finansierar projekt inom service och volontärarbete, i syfte att stärka USA:s ideella sektor

<sup>63</sup><http://www.nationalservice.gov/newsroom/press-releases/2013/federal-agency-awards-nearly-40-million-strengthen-expand-innovative>

<sup>64</sup><http://www2.ed.gov/programs/innovation/index.html>

Development-projekt och upp till 30 miljoner USD för Validation-projekt. För projekt klassificerade som Scale-Up ges anslag på upp till 50 miljoner USD per projekt.

### *CMS Innovation Center*

Intresset för patientorienterad vård har ökat i USA och en mer holistisk syn på vård håller på att växa fram. Den politiskt aktuella och kontroversiella vårdreformen Affordable Care Act ("Obamacare") innehåller många initiativ som syftar till att göra vården kostnadseffektiv och höja kvaliteten. Målet är lägre vårdkostnader genom att skifta betalningar från kvantitet till kvalitet. I landet finns dock ingen central myndighet som ansvarar för att säkerställa kvaliteten på patientvården, men Department of Health och Human Services (HHS) är centrala i sammanhanget. Center for Medicare and Medicaid Services (CMS), vilket är en del av HHS, är den största köparen av sjukvård och har därigenom stort inflytande på vårdkvaliteten – även inom den privata sektorn.

CMS Innovation Center startades 2010 med syftet att undersöka innovativa betalnings- och tjänstemodeller för att minska utgifterna på nationell nivå. Samtidigt ska vårdkvaliteten bevaras eller förbättras för de som ingår i de federala sjukvårdsprogrammen Medicare och Medicaid. CMS Innovation Center samarbetar med många andra parter för att hitta nya sätt att förbättra vården till lägre kostnad. I sin strävan har Innovation Center bland annat ordnat ett tiotal möten med över 4 000 deltagare – däribland innovatörer – och på så vis fick organisationen in cirka 500 förslag. Två av de 15-tal initiativ som Innovation Center finansierat hitintills är: *Independence at Home*,<sup>65</sup> som ska undersöka möjligheten att leverera primärvårdstjänster hemma hos multisjuka Medicare-patienter; och *The Partnership for Patients*,<sup>66</sup> ett program som ämnar göra vården säkrare och minska både sjukhusförvärvade tillstånd samt antalet återbesök.

För att utföra sitt uppdrag och testa olika innovativa betalnings- och tjänstemodeller har CMS Innovation Center gjort en innovationsmodell i vilken de delar in projekt i någon av nedanstående sju kategorier:

- Tillförlitlig vård. Incitament till vårdgivande organisationer att ge tillförlitlig vård samt investera i infrastruktur och vårdprocesser som ger samordnad vård med hög kvalitet och effektiv service.
- Sammanhängande betalningar. Idag gör Medicare separata betalningar till vårdgivare för tjänster som ges till samma patient under en vårdperiod eller behandling. Förhoppningen är att CMS Innovation Center kan stimulera och finansiera projekt som kan utveckla och förenkla betalningssystemet så att vårdgivare ges sammanhängande betalningar för patienters vård.
- Stärk primärvården. Primärvård är den kanske viktigaste kontaktpunkten för patienternas vårdbehov, så det anses avgörande att stärka och öka tillgången till primärvård för att främja hälsa och minska sjukvårdskostnaderna.
- Initiativ fokuserade på Medicaid och CHIP, ett sjukvårdsförsäkringsprogram för barn, som administreras av delstaterna men finansieras med federala medel.
- Initiativ fokuserade på att förbättra och förenkla både vård och administration för personer inskrivna i både Medicare- och Medicaid-programmen. Idag står dessa "dubbel-inskrivna" för en stor andel av programmets utgifter.

<sup>65</sup><http://innovation.cms.gov/Files/fact-sheet/IAH-Fact-Sheet.pdf>

<sup>66</sup><http://partnershipforpatients.cms.gov/>

- Initiativ för att påskynda in- och genomförandet av bästa praxis. Studier har visat att det i genomsnitt tar 17 år innan evidensbaserad bästa praxis används i kliniskt arbete – och även då är kunskapsstillämpningen mycket ojämn.<sup>67</sup> Innovation Center samarbetar med ett brett utbud av vårdgivare, federala myndigheter, professionella organisationer och andra experter och intressenter för att testa nya modeller som kan sprida evidensbaserad bästa praxis och öka hastigheten av införlivandet av dessa.
- Initiativ för att påskynda utveckling av nya betalning- och tjänstemodeller. Många innovationer vilka har potential att förbättra hälso- och sjukvården kommer från mindre center och vårdgivare. Samarbetet med dessa mindre aktörer, är en nyckeluppgift för CMS.

### Health Care Innovation Awards

Ett annat initiativ från CMS Innovation Centers är *The Health Care Innovation Awards*. Två omgångar av Innovation Awards har utlysts: den första omgången, som utlystes 2011/2012, fokuserade primärt på projekt rörande de mest vårdkrävande personerna, och omgång två har leveransmodeller som fokus. Till den första utlysningsomgången kom det in 2260 kompletta ansökningar vilka bedömdes av 190 oberoende paneler. Slutligen valdes 107 projekt ut och projekten tilldelades i genomsnitt mellan \$10 och \$30 miljoner (6,5 till 20 miljoner SEK) för en treårsperiod.<sup>68</sup> Inför omgång två uppmuntras ansökningar med harmoniserande förslag om tjänste- och betalningsmodeller som – bland annat – kan minska kostnaderna i öppenvård eller akutsjukvård, eller förbättra vården för personer med särskilda behov.<sup>69</sup> I omgång två finns sammanlagt \$1 miljard tillgängliga att fördela på de mest intressanta projekten. Även delstater kan söka pengar från The Health Care Innovation Awards.

CMS Innovation Center har tankar på att utveckla ytterligare ett program, förutom Health Care Innovation Awards – programmet skulle fokusera på omstrukturering av medel från hälsovård till förmån för proaktivt hälsoarbete.<sup>70</sup>

### *Agency for Healthcare Research and Quality (AHRQ) Health Care Innovations Exchange*

Agency for Healthcare Research and Quality (AHRQ) är en annan myndighet inom Department of Health and Human Services (HHS), och har, även den, ett program för innovationer inom hälso- och sjukvården: *AHRQ Health Care Innovations Exchange*.<sup>71</sup> Programmets syfte är att uppmuntra vårdpersonal och forskare till nya och bättre sätt att leverera sjukvård. Tanken bakom Health Care Innovations Exchange är att vårdpersonal och forskare ska kunna ta del av, lära om, och i slutändan omsätta evidensbaserade innovationer lämpade för hälsovård genom en enkel och sökbar websida. Webbplatsen är indelad i fyra områden:

- Innovationer: beskrivningar av både innovationsutveckling samt framgångsrika innovationer och deras användningsområde.

<sup>67</sup><http://innovation.cms.gov/initiatives/index.html#views=models>

<sup>68</sup><http://innovation.cms.gov/initiatives/Health-Care-Innovation-Awards/Fact-Sheet-Selection-Process.html>

<sup>69</sup><http://innovation.cms.gov/initiatives/Health-Care-Innovation-Awards/Round-2.html>

<sup>70</sup>Telefonintervju 20131206 med Patrick Conway, CMS Innovation Center, Director and Chief Medical Officer.

<sup>71</sup><http://www.innovations.ahrq.gov/>



- QualityTools: tips på praktiska verktyg som kan underlätta att bedöma, mäta och förbättra kvaliteten i vården.
- Utbildningsmöjligheter: beskrivningar av den innovativa processen, kommentarer och artiklar.
- Nätverksmöjligheter: möjlighet att kommunicera med innovatörer och/eller organisationer som har gjort något innovativt för att förbättra sjukvården.

Även om huvudsyftet med AHRQ Health Care Innovations Exchange är att sprida information om evidensbaserade hälsoinnovationer genom hemsidan, tipsar hemsidan även om möjligheter att söka finansiering för projekt inom programmets ramar. Termen social innovation står dock inte omnämnd på AHRQ:s hemsida. En av de tretton experterna i AHRQ-expertpanel är John Øvretveit från Karolinska Institutet.

Ett annat AHRQ-program är *Academy for Integrating Behavioral Health and Primary Care*.<sup>72</sup> Syftet med AHRQ:s *Academy* är att den ska fungera som ett nationellt resurs- och samordningscenter genom att stödja insamling, analys, syntes och spridning av värdefull information användbar för beslutsfattare, utredare och konsumenter intresserade av beteende, integration, hälso- och primärvård.

### 3.4.2 Privat finansiering av sociala innovationer

#### *Tufts Health Plan Foundation*

Tufts Health Plan Foundation är ett program ämnat att finansiera ideella organisationer och projekt rörande hälsosamt åldrande för vuxna från 60 års ålder – dock endast i Massachusetts och Rhode Island.<sup>73</sup> Primärt finansieras projekt som ämnar höja det fysiska, mentala och emotionella välbefinnande för äldre vuxna. Stiftelsen fokuserar på följande huvudprogram:

- *Hälsa och välbefinnande*, som stöder projekt rörande förebyggande av sjukdomar och självhjälp vid kronisk sjukdom, motion och kost, samt rörlighet, styrka och balans.
- *Meningsfullt engagemang*, vilket bland annat ämnar stödja äldre vuxna att engagera sig i samhället, gärna med personer från andra generationer. Då vårdgivare ofta spelar en viktig roll i äldre vuxnas vardag, finansieras även projekt som ämnar förbättra välbefinnandet hos vårdgivare och vårdtagare.
- *Självbestämmande*, som är ett program fokuserat på att öka äldre vuxnas tillgång till information om tjänster i sina respektive samhällen. Med syfte att minska äldre vuxnas sociala isolering finansieras även projekt som strävar efter att öka äldre vuxnas tillgång till transporter.

Förutom ovan nämnda program har Tufts Health Plan Foundation också ett nomineringsprogram där bidragstagare kan få stöd att utveckla och förbättra sina projekt. Under 2012 delade stiftelsen sammanlagt ut bidrag på 2,8 miljoner USD till 77 ideella organisationer i de två delstaterna Massachusetts och Rhode Island. Sedan 2009, då Tufts Health Plan Foundation startade sitt program om friskt åldrande, har stiftelsen delat ut cirka 10 miljoner USD.

<sup>72</sup><http://integrationacademy.ahrq.gov/>

<sup>73</sup>[http://www.tuftshealthplanfoundation.org/grant\\_programs/grant\\_programs.html](http://www.tuftshealthplanfoundation.org/grant_programs/grant_programs.html)

### *The Commonwealth Funds International Health Policy and Innovations-program*

The Commonwealth Fund är en privat stiftelse som ämnar lära av och om framgångsrika vårdssystem så att bra mekanismer kan spridas och nå fler – i synnerhet samhällets mest utsatta som låginkomsttagare, minoriteter, unga barn och äldre vuxna.

The Commonwealth Funds *International Health Policy and Innovations*-program stöder oberoende forskning om sjukvård, i syfte att höja medvetenheten och kunskapen om framgångsrika projekt som visat sig resultera i högkvalitativ och kostnadseffektiv hälso- och sjukvård.<sup>74</sup> Tanken med programmet är således att främja internationell och evidensbaserad kunskap inom området.

Programmet stöder internationellt lärande genom att:

- årligen kartlägga åsikter om hälso- och sjukvården från allmänheten, patienter och läkare i 11 länder,<sup>75</sup>
- årligen organisera ett internationellt symposium om sjukvårdspolitik, med deltagande av bland annat hälsoministrar och höga regeringstjänstemän,
- sponsra och samordna ett praktikprogram, *Harkness Fellowships in Health Policy and Practice*, vilket möjliggör för sjukvårdspolitiker och kliniskt aktiv personal från nio länder att tillbringa upp till 12 månader i USA, för att bedriva policyinriktad forskning, ta del av innovativa modeller för hälso- och sjukvården, samt arbeta med ledande policy-expert (Det svenska socialdepartementet finansierar årligen en svensk *Harkness Fellow*),
- identifiera och sprida information om internationella systeminnovationer inom hälso- och sjukvård, vilka även skulle kunna fungera i USA.

### 3.4.3 Lokal finansiering av sociala innovationer

DC Social Innovation Project (DCSIP) är ett exempel på ett lokalt initiativ som söker att identifiera och investera i innovativa projekt för att möta sociala utmaningar i Washington D.C.<sup>76</sup> Varje år stöder DCSIP fyra projekt som syftar till att möta lokala utmaningar.

DCSIP söker projekt baserade på ideella organisationer med innovativa program som kan utvecklas och expanderas. Projekten kan vara på idéstadiet, en pilotstudie eller i expansiv fas.

DCSIP stödjer ideella organisationer med program inom tre huvudområden:

- Ungdomsfrågor och utbildning – som mentorskap, ungdomsbrottslighet, grundskoleutbildning eller högskola.
- Ekonomiska möjligheter – som entreprenörskap och affärsutveckling för nya företag, arbetsträning eller fattigdomsbekämpning.
- Hälsa – som tillgång till hälsosam mat, träning eller kunskap om ohälsa.

Ett finansierat projekt inom DCSIP är Young Doctors DC (YDDC),<sup>77</sup> en organisation som växte fram på grund av en undermålig hälsomedvetenhet i det fattiga sydöstra Washington.

<sup>74</sup>[http://www.commonwealthfund.org/~media/Files/Programs/2013/2012\\_IHP\\_FINAL\\_1226.pdf](http://www.commonwealthfund.org/~media/Files/Programs/2013/2012_IHP_FINAL_1226.pdf)

<sup>75</sup>[http://www.commonwealthfund.org/~media/Files/Publications/Fund%20Report/2013/Nov/1717\\_Thomson\\_intl\\_profiles\\_hlt\\_care\\_sys\\_2013\\_v2.pdf](http://www.commonwealthfund.org/~media/Files/Publications/Fund%20Report/2013/Nov/1717_Thomson_intl_profiles_hlt_care_sys_2013_v2.pdf)

<sup>76</sup><http://dcsocialinnovation.org/#>

<sup>77</sup><http://m.youngdoctorsdc.org/index.html>

Grundarna till YDDC, som själva är läkare och kommer från sydöstra delen av staden, har satt upp som mål för YDDC att stärka och stödja unga män att ta ansvar och sträva efter hälsoriktiga liv för sig själva, sina familjer och folket i sina bostadsområden. Vidare vill YDDC inspirera unga män till att utbilda sig till läkare, forskare eller vårdpersonal, men organisationen har också egna utbildningar i sydöstra Washington D.C. för att minska de akuta hälsoutmaningarna. Projektet stöds med \$7 000 (45 000 SEK) av DCSIP.

### 3.5 Sociala innovationer i andra sammanhang

Vid flera av de amerikanska universiteten finns det finansierade projekt, forskare, institutioner och utförare av sociala innovationer. Redan år 2000 lanserade **Stanford University** ett Center for Social Innovation inom sitt Graduate School of Business.<sup>78</sup> Deras definition av en social innovation är att det är en ny lösning på ett socialt problem där lösningen är mer effektiv, användbar och hållbar än tidigare eventuella lösningar – samt att innovationsvärdet primärt tillfaller samhället som helhet, snarare än privatpersoner. Vidare menar de att sociala innovationer uppmärksammar idéer och lösningar som skapar sociala värden – snarare än individer och organisationer. Arbetet vid Stanfords Center for Social Innovation tycks mest vara inriktat på att möta nya arbetsmarknaders presumtiva behov av global och tvärvetenskaplig kompetens med bland annat etiska och hållbara metoder. Stanford publicerar även *Stanford Social Innovation Review*,<sup>79</sup> en kvartalsvis publikation och webbplats med artiklar och bloggar om social förändring. Vidare publicerar Stanford *Social Innovation Conversations*, en webbplats med podsändningar och bloggar gällande sociala innovationer.<sup>80</sup>

Vid **Boston College** finns det också ett Center for Social Innovation (CSI),<sup>81</sup> som strävar efter att främja "innovationer inifrån" – framförallt från den sociala sektorn – vilket centret menar är innovationer som uppfyller sociala och hållbara behov och förbättrar den sociala rättvisan i samhället. För att nå sin vision bygger de upp social innovationskapacitet inom den sociala sektorn genom att utbilda morgondagens ledare inom sociala myndigheter samt stimulera befintliga organisationer inom socialtjänsten att möta aktuella och framtida samhällsfrågor. Vidare ämnar de bygga bättre faktaunderlag för sociala innovationer.

Även **Harvard Kennedy School** driver ett projekt för social innovation inom sitt Ash Center for Democratic Governance and Innovation.<sup>82</sup> Detta projekt verkar främst vara inriktat på hur samhället erbjuder sina sociala tjänster.

Ytterligare en organisation som ser sig som rådgivare och resurs för organisationer och filantroper som arbetar – eller ämnar börja arbeta – med sociala innovationer är **The Bridgespan Group**.<sup>83</sup> Organisationen är ideell och samarbetar med ledare och organisationer i den sociala sektorn med syftet att utveckla eller skala upp initiativ, bygga ledarskap eller främja filantropisk effektivitet för projekt som tangerar sociala innovationer.

<sup>78</sup><http://csi.gsb.stanford.edu/>

<sup>79</sup><http://www.ssireview.org/>

<sup>80</sup><http://csi.gsb.stanford.edu/podcast>

<sup>81</sup><http://www.bc.edu/content/bc/schools/gssw/csi.html>

<sup>82</sup><http://www.socialinnovation.ash.harvard.edu/featured-profile/welcome-to-innovation-cities.html>

<sup>83</sup><http://www.bridgespan.org/Home.aspx>

### **3.6 Diskussion**

De politiska låsningarna i USA – i synnerhet så snart Affordable Care Act nämns – gör att delstaterna utvecklar egna sociala innovationsmodeller. President Obama strävar dock efter att utveckla och sprida lokala och evidensbaserade idéer till hela landet, så tack vare federalt stöd stimuleras både delstaternas sociala innovationer – samt andras möjligheter att ta efter påvisade goda exempel.

Eftersom många av de utmaningar som sociala innovationer ämnar lösa är nationella, är det önskvärt med federalt engagemang. Risktagandet vid federal finansiering av sociala innovationer är dock i sig en utmaning. I USA har detta ofta lösts genom samfinansiering av sociala innovationer: federala medel i partnerskap med privata medel minskar det federala risktagandet. Stiftelser och andra icke-federala aktörer har större frihet att satsa på nya, och mer riskfyllda innovativa metoder på ett sätt som regeringar sällan kan. Stiftelser ges därmed möjlighet att – tillsammans med federala aktörer – stödja initiativ eller metoder som har potential till systemförändring.

## 4 Sociala innovationer i Kanada

### 4.1 Sammanfattning

Sociala innovationer är idag ett relativt välkänt begrepp i Kanada – ett begrepp som är förknippat med nya systemförändringar för att möta framtida samhällsutmaningar. Relationerna mellan sektorerna i samhället förändras kontinuerligt och staten får nya roller att fylla inom sociala innovationer – som initiativtagare, medlare, tillsynsmyndighet och finansiär.

En finansiell utmaning kopplad till sociala innovationer är att stödja riskfyllda samhällsprojekt vilka kan upplevas som komplexa och mångfacetterade, och som saknar säker avkastning. På nationell nivå kan det därför upplevas som riskabelt att finansiera sociala innovationsprojekt med statliga medel, vilket kan vara en anledning till att få policyförändringar stöttar sociala innovationers utveckling. Vidare finns det utmaningar med att uppmärksamma och skala upp rätt sorts sociala innovationer i samhället så att de kan bidra till en positiv förändring av samhället.

I Kanada finns ett federalt samarbetsprogram mellan tre myndigheter som syftar till att stimulera partnerskap mellan universitet och den privata sektorn. College and Community Innovation Program leds av Natural Sciences and Engineering Research Council in Canada (NSERC), Canadian Institutes of Health (CIHR) samt Social Sciences and Humanities Research Council of Canada (SSHRC). Programmet finansierar bland annat *Sheridan Elder Research Centre* som fokuserar på den åldrande befolkningen. Satsningen har skett genom det bidrag som finansierar sociala innovationsprojekt, det så kallade Innovation Enhancement Grants. På provinsnivå uppmärksammas Youth Opportunities Fund vilket startades hösten 2013 och syftar till att gynna mindre projekt på gräsrotsnivå för att förbättra ungdomars möjligheter i Ontario.

Det mest väletablerade initiativet inom sociala innovationer i Kanada är Social Innovation Generation (SiG) som är involverat i sociala innovationer kopplade till samhället både på nationell och territoriell nivå. SiG består av ett starkt partnerskap mellan fyra institutioner för att med finansiella resurser och expertis engagera och uppmuntra olika sektorer i samhället. Social Innovation Labs är ett exempel på ett initiativ som skapat en miljö där innovativa idéer kan utvecklas och leda till policyförändringar.

Sociala innovationer är en term som är högaktuell och viktig för Kanada. Samhället behöver agera och utvecklas i takt med att människor, särskilt i utkanten av samhället, inkluderas för att ges bra förutsättningar. Storskaliga förändringar, som gett resultat, har skapats genom partnerskap där regeringen är en engagerad aktör.

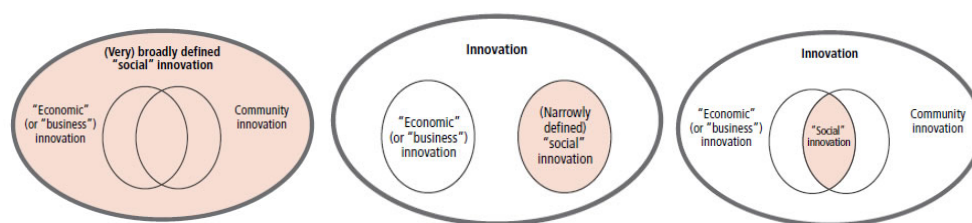
### 4.2 Introduktion

I Kanada startades en diskussion kring konceptet *sociala innovationer* då samhällssystemet inte fungerade optimalt gällande vissa nya sociala utmaningar. Innovation var tidigare primärt ett begrepp inom teknik och forskning, men idag har begreppet utvecklats till att även användas för att lösa sociala utmaningar. I Kanada används det breda begreppet ”sociala innovationer” allt oftare, och relaterat till landets tillväxtpolitik har regeringen intresserat sig för hur sociala innovationer kan influera landet.<sup>84</sup> Begreppet har

<sup>84</sup><http://www.pri-prp.gc.ca/eng/content/%E2%80%9Csocial-innovation%E2%80%9D-what-it-who-does-it>

vidareutvecklats i Kanada och innefattar nu innovationer inom olika delar av samhället. Utmaningar inom hälso- och sjukvård, klimat, utbildning och ett åldrande samhälle är alla områden som är relevanta för och beroende av sociala innovationer.

Begreppsförvirringen gällande sociala innovationer orsakar lätt missförstånd (Figur 5). I Kanada används begreppet ofta i samband med globala sociala utmaningar, men även för nationella utmaningar. Det finns ingen komplett samstämmighet om den sociala innovationstrenden ska betraktas som en systemförändring, eller om den också innebär små stegvisa förändringar i samhället vilka mest påverkar människor på lokal nivå. En utbredd kanadensisk uppfattning tycks dock vara att sociala innovationer är ett samarbete mellan olika sociala aktörer. Ett annat ofta förekommande sätt är att se sociala innovationer som just ”sociala”, det vill säga att de är skapade ur och drivna av sociala mål.<sup>85</sup>



Figur 5 Olika definitioner av sociala innovationer.

Sociala innovationer är en utmaning för samhället då de kräver att man ser på sociala, kulturella och politiska variabler samtidigt.<sup>86</sup> På regeringsnivå i Kanada ses också begreppen ”social enterprise” och ”social finance” som en del av konceptet sociala innovationer, vilket skapar en något otydlig bild av vad sociala innovationer är. ”Sociala innovationer applicerar välkända idéer som fungerar genom att lösa sociala behov och bygga relationer med andra parter”, uttalade Kanadas arbetsmarknads- och socialminister Jason Kennedy nyligen.<sup>87</sup> Ministern fortsatte: ”Angående de sociala utmaningar som landet står inför spelar Kanadas regering en ledande roll, genom att öka deltagandet av de invånare som är utanför i våra samhällen”.<sup>88</sup> Inom området ”social finance” har den kanadensiska regeringen hittills mest engagerat sig i att stimulera marknaden och väcka uppmärksamhet inom finanssektorn.<sup>89</sup>

### 4.3 Vad utmärker sociala innovationer i Kanada?

Sociala innovationer är speciella då de skapar ett utrymme för att möta nya sociala och komplexa problem, och utmaningar för vår nutid och framtid. Med ett förändrat samhälle kommer nya utmaningar, vilket gör att det behövs både incitament och krafttag för att effektivisera samhället. Enligt Tim Brodhead, tidigare ordförande och verkställande direktör för J.W. McConnell Family Foundation, bör sociala innovationer skapas och

<sup>85</sup><http://www.pri-prp.gc.ca/eng/content/%E2%80%9Csocial-innovation%E2%80%9D-what-it-who-does-it>

<sup>86</sup>Telefonintervju 20131120 med Frances Westley, JW McConnell Ordförande för Sociala Innovationer vid University of Waterloo

<sup>87</sup><http://www.newswire.ca/en/story/1236585/minister-kenney-showcases-government-of-canada-leadership-at-social-enterprise-world-forum-2013>

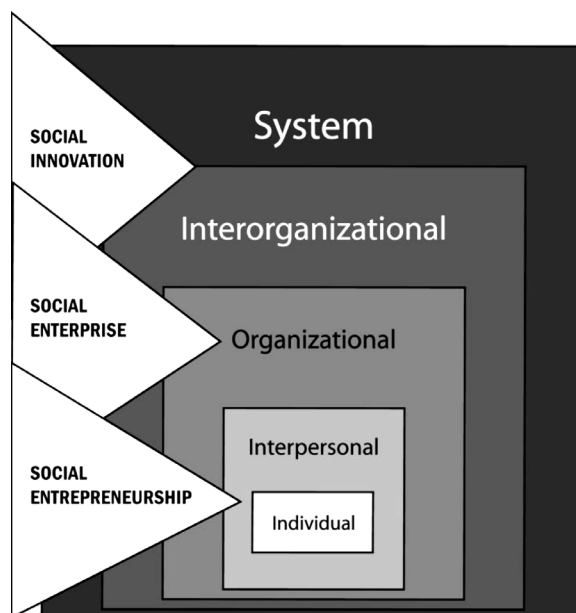
<sup>88</sup><http://www.newswire.ca/en/story/1236585/minister-kenney-showcases-government-of-canada-leadership-at-social-enterprise-world-forum-2013>

<sup>89</sup>Telefonintervju 20131120 med Frances Westley, JW McConnell Ordförande för Sociala Innovationer vid University of Waterloo

synliggöras med regeringens medverkan för att därigenom kunna påverka nya policyprogram och riktlinjer. Han menar att det är svårt att förändra policys när de väl lämnat beslutsfattande fas och understryker därför vikten av att skapa sociala innovationer i samarbete med människor med olika kunskaper och kompetenser.

En utmaning vid olika typer av forskningsfinansiering är att även stödja riskfyllda projekt, vilket är utmanande eftersom risktagande inte garanterar en säker avkastning. Detta risktagande blir ofta tydligt inom sociala innovationer, då termen är relativt ny och det sällan förefaller naturligt att ta risker med skattebetalares pengar. Effekten och samhällsnyttan är också svår att mäta direkt. Trögheten och det faktum att sociala innovationer är ett relativt nytt begrepp och sätt att tänka, gör att statliga institutioner i Kanada inte är optimerade att hantera sociala innovationer på ett effektivt sätt, vilket ibland gör det svårt med statlig stimulering på området.<sup>90</sup> Inom privat sektor är det till viss del enklare med finansiella risker då ett misslyckande kan innebära nya lärdomar och en fortsättning inför kommande projekt. På statlig nivå finns helt enkelt inte samma finansiella resurser.

Olika krav på lönsamhet utgör en stor skillnad mellan ”social enterprise”, ”social entrepreneurship” och sociala innovationer (Figur 6). ”Social entrepreneurship” fokuserar mer på människors personliga kvalitéer medan ”social enterprise” fokuserar på finansiella och kommersiella resultat.<sup>91</sup> Sociala innovationer har inte alltid ett direkt kommersiellt intresse utan kan också syfta till att förändra och förbättra samhället med hjälp av genomgripande systemförändringar.<sup>92</sup> Enligt Frances Westley, professor i sociala innovationer vid University of Waterloo, är den kanadensiska regeringen inte tillräckligt risktagande inom sociala innovationer utan befinner sig än så länge kvar i ett mer teoretiskt förhållningssätt.



Figur 6 En illustration över sociala innovationer som systemförändringar.

<sup>90</sup>Telefonintervju 20131205 med Tim Brodhead, tidigare ordförande och verkställande direktör för J.W. McConnell Family Foundation

<sup>91</sup>[http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au\\_sujet/publications/social\\_innovation\\_report\\_E.pdf](http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au_sujet/publications/social_innovation_report_E.pdf)

<sup>92</sup>The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal, Vol. 15(2). 2010

## 4.4 Sociala innovationer – viktiga finansiärer, initiativtagare och utförare.

### 4.4.1 Offentliga initiativ

Även om Kanada inte har ett nationellt program för sociala innovationer så har regeringen börjat rikta in vissa strategier mot att gynna sådana innovationer på samhällsnivå.<sup>93</sup>

En kanadensisk ideell tankesmedja, Canadian Policy Research Networks (CPRN), skrev år 2009 en övergripande rapport om trender och utveckling inom sociala innovationer i Kanada, med hjälp av finansiering från Social Sciences and Humanities Research Council of Canada (SSHRC). Rapporten var en fortsättning och uppdaterad tolkning av en undersökning som CPRN gjort fem år tidigare. Den definition av sociala innovationer som användes i rapporten är densamma som Centre for Social Innovation at Stanford University i USA använder, och lyder:

*... a novel solution to a social problem that is more effective, efficient, sustainable, or just than existing solutions and for which the value created accrues primarily to society as a whole rather than private individuals. A social innovation can be a product, production process, or technology (much like innovation in general), but it can also be a principle, an idea, a piece of legislation, a social movement, an intervention, or some combination of them.*

Förslag som presenterades i rapporten var bland annat att den kanadensiska regeringen bör investera i "social innovation labs" – där upplevda och kommande problemområden för regeringen analyseras och testas i en riskfri och fristående miljö.<sup>94</sup> Vidare framfördes att regeringen ofta tenderar att finansiera välkända organisationer snarare än faktiska innovationer. I rapporten föreslogs dessutom en förenkling av ansökningsprocessen och rapporteringen i samband med finansiering.

College and Community Innovation Program (CCI, se även kapitel 4.5.1) är ett federalt samarbetsprogram mellan tre myndigheter, vilket syftar till att stimulera samarbeten och partnerskap mellan universitet och den privata sektorn. Detta innebär att myndigheterna stödjer tvååriga högskolor att utveckla sin forskning och överföring av forskningsresultat till det omgivande samhället. Programmet leds av Natural Sciences and Engineering Research Council in Canada (NSERC), Canadian Institutes of Health (CIHR) samt det tidigare nämnda SSHRC. Partnerskapen sker med olika små och medelstora företag där teknologiöverföring, anpassning och användning av nya tekniker uppmuntras. *Sheridan Elder Research Centre (SERC)* i Ontario är ett exempel på en offentligt finansierad infrastruktursatsning med medicinsk relevans, där tekniska och medicinska forskare arbetar tillsammans med beteendevetare inom olika projekt.<sup>95</sup> Mer om SERC i kapitel 4.5.2.

### 4.4.2 Privata aktörer

Privata aktörer i Kanada innefattar initiativ och samarbetsprojekt i syfte att skapa sociala innovationer. De privata aktörerna agerar ofta lokalt på provins- eller territorienivå men

<sup>93</sup>[http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au\\_sujet/publications/social\\_innovation\\_report\\_E.pdf](http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au_sujet/publications/social_innovation_report_E.pdf)

<sup>94</sup>[http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au\\_sujet/publications/social\\_innovation\\_report\\_E.pdf](http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au_sujet/publications/social_innovation_report_E.pdf)

<sup>95</sup>[http://www.tillvaxtanalys.se/download/18.56ef093c139bf3ef89029eb/1349864202685/Svar\\_direkt\\_2011\\_10.pdf\\_-\\_Adobe\\_Acrobat.pdf](http://www.tillvaxtanalys.se/download/18.56ef093c139bf3ef89029eb/1349864202685/Svar_direkt_2011_10.pdf_-_Adobe_Acrobat.pdf)



även nationellt. Finansiering sker framförallt genom privata investeringar och insamlingsaktioner.

### *Social Innovation Generation*

Social Innovation Generation (SiG) är ett initiativ mellan fyra olika organisationer vars syfte är att arbeta med sociala innovationer på olika nivåer i Kanada. SiG är väletablerat i landet och omnämns i många sammanhang när man talar om innovationer kopplade till samhället på nationell- och territorienivå. Organisationen arbetar både lokalt och nationellt för att engagera olika sektorer i samhället med olika slags resurser. SiG-samarbetet består av:

- J.W. McConnell Family Foundation,
- University of Waterloo,
- MaRS Discovery District och
- PLAN Institute.

J.W. McConnell är en stiftelse som bidrar till partnerskapet genom att ge tillgång till ett nationellt bidragsprogram och bidrar dessutom med förståelse av bidragsfinansiering och policyaspekter. Stiftelsen anser att välgörenhetssektorn får för lite uppmuntran att ta risker, varför de anser sig som en viktig kugge i hjulet då finansiering betyder mycket. MaRS Discovery District är en fristående stiftelse som arbetar med att kommersialisera statligt finansierad forskning och möjliggöra samarbeten mellan forskning, företag och kapital.<sup>96</sup> PLAN Institute är en del av Planned Lifetime Advocacy Network (PLAN) som är en ideell organisation vilken fokuserar på att knyta relationer mellan parter och aktörer i olika sektorer. Detta genom att förbättra möjligheter för familjer och samhället i stort genom att tillhandahålla handledning, forskning och träning relaterat till olika sociala problem.

*“Social innovation is an initiative, product, process or program that profoundly changes the basic routines, resource and authority flows or beliefs of any social system. Successful social innovations have durability and broad impact.”*

*– Frances Westley, Social Innovation Generation*

SiG riktar särskild uppmärksamhet mot innovationer som engagerar och hjälper sårbara människor utanför samhället. Enligt SiG är begreppet sociala innovationer ständigt i rörelse och inte helt enkelt att avgränsa, vilket gör att SiG är inblandade i många olika projekt och själva använder sig av en bred definition av sociala innovationer. Enligt Frances Westley vill SiG förmedla idéer som kan påverka samhällets sätt att tänka och hon förtydligar att SiG, till skillnad från den kanadensiska regeringen, särskiljer sociala innovationer från socialt entreprenörskap och social företagsamhet.

<sup>96</sup>[http://www.tillvaxtanalys.se/download/18.6288e13b13a4f43c5882135/1351675785921/Life\\_Sciences\\_i\\_Kanada.pdf](http://www.tillvaxtanalys.se/download/18.6288e13b13a4f43c5882135/1351675785921/Life_Sciences_i_Kanada.pdf)

## 4.5 Exempel på metoder och modeller som används

### 4.5.1 Offentlig finansiering av sociala innovationer

#### *Innovation Enhancement Grants*

Den federala satsningen College and Community Innovation Programs (CCI, se även kapitel 4.4.1) erbjuder finansiering genom så kallade innovationsförbättringsbidrag (Innovation Enhancement (IE Grants) vilka syftar till att stimulera innovationer i närområdet genom samarbeten mellan kanadensiska college och lokala företag. Framförallt finansieras forskningsprojekt som möjliggör kommersialisering, teknisk överföring och tillvarataganden av nya teknologier. Bidragen fokuserar på områden där universiteten har ett välkänt expertisområde inom områden som möter regionala och lokala behov. Bidragen delas ut på femårsbasis och är icke-förnybara. Universiteten är begränsade till ett bidrag per forskningsområde, men kan ansöka om fler bidrag om det rör olika forskningsområden. Förhoppningen är att bidraget efter fem år har hjälpt universitet att öka forskningskapaciteten samt utvecklat starka band med företagspartners.<sup>97</sup>

#### *Youth Opportunities Fund*

En annan fond som kopplas till sociala innovationer är Youth Opportunities Fund (YOF) vars bidrag delas ut av Ontario Trillium Foundation, som är en myndighet inom Ontarios regering. Myndigheten är en av de största bidragsgivarna i Kanada med en årsbudget på över 600 miljoner SEK (\$100 miljoner CAD), och delar årligen ut 1500 bidrag till lokala välgörenhetsorganisationer.<sup>98</sup> Programmet YOF, som lanserades hösten 2013, syftar till att stödja lokala organisationer att förbättra förutsättningarna för ungdomar med ekonomiska och sociala samhällsproblem. Fonden fokuserar särskilt på att finansiera ungdomsledda initiativ på gräsrotsnivå. YOF är ett 30 miljoner kronors (\$5 miljoner CAD)-program bestående av två bidragsdelar. En del investerar i organisationer som arbetar med tidigare beprövade initiativ vilka förbättrar kvaliteten och leveransen av tjänster som gynnar ungdomar. Den andra delen kallas *The Grassroots Innovation Stream* och investerar i lovande initiativ på gräsrotsnivå samt i löftesrika idéer. Bidragssumman som årligen delas ut är 12 miljoner kronor (\$2 miljoner CAD). Uppskattningsvis åtta lovande initiativ finansieras med upp till knappt 500 000 SEK (\$75 000 CAD). Upp till 30 lovande idéer finansieras med maximalt 150 000 SEK (\$25 000 CAD).<sup>99</sup>

### 4.5.2 Ett exempel – Sheridan Elder Research Center

Sheridan Elder Research Center (SERC), som beskrivits av Tillväxtanalys tidigare<sup>100</sup>, har som mål är att identifiera, utveckla, testa och stödja utveckling av innovativa lösningar som kan hjälpa äldre människor samt deras anhöriga. Projekten kan ses som sociala innovationer då syftet är att utveckla och skala upp metoder och hjälpmedel för att nå en större grupp behövande människor. För att skapa bättre sociala utgående effekter är studentengagemang och samarbete mellan experter och näringsliv viktiga för SERC. Just samarbete anses inom SERC som grundbulten för att uppnå sociala innovationer. Tillvägagångssättet bygger till stor del på att ta tillvara på äldre människors och gruppers

<sup>97</sup>[http://www.nserc-crsng.gc.ca/professors-professeurs/Rpp-pp/CCI-ICC\\_eng.asp#criteria](http://www.nserc-crsng.gc.ca/professors-professeurs/Rpp-pp/CCI-ICC_eng.asp#criteria)

<sup>98</sup>[http://otf.ca/en/aboutUs/who\\_we\\_are.asp](http://otf.ca/en/aboutUs/who_we_are.asp)

<sup>99</sup>[http://otf.ca/en/applyForaGrant/resources/YOF\\_Background.pdf](http://otf.ca/en/applyForaGrant/resources/YOF_Background.pdf)

<sup>100</sup>[http://www.tillvaxtanalys.se/download/18.56ef093c139bf3ef89029eb/1349864202685/Svar\\_direkt\\_2011\\_10.pdf\\_-\\_Adobe\\_Acrobat.pdf](http://www.tillvaxtanalys.se/download/18.56ef093c139bf3ef89029eb/1349864202685/Svar_direkt_2011_10.pdf_-_Adobe_Acrobat.pdf)

kompetenser, och organisationen söker dessutom samarbeten med företag, andra högre lärosäten och samhället. Forskningsområdena inkluderar bland annat:

- kreativitet och konstnärliga aktiviteter,
- lärande efter pension,
- engagemang i samhället,
- åldrande utan att flytta,
- produktdesign.

Företag och akademiska forskare är välkomna att kontakta SERC för att diskutera samarbeten med centret. När ett projekt har godkänts sätter SERC ihop ett team av experter och studenter för att utveckla detsamma. Ofta inkluderar experterna äldre personer – eftersom de är den primära målgruppen för projekten – men studentengagemanget anses också vara mycket viktigt. Om några resultat kommersialiseras är SERC:s enda krav att de kan användas i undervisningssyfte vid Sheridan College. En unik aspekt av SERC är den omfattande växelverkan med samhället och delaktigheten av äldre för att testa de olika projekt som man arbetar med.

The Sheridan Elder Research Centre finansieras genom offentliga bidrag från bland annat CIHR, samt genom samarbetsbidrag från näringslivet. De senare bidrar primärt med tid, mjukvara eller fysiska resurser. Bemanningen är baserad på bidragssituationen. SERC har under de senaste fem åren blivit tilldelad 14,6 miljoner SEK (\$2,3 miljoner CAD) från College and Community Innovation (CCI) Program, för satsningen på ett projekt som handlar om åldrande i hemmet och som syftar till att förbättra kvaliteten för äldre människor och dess familjer.<sup>101</sup>

#### 4.5.3 Privat finansiering av sociala innovationer

##### *SiG:s Social Innovation Labs*

I SiG:s strävan att skapa sociala innovationer i samhället engagerar de sig i olika partnerskap. Bland annat arbetar SiG med att utveckla ”social innovation labs” – ett begrepp som används flitigt i samband med sociala innovationer och som syftar till att komma med nya innovativa lösningar till komplexa sociala problem. Detta sker genom att engagera ”vanliga” människor från en bred yrkesmässig bakgrund. SiG ser dessa laboratorier som en viktig och lovande plattform för att generera nya lösningar till komplexa problem i samhället genom att bland annat förmedla forskning till marknaden.<sup>102</sup> Laboratorierna är inte unika för Kanada utan finns även i andra länder och kan därmed se olika ut. Exempelvis kan laboratorierna i vissa länder, till exempel Danmark, vara helt eller delvis finansierade av statliga medel. I laboratorierna experimenterar man med alternativa lösningar för att möta globala problem som kan vara relaterade till vatten, sanering, miljö och det åldrande samhället. De ”innovation labs” som SiG är inblandade i ska arbeta med lösningar och processer för hur integrering av människor kan ske. Vidare ska de arbeta med såväl specifika lokala exempel på innovationer, som med ett brett policy-perspektiv.

<sup>101</sup>[http://www.tillvaxtanalys.se/download/18.56ef093c139bf3ef89029eb/1349864202685/Svar\\_direkt\\_2011\\_10.pdf\\_-\\_Adobe\\_Acrobat.pdf](http://www.tillvaxtanalys.se/download/18.56ef093c139bf3ef89029eb/1349864202685/Svar_direkt_2011_10.pdf_-_Adobe_Acrobat.pdf)

<sup>102</sup>Telefonintervju 20131120 med Frances Westley, JW McConnell Ordförande för Sociala Innovationer vid Univeristy of Waterloo

Andra namn på likande laboratorier är ”Change labs” och ”Design labs”. Olika laboratorier hanterar olika processer där ”Change labs” tenderar att handla om samarbete och bygga på gemensam förståelse medan ”Design labs” fokuserar på kvaliteten på de idéer som skapas. Exempel på framgångsrika Design labs är Finlands *Helsinki Design Lab*, danska *Mindlab* och *Stanford’s Design for Change lab*.

### *Finansiering av projekt inom SiG*

SiG:s olika sociala innovationsprojekt finansieras som redan nämnts delvis av The McConnell Social Innovation Fund. I drygt 15 år har McConnell Family Foundation finansierat sociala innovationer i Kanada, vilket enligt dem, ligger i linje med deras vision och finansieringsprioriteringar. Framförallt beviljas finansiering till organisationer som arbetar på nationell nivå. Fonden är uppbyggd av tre komponenter: en för finansiering av tidiga skeenden av innovation; en andra för att finansiera och bygga upp framgångsrika sociala innovationer, och den tredje för svårare samarbeten mellan flera sektorer. Ett exempel på dessa samarbeten är bland annat de tidigare nämnda ”Change labs”. Finansieringsbeloppen är i dagsläget upp till 960 000 kronor (\$150 000 CAD) fördelat över två år för projekt som är i det tidiga skedet av sociala innovationer. Två miljoner kronor (\$300 000 CAD) är finansieringsbeloppet för större organisationer som har en historia av att hantera större program och som kan presentera bevis och efterfrågan på nationell nivå. Dessa organisationer bör ha en årsbudget över 6,4 miljoner kronor (\$1 miljon CAD). Det tredje steget i *McConnells Social Innovation Fund* förväntas att finansiera ett fåtal projekt med hög potential att lösa svåra problem, och som engagerar både offentlig och privat sektor. I dagsläget finns ingen finansiering på denna nivå då den inte är färdigutvecklad för lansering.<sup>103</sup>

Stiftelsen finansierar inte universitetsledda projekt, pilotprojekt till följd av strategiska omstruktureringar i organisationer eller insatser som görs för att finansiera programexpansioner.<sup>104</sup> Ansökning av bidrag kan göras kontinuerligt över året och består av en kortfattad ansökan – för att stimulera sökande att fullfölja hela ansökningsprocessen.<sup>105</sup>

#### 4.5.4 Andra initiativ

Ett exempel på en framgångsrik social innovation i Kanada var skapandet av en skattebefriad sparfond för funktionshindrade unga vuxna. Organisationen PLAN genomförde denna idé då det fanns ett önskemål om att skapa ekonomisk stabilitet för funktionshindrade människor, så att de inte måste förlita sig på anhöriga eller staten som finansier när de åldras.<sup>106</sup> Organisationen bidrog till att belysa och försöka förbättra förutsättningarna för funktionshindrade barn och ungdomar genom att skapa spar- och investeringsplaner (Registered Disability Savings Plan). Önskemål om denna sociala innovation framkom då föräldrar till funktionshindrade barn upplevde det som alltmer utmanande att ekonomiskt sörja för sina barns framtid. PLAN bidrog till att lyfta frågan och se det som en marknad med möjligheter att investera i. Idén skalades upp till nationell nivå, med hjälp av regeringen, som ansåg att risken var begränsad då idén redan var utvecklad i mindre skala. Detta möjliggjorde implementation på federal nivå i december

<sup>103</sup><http://www.mcconnellfoundation.ca/assets/PDFs/SIF%20Information%20Guide.pdf>

<sup>104</sup><http://www.mcconnellfoundation.ca/assets/PDFs/SIF%20Information%20Guide.pdf>

<sup>105</sup>[http://www.mcconnellfoundation.ca/en/granting/granting-faq#priorities\\_01](http://www.mcconnellfoundation.ca/en/granting/granting-faq#priorities_01)

<sup>106</sup><http://plan.ca/advocacy/registered-disability-savings-plan/>

2008. Regeringen var sedan tidigare en aktiv partner för att göra innovationen applicerbar på policynivå.<sup>107</sup>

SiG är, som redan nämnts en viktig aktör i Kanada, och många initiativ som startats av organisationen har bidragit till samarbeten där regeringar i olika provinserna engagerat sig. Dessa initiativ inkluderar bland annat *British Columbia Social Innovation Council* och *Innoweave*.

*BC Social Innovation Council* är ett råd skapat under socialdepartementet i British Columbia och etablerades 2011 för att hjälpa provinsen att söka nya innovativa metoder för att lösa och hantera svårbehandlade sociala problem. Rekommendationer som utvecklats av rådet kopplade till finansiering bygger framförallt på att regeringen på provinsnivå ska skapa ett skatteavdrag för att locka investerare och kapital till social företagsamhet.<sup>108</sup> År 2012 presenterades elva rekommendationer inom fem fokusområden som provinsen uppmanades att fokusera på. Områdena var; stöttandet av företag som arbetar med sociala lösningar, lagstiftning, ”social innovation labs”, kommunernas engagemang och fokusering på lärande och forskning.<sup>109</sup> Baserat på rekommendationerna skapades *BC Partners for Social Impact*, ett samarbete mellan ideella organisationer, företagsledare, universitet och olika nivåer av regeringen, för att implementera olika idéer och lösningar. Idag finns 50 parter från olika affärssektorer. Några av initiativen har lett till starten av *d.studio*, *cityStudioVancouver* och *Co-Lab* som alla är olika typer av ”social innovations labs”.<sup>110</sup>

År 2012 gick även provinsen British Columbias lagstiftande församling med och sponsrade *BC Ideas*, en webbaserad tävling där individer såväl som företag och ideella organisationer uppmanades att komma med lösningar på varierande sociala utmaningar. Dessa utmaningar inkluderade bland annat hemlöshet, hälsovård, läskunnighet och inkludering av funktionshindrade i samhället. Utlysningen resulterade i 466 ansökningar från 82 kommuner – och 33 projekt fick dela på cirka 1,8 miljoner SEK (\$276 000 CAD) i investeringskapital.<sup>111</sup>

*Innoweave* är ett initiativ som hjälper organisationer att implementera sociala innovationer. Organisationer kan ansöka om finansiering efter att ha deltagit i workshops som *Innoweave* organiserat. Med små bidragsmedel kan organisationer få finansiering för handledning och coaching, för att implementera nya tillvägagångssätt. Framförallt innebär initiativet innovationer kopplade till ”social enterprise ” och ”social finance”.<sup>112</sup> I september 2013 ingick den kanadensiska regeringen tillsammans med *Innoweave* det fem år långa partnerskapet *Social Development Partnerships Program* där regeringen agerar finansiell partner.<sup>113</sup>

#### 4.6 Finansiering och utförande i ett större sammanhang

Sociala innovationer kan bidra till lösningar på samhällsutmaningar. Tim Brodhead, tidigare ordförande och verkställande direktör för J.W. McConnell Family Foundation,

<sup>107</sup>Telefonintervju 20131205 med Tim Brodhead, tidigare Ordförande och verkställande direktör för J.W. McConnell Family Foundation

<sup>108</sup>[http://www.innovatebc.ca/documents/Social\\_InnovationBC\\_C.pdf](http://www.innovatebc.ca/documents/Social_InnovationBC_C.pdf)

<sup>109</sup>[http://www.innovatebc.ca/documents/Social\\_InnovationBC\\_C.pdf](http://www.innovatebc.ca/documents/Social_InnovationBC_C.pdf)

<sup>110</sup><http://socialimpactpartners.ca/implementing-recommendations/launch-social-innovation-labs/>

<sup>111</sup><http://www.newsroom.gov.bc.ca/ministries/social-development-social-innovation/factsheets/factsheet-social-innovation-in-british-columbia.html>

<sup>112</sup><http://innoweave.ca/en/about/coaches-and-grants>

<sup>113</sup><http://www.mcconnellfoundation.ca/blog/tag/innoweave>

betonar att nya sociala idéer ofta framträder då människor eller system är i behov av förändring. Vidare menar han att det är viktigt att engagera människor i sociala innovationsprocesser då deras personliga erfarenheter kan vara avgörande för att rätt sorts lösningar på samhällsutmaningar utvecklas – även på lagstiftande nivå.

Enligt Brodhead, finns det, i Kanada, skillnader mellan hur man ser på samhället på provinsuell respektive nationell nivå, och incitament som gynnar den egna provinsen uppfattas som viktigast. För att förstå hur ett helt system fungerar – i ett större sammanhang – bör regeringens fokus skiftas från att tillhandahålla service till att möta fler behov för allmänheten. Genom en förändring av regeringens fokus gynnas samhället mer genomgripande.<sup>114</sup>

## 4.7 Diskussion

Federal finansiering av sociala innovationer innebär nya roller för regeringen som då blir såväl initiativtagare och tillsynsmyndighet som finansiär.<sup>115</sup> Det finns dock ingen tydlig överenskommelse om hur bred en innovation kan vara, eller tidsspännet som den bör innefatta, för att klassas som en social innovation. Till de olika uppfattningarna som finns hör också skilda åsikter om vilka aktörer som gör att sociala innovationer blir sociala. Olika aktörer som till exempel privata företag, regeringen, lokalt baserade organisationer och nätverk kan på olika sätt vara inblandade i processen med att skapa sociala innovationer.

En social innovation bör överskrida flera sociala gränser för att nå ut till fler människor och organisationer av olika typer.<sup>116</sup> Den roll ideella organisationer ofta spelar i sociala innovationer är viktig då de är lokalt aktiva i många samhällsområden och därigenom insatta i sociala behov och ekonomiska problem. Ideella organisationer har ofta ”hands-on”-erfarenhet och värdefulla kreativa och entreprenöriella egenskaper. Tillsammans med samhällsentreprenörer och ”social enterprises” är dessa de största källorna till social innovation i Kanada.<sup>117</sup>

Allt eftersom begreppet social innovation växer, inkluderas fler organisationer i skapandet av nya innovationer för samhället. En kanadensisk lärdom är att det sannolikt är en fördel om staten är delaktig i samhälleliga innovationsprocesser som innebär storskaliga förändringar. Regeringen kan dock inte lösa utmaningarna på egen hand utan behöver ett samarbete med näringslivet, organisationer och framförallt erfarenheter och åsikter från ”vanliga” människor i samhället.<sup>118</sup>

<sup>114</sup>Telefonintervju 20131205 med Tim Brodhead, tidigare Ordförande och verkställande direktör för J.W. McConnell Family Foundation

<sup>115</sup>[http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au\\_sujet/publications/social\\_innovation\\_report\\_E.pdf](http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au_sujet/publications/social_innovation_report_E.pdf)

<sup>116</sup>The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal, Vol. 15(2). 2010

<sup>117</sup> [http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au\\_sujet/publications/social\\_innovation\\_report\\_E.pdf](http://www.sshrc-crsh.gc.ca/about-au_sujet/publications/social_innovation_report_E.pdf)

<sup>118</sup>Telefonintervju 20131205 med Tim Brodhead, tidigare Ordförande och verkställande direktör för J.W. McConnell Family Foundation

## 5 Sociala innovationer i Sydkorea

### 5.1 Sammanfattning

Två milstolpar har varit viktiga för utvecklingen av sociala innovationer i Sydkorea. År 2007 introducerades lagen ”The Social Enterprise Act” och 2011 valdes landets troligtvis främsta förespråkare av sociala innovationer till borgmästare i Seoul.

På nationell nivå har regeringen framför allt försökt att indirekt stödja en utveckling mot mer sociala innovationer genom finansiell stöd och legala strukturer för sociala företag. Stödet för sociala företag är fortsatt starkt i den nya regeringen med en rad planerade åtgärder mot år 2017. Detta sagt så är social innovation ett begrepp som används mycket sparsamt av den nya regeringen ledd av President Park, och det finns ingen dedikerad policy eller strategi inriktad mot sociala innovationer.

Starka drivande faktorer för sociala innovationer återfinns dock på lokal nivå – mest specifikt personifierad av huvudstaden Seouls borgmästare Park Won Soon, men även i form av flera privata institut och inte minst en stark grupp av lokala kooperativ. Det är snarare bland instituten, finansierade med offentliga medel och donationer från privatpersoner, som aktionsforskning på området bedrivs, än i akademien. Den centrala tanken är att den kommunala offentliga sektorn måste gå in kraftfullt i detta tidiga skede av utvecklingen av social innovation.

Utvecklingen drivs därför delvis genom finansiering av externa aktörer som privata sociala entreprenörer, men framför allt genom att kommunerna själva använder social innovation för att förbättra lokala samhällen och livet för dess invånare. När väl externa aktörer som företag, föreningar, kooperativ, och privatpersoner blir mer intresserade och aktiva så ska den offentliga sektorn ta ett kliv tillbaka.

Inom hälso- och sjukvård har kooperativen en framträdande roll, med en kanske för Sydkorea unik form av medicinska kooperativ. Dessa kooperativ visar på ett alternativt vårdssystem med utgångspunkten i en formell institution, men där en rad informella mekanismer som hemsidor, bloggar, och personliga möten är avgörande faktorer för vården. En av de positiva effekter eller innovationer inom hälso- och sjukvård som kunnat påvisas i dessa kooperativ är tidigare upptäckt av medlemmar som mår dåligt eftersom medlemmarna har så täta kontakter med varandra. Dessutom finns ett ständigt lärande i kooperativen där medlemmarna har möjlighet att utbilda sig själva och varandra och därmed förhindra riskbeteenden.

### 5.2 Inledning

I Sydkorea har man under lång tid hittat innovativa lösningar på sociala problem – men begreppet ”sociala innovationer” har inte varit allmänt känt förrän under senare år. Det finns ingen självklar definition av sociala innovationer, men ofta beskrivs de i Sydkorea som ett nytänkande sätt att lösa ett socialt problem, genomfört av en grupp individer eller ett socialt företag, eller då man använder en innovativ teknologi eller affärsmodell för att lösa ett socialt problem. Förutom sociala innovationer pratar man om sociala företag, delande ekonomier och gemensam konsumtion, där de två sista handlar om att individer delar på sina resurser. Termen sociala företag har funnits sedan tidigt 90-tal, men det var

först runt år 2002 som begreppet började användas.<sup>119</sup> Att begreppen blivit mer och mer kända beror bland annat på arbetet av några drivande institut som Hope Institute och utvecklingen i huvudstaden med det centrala projektet ”Seoul – den delande staden”. Just Hope Institute använder sig av denna arbetsdefinition eller beskrivning av sociala innovationer som ger en bra bild av samtliga aktörers syn:

*”Sociala innovationer initieras för att lösa sociala problem och att möta samhällets behov. De utvecklas i ett team på ett sätt som är kreativt, nytt och interaktivt. Resultatet av den sociala innovationen gör ett avtryck på samhället, går mot hållbarhet, svarar på marknadsmisslyckanden och möter tidigare obesvarade sociala behov med strävan mot en robusthet i samhället.”*<sup>120</sup>

Trots att man med sociala innovationer oftast menar innovationer som kommer från samhällets medborgare, kooperativ eller sociala företag, används termen mer och mer hos stora företag. När företag använder sig av termen sociala innovationer, är det ofta en utökning av begreppet Corporate Social Responsibility (CSR), det vill säga företagets samhällsansvar, men detta är i princip helt marknadsorienterat och används därför ofta som en typ av marknadsföring. I slutändan är aktiviteterna inom social innovation, direkt eller indirekt, kopplade till företagets vinstintressen och aktieägare.

Vissa menar att framgången för sociala innovationer inte varit möjlig utan finanskrisen 2008, medan andra hävdar att utvecklingen är en del av trenden mot mer medveten konsumtion. En teori för varför intresset för sociala innovationer tagit fart i Sydkorea är att en stor andel av landets befolkning har tillgång till och aktivt använder internet. Innovationerna händer kanske framförallt ”offline”, men de måste i skenet av befintliga resurser administreras och/eller marknadsföras online.

För att förstå bakgrunden till sociala innovationer i Sydkorea bör man känna till lite fakta om landet. Sydkorea är det land i världen där störst andel av befolkningen går ut gymnasiet, vilket innebär att de även är ett av de högst presterande länderna vad gäller humankapital. Arbetslösheten i landet har, med undantag för åren 1998 och 1999, under lång tid legat under 5 procent. Detta innebär att antalet arbetstillfällen i landet är många – men i gengäld är kvalitén på dessa sämre. Det finns olika typer av jobb och år 2009 tillhörde 30 procent av de som arbetade kategorin ”obetalda arbetare”, vilket inkluderar egenföretagare och obetalda familjearbetare.

En annan faktor är att det är vanligt att koreanska företag pensionerar sina anställda då de är 50–55 år gamla, och ger dem en klumpsumma som uppsägningsvederlag. Efter de lämnat företaget är det svårt att få en ny anställning, så många använder klumpsumman till att starta sitt eget företag. Detta syns i statistiken: bland befolkningen över 50 år är 60 procent egenföretagare och siffran för de under 50 år är 30 procent. Vidare är det sociala skydds nätet vid arbetslöshet nästintill obefintligt, färre än 40 procent av befolkningen har en arbetslöshetsförsäkring. Resterande får leva på sina besparingar eller ta hjälp av sina familjer om de blir arbetslösa. Speciellt utsatta är kvinnor och äldre.

<sup>119</sup>Bidet E (Associate Professor, Le Mans University, France), Eum H (PhD Candidate, Liège University, Belgium). “Social Enterprise in South Korea: History and Diversity”. *Social Enterprise Journal*, Vol. 7, No. 1, p.69-85, 2011  
<http://www.parc-jp.org/solidarityeconomy/about/taiwan20100614/Eric%20Bidet&Hyungisk%20EUM,%20Social%20Enterprise%20in%20South%20Korea%20Hi.pdf>

<sup>120</sup>The Hope Institute: ”A Guided Tour of Social Innovation in Korea”, 2011  
[www.makehope.org/attachment/1117073486.pdf](http://www.makehope.org/attachment/1117073486.pdf)



En kommentar från Korea Social Finance Institute, angående social innovation och finansiering, är att sociala innovationer är en relativt radikal rörelse i Sydkorea. Landets affärsklimat och kultur som präglats av repressiv militärdiktatur och senare demokratisk ekonomisk stormakt har gett landet sociala värderingar som i mångt och mycket är unika. I EU ses social innovation som en relativt oladdad fråga. Ämnet befinner sig varken till höger eller starkt till vänster på den politiska skalan. I Sydkorea är begreppet social innovation ofta förknippat med kraftigt vänsterorienterade idéer. Detta gäller på de flesta nivåer i politiken, från gräsrotsnivå till regeringsnivå.

Det finns mängder med exempel på sociala innovationer i landet, såväl i form av initiativ på nationell som på lokal nivå. Analysen i detta landsfall innehåller några av de viktigaste aktörerna och deras arbetsmetoder.

### **5.3 Aktörer: finansiärer, initiativtagare och utförare**

Denna del tar upp vilka offentliga och privata organisationer som arbetar med sociala innovationer och ger en kontext till begreppet i det sydkoreanska samhället.

#### **5.3.1 Nationell nivå**

##### *Regeringen*

Social innovation är ett begrepp som används mycket sparsamt av den nya regeringen med President Park, och det finns ingen dedikerad policy eller strategi inriktad mot sociala innovationer. Detta sagt så förekommer begreppet i de allmänna diskussionerna om en stärkning av välfärdssystemet – en av de hetaste valfrågorna och som bidrog till regeringsbytet.

Den sydkoreanska regeringen och samhället har generellt visat ett växande intresse för hur man använder innovation som ett verktyg för att hantera sociala utmaningar som klimatförändringar, energikriser, social trygghet, en åldrande befolkning, växande sociala orättvisor, kroniska sjukdomar och snabbt ökande kostnaderna för hälso- och sjukvård. Det finns en insikt i att staten inte klarar av att lösa dessa utmaningar genom centralplanering och statens samhällsroll håller på att definieras om. Regeringen uppmuntrar därför både den offentliga sektorn och den privata sektorn att utveckla innovativ teknik, produkter, tjänster och nya affärsmodeller som teknikbaserade sociala företag, vilket kan bidra till att främja social innovation.

Oavsett regeringens roll sker det utan tvekan spännande saker inom social innovation i bred bemärkelse i landet. Företag inom sociala medier som Kakao Talk och me2day har skapat nya kommunikationsmönster mellan personer, organisationer och förvaltning.<sup>121</sup> Ekologisk mat och miljövänliga jordbruksprodukter har skapat bättre livskvalitet, sociala företag har aktiverat sociala minoriteter, och kooperativ har återskapat starkare sociala nätverk i mindre byar och samhällen.

Kortfattat kan sägas att regeringen, den tidigare och nuvarande, framför allt har försökt att stödja denna utveckling mot sociala innovationer genom finansiellt stöd och legala strukturer för klassen sociala företag, och även delvis genom satsningar på livslångt lärande. Tanken bakom kopplingen livslångt lärande och sociala innovationer är att social innovation innebär nya idéer som kan uppfylla sociala mål. Det behövs därför ett livslångt lärande, som ger hög kreativitet och ny kunskap bland både individer och organisationer,

<sup>121</sup>Hemsidor för tjänsterna Kakao Talk: [kakao.com/talk/en](http://kakao.com/talk/en) och me2day: [me2day.net/](http://me2day.net/)

för att sådana innovationer ska komma till stånd. Regeringen inser att de spelar en viktig roll i klimatet för sociala innovationer och de uppmuntrar både den offentliga och privata sektorn att utveckla nya innovativa teknologier, produkter, tjänster och affärsmodeller. Statens roll har till stor del varit att öka antalet involverade aktörer, som invånare och näringsliv.<sup>122</sup>

### *Korea Social Enterprise Agency*

I och med att lagen Social Enterprise Act antogs år 2007 etablerades även myndigheten Korea Social Enterprise Promotion Agency (KoSEA), för att stötta startandet och drivandet av sociala företag samt förenkla för relaterade aktiviteter inom privat sektor. Myndighetens mål är att utöka antalet sociala tjänster och skapa nya jobb, vilket ska bidra till social integration och främjandet av livskvalitet.<sup>123</sup> KoSEA är uppbyggt för att erbjuda ett generellt småföretagsstöd med möjligheter att söka finansiell assistans och subventioner till presumtiva eller befintliga sociala företag. Myndigheten kan även agera främjarorganisation och bistå vid utvärdering och certifiering. Ett av projekten som KoSEA har för att främja sociala företag är att fostra unga till att bli sociala entreprenörer. Förslag på idéer samlas in från allmänheten och de idéer som har potential och som tros attrahera den yngre generationen väljs ut. Meningen är att unga ska få möjligheten att driva ett projekt som de själva är intresserade av, och som känns meningsfullt. Ett kriterium för projektet är entreprenören, eller majoriteten av teamet, är mellan 19 och 39 år. KoSEA stöttar sedan projektet genom; att erbjuda en lokal att arbeta i, finansiellt stöd för exempelvis resor och marknadsundersökningar, mentorskap, möjligheter att träffa privata och offentliga företag och därmed skapa sig ett nätverk, samt fortlöpande uppföljning och utvärdering.<sup>124</sup>

## 5.3.2 Kommunal nivå

### *Seoul stad*

Det står klart att centrum för sociala innovationer i Sydkorea snarare återfinns på lokal än på nationell nivå – mer specifikt personifierad av huvudstaden Seouls borgmästare Park Won Soon. Borgmästare Park, med bakgrund som åklagare, är en av Sydkoreas ledande medborgarrättsliga aktivister. Efter återvändandet från studier i folkrätt vid London School of Economics och som gästforskare vid juridiska fakulteten vid Harvard University grundade han 1994 gruppen People's Solidarity for Participatory Democracy. Han hade vid denna tidpunkt också en betydande roll i flera antikorrptionskampanjer och minoritetsägarrörelser. År 2000 grundade han Beautiful Foundation i syfte att sprida filantropi för att sedan år 2002 grunda Beautiful Store med mål att främja återvinning och rättvis handel. År 2006 grundade han Hope Institute som är ledande inom social innovation i Sydkorea (se även kapitlen 5.3.3 och 5.4.3) och kallade sig själv för en samhällsdesigner med mål att förbättra folks liv genom social innovation.

I oktober 2011 valdes Mr. Park till borgmästare av Seoul. Valkampanjens slogan löd ”medborgarna är borgmästare” och lovade att ”verkligen förbättra invånarnas liv”. Borgmästare Park införde snabbt, efter invalet, sociala innovationer som en viktig del av

<sup>122</sup>Pro Inno Europe: Mini Country Report/South Korea. 2012.

[http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/countryreports/korea\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/countryreports/korea_en.pdf)

<sup>123</sup>Korea Social Enterprise Promotion Agency.

[http://www.socialenterprise.or.kr/entersupport/en\\_inter\\_fairintro.do](http://www.socialenterprise.or.kr/entersupport/en_inter_fairintro.do) (2013-10-23)

<sup>124</sup>[http://socialenterprise.or.kr/eng/establish/training\\_intro.do](http://socialenterprise.or.kr/eng/establish/training_intro.do)

stadens framtida utveckling. Han började även organisera stadens förvaltning för att kunna utföra de nya strategierna och projekten, bland annat genom skapandet av Social Innovation Division direkt under Borgmästarens kontor i Seoul Metropolitan Government.

### *Seoul Institute*

Till stadens resurser hör även Seoul Institute som med borgmästarens visioner kunde börja bygga en forskningsgrund, om så ganska praktisk, som stöd för dagens och kommande strategier för sociala innovationer i Seoul.

Seoul Institute (innan år 2012 kallat Seoul Development Institute) är Seoul stads utredningsinstitut. Institutet forskar och ger stadsledningen rekommendationer inom allt från välfärd, miljö, och kultur till mer traditionell fysisk stadsplanering inklusive infrastrukturutbyggnad. Tidigare har institutet till exempel lett utvecklingen för bygget kring floden Chonggye-chong i centrala Seoul.<sup>125</sup> Det övergripande målet är att presentera omfattande planer för huvudstadens framtid.

Gruppen består av cirka 100 disputerade doktorer och 200 anställda med en kandidat- eller magisterexamen. Då verksamhetsområdet är stort, består staben av bland annat ingenjörer, samhällsplanerare och socionomer. Verksamheten är inte enbart inriktad på beställningsutredningar utan forskning sker inom flera områden. Institutet är särskilt aktivt inom Seoul stads sociala innovationsstrategi ”den delande staden”<sup>126</sup>, samt tillhandahållande av öppen data i Seoul.

### 5.3.3 Privata institut

Två privata institut leder forskningen och även den praktiska utformningen av sociala innovationer i Sydkorea – Hope Institute och Korea Social Finance Institute.

#### *Hope Institute*

Hope Institute grundades 2006 av bland annat W. Park, nuvarande borgmästare i Seoul. Organisationen består av 60 anställda fördelat på fem team. Finansiering sker nästan uteslutande genom donationer och Rockwell foundation, en australiensisk familjs välgörenhetsfond, har varit en större donator de senaste åren. Även privata bolag, som Intel Korea Ltd., donerar till institutionen.<sup>127,128</sup> Hope Institute uppmuntrar befolkningen i Sydkorea att skapa den värld de själv vill leva i med något de kallar ”*Do it yourself spirit*” och strävar efter att ge medborgarna möjlighet att delta i skapandet av policys, både genom konkreta förslag och genom att ställa frågor. Institutet driver flera olika program för att främja sociala innovationer.<sup>129</sup> Ett exempel är det program där sociala entreprenörer som just startat ett nytt företag, vilket ofta är deras första, får erfarna entreprenörer som mentorer och på så vis får värdefull stöttning för att få sin verksamhet finansiellt hållbar.<sup>130</sup>

Ett annat program riktar sig till offentligt anställda, dels för att få upp deras ögon för sociala innovationer, men också för att de har möjlighet att påverka klimatet och

<sup>125</sup>Intervju med Dr. Miree, Byun, Senior Research Fellow/Director Dept. of Future and Social Policy Research, och Seoul Institute, Seoul, 2013-10-23

<sup>126</sup>Seoul stads beskrivning av projektet: [english.seoul.go.kr/gtk/cg/major\\_project.php](http://english.seoul.go.kr/gtk/cg/major_project.php)

<sup>127</sup>Intervju med Soyeon, Yang, Senior Researcher at Social Innovation Center, och Jaeheung, Lee, Senior Researcher at Center for Social Economy, The Hope Institute, Seoul, 2013-10-23

<sup>128</sup><http://www.rockwellgroup Holdings.com.au/>

<sup>129</sup>Hope Institute. [www.eng.makehope.org](http://www.eng.makehope.org)

<sup>130</sup>Social Enterprise Buzz: “Korean Co-operatives benefit from new legislation”.

<http://www.socialenterprisebuzz.com/2012/12/03/korean-co-operatives-benefit-from-new-legislation/>

allmänhetens inställning till sociala innovationer. Vidare tar centret även emot idéer och innovationer som initieras från allmänheten, och stöttar dessa för att de ska bli verklighet.<sup>131</sup>

### *Korea Social Finance Institute*

Korea Social Finance Institute (KSFI) grundades 2012 och delfinansierar, med kapital erhållet från privatpersoner och föreningar, social företagsverksamhet i form av lån.

KSFI är kritiska mot framför allt hur politiken för de sociala företagen utformats nationellt. I dagsläget finns enligt KSFI över 1 000 utgivna certifikat till sociala företag. Företagen beviljas ett treårigt anslag samt statliga subventioner. Dessvärre uppvisar endast 15 procent av bolagen ett positivt finansiellt resultat efter det att det treåriga anslaget med subventioner löpt ut.

KSFI menar att sociala bolag inte bör bedömas med samma kriterier som traditionella bolag. Ett förslag på måttstock är social annuitetskvot (Social Return on Investment, SROI). SROI är tänkt att, utöver rent ekonomiska värden, även ta hänsyn till sociala aspekter. SROI-metodiker började utvecklas för utvärdering av icke-vinstdrivande organisationer (NPO:s) i San Fransisco under slutet av 1990-talet, och ett mer organiserat internationellt nätverk av medlemmar startade 2004.<sup>132</sup>

För att attrahera privata investerare kan även metodiken *Impact Reporting and Standards Investment (IRIS)* användas. IRIS är en bedömningsmodell för att mäta sociala resultat av vissa typer av investeringar, utvecklat av JP Morgan, och innehåller 400 allmänt accepterade mätetal för uppskattning av investeringseffekter. IRIS används av vissa etiska fonder i deras bedömningar av så kallade ”impact investments”, kort uttryckt investeringar i företag, organisationer och fonder med avsikt att generera mätbara sociala och miljömässiga effekter vid sidan av finansiell avkastning. Catholic University of Korea bedriver för tillfället forskning kring nya modeller för utvärdering av sociala bolag, men att tillämpa social annuitetskvot på makronivå är dock något KSFI anser alldeles för tidigt.<sup>133</sup>

### 5.3.4 Akademi

Två forskargrupperingar i Sydkorea – båda på Yonsei University – har en uttalad inriktning mot sociala innovationer.

Yonsei University i Seoul har cirka 20 akademiker som bedriver forskning kring social innovation. Verksamheten har pågått sedan 2012 och finansieras med ett femårigt forskningsanslag från universitetet. Anslaget var ett såddkapital med mål att bekosta bland annat en kartläggning av områden för framtida forskning inom sociala innovationer. Institutionen erbjuder en kurs inom social innovation för masterstudenter. Deltagarna kommer från olika fakulteter med vitt skilda ämnesområden. Flera internationella forskare har besökt universitetet och tillsammans med institutionen genomfört workshops med mål att skapa idéer för ett implementerande av social innovation på campus.<sup>134</sup>

<sup>131</sup>Hope Institute. [www.eng.makehope.org](http://www.eng.makehope.org)

<sup>132</sup><http://www.thesroinetwork.org/>

<sup>133</sup>Intervju med Mr. Jinsoo, Mun, President, Korea Social Finance Institute, Korea Social Finance Institute, Seoul, 2013-10-23

<sup>134</sup>Intervju med Prof. Jinwoo, Kim, Vice President for Library and Information Service, Professor of Human Computer Interface, Yonsei University – Sinchon Campus, Seoul, 2013-10-23

Yonsei Universitys forskargrupp i Wonju startades år 2010 med ett ettårigt forskningsanslag från Sydkoreas nationella forskningsfond (National Research Foundation, NRF).<sup>135</sup> Verksamheten bedrivs delvis fortfarande och gruppen består av sex professorer stationerade i staden. Wonju är relativt utvecklad gällande socialt företagande och närmare 10 procent av invånarna är medlemmar i kooperativ. Fokus för universitetets forskning har legat på hållbarhet i sociala företag, i synnerhet kooperativ som jobbar med sociala värden. Det vetenskapliga arbetet har i mångt och mycket baserats på intervjuer med lokala entreprenörer. En viktig parameter för forskningen har varit så kallad tillgångsbaserad samhällsutveckling.<sup>136</sup>

### 5.3.5 Kooperativ

Strategin med sociala företag, med intensivt främjande och finansiella subventioner, har varit den dominerande top-down strategin för sociala innovationer sedan mitten av 2000-talet. Dessutom finns en mindre kontrollerad, men ändå blomstrande, aktivitet i form av landets många kooperativ.

Under de senaste tio åren har mer uppmärksamhet riktats mot dessa kooperativ som aktörer för att tillfredsställa samhällets sociala behov. Antalet kooperativ har under det senaste decenniet ökat i flera regioner i Sydkorea och anses spela en betydelsefull roll i samhället. De drar i högre grad än tidigare nytta av fler typer av medlemmar och angränsande andra aktörer som företag och politiker.

Den nuvarande formen av frivilliga, och lokalt baserade, kooperativ började växa fram på 1970-talet. Den sydkoreanska regeringen hade drivit på en statsledd tunga industrialisering med full mobilisering av alla nationella resurser. Den snabba industrialiseringen utarmade landsbygden och ökade inkomsterskillnaderna i stadsområden. För att bryta denna negativa utveckling, började lokala aktivister bättre länka konsumenterna direkt till producenterna samt ändra samhällena mot en mer miljövänlig livsstil och en mer rimlig konsumtion. Många kooperativ har grundats sedan finanskrisen 1997, som slog mycket hård mot den sydkoreanska ekonomin. Sådana kooperativ inkluderar initiativ för mikrofinansiering, konsumentkooperativ och medicinska kooperativ.

Två städer i Sydkorea – Wonju och Ansong – pekas ofta ut som särskilt framgångsrika vad gäller användandet av kooperativ som en viktig del av samhällsstrukturen, och där social innovation har fungerat särskilt bra. Dessa beskrivs mer utförligt när vi kommer till metoder och finansiering senare i texten.

## 5.4 Utförande: Metoder och modeller för finansiering och utvärdering

Denna del av rapporten tar upp belysande exempel på utförande och finansiering. Utvärderingar av sociala innovationer är ännu ovanliga, men berörs i den utsträckning de har påbörjats.

<sup>135</sup>[http://www.nrf.re.kr/nrf\\_eng\\_cms/](http://www.nrf.re.kr/nrf_eng_cms/)

<sup>136</sup>Intervju med Prof. Mookwon, Chung, Professor of Global Public Administration, College of Government & Business and Associate Prof. Sangil, Han, Associate Professor of Public Administration, College of Government and Business, Yonsei University – Wonju campus, Seoul, 2013-10-24

### 5.4.1 Nationell nivå – Regering

På nationell nivå stödjer regeringen utvecklingen av sociala innovationer. Detta sker i allmänhet genom att främja innovation generellt, och mer specifikt via verktyget *sociala företag* och dessas förutsättningar. Stödet för sociala företag är fortsatt starkt med en rad planerade åtgärder fram till år 2017.

#### *The Social Enterprise Act*

År 2007 infördes ”The Social Enterprise Act” med syfte att stödja social företagsamhet. Enligt lagen kan företag bli certifierade som sociala företag, och det är enbart då de får använda begreppet. Definitionen av ett socialt företag lyder: ”En organisation som är engagerad i affärsaktiviteter där de producerar och säljer varor och tjänster, medan de strävar efter ett socialt syfte som att förhöja livskvalitén hos den lokala befolkningen genom att erbjuda sociala tjänster och jobbskapande för samhällets missgynnade”. En exakt officiell definition av missgynnade (på engelska omväxlande ’disadvantaged’ och ’vulnerable’) verkar inte finnas, men inkluderar personer som annars har svårt att få arbete, beroende på exempelvis handikapp, sjukdomar, problem med alkohol och droger, och invandrare med låga språkfärdigheter.

För att ansöka om en certifiering bör organisationen även vara registrerad som en av en handfull godkända organisationstyper, däribland konsumentkooperativ eller så kallat föreningsföretag. Beslutet om certifiering tas av Social Enterprise Support Committee. För att bli certifierad måste organisationen även motivera sambandet mellan organisationens aktivitet och hur det bidrar till att förbättra de missgynnades situation. De sociala företagen delas in i en av fem typer beroende på angiven inriktning vid ansökan:<sup>137, 138</sup>

1. Arbetskapare (minst 50 procent av de anställda måste vara så kallat missgynnade personer).
2. Leverantör av sociala tjänster (minst 50 procent av mottagare/kunder måste vara missgynnade människor).
3. Blandning av de båda tidigare nämnda.
4. Bidrar till det lokala samhället (ett företag som bidrar till att förbättra livskvaliteten i lokalsamhället).
5. Övriga i vilka ingår exempelvis ett företag som jobbar för en bättre miljö.

Ett företag som blivit certifierat som socialt företag erbjuds bland annat stöd inom ledningsfrågor, skattelättnader och finansiell support. Sedan lagen togs i bruk har, enligt regeringen, klimatet för sociala sektorer, som äldrevården, förbättrats. En annan effekt lagen gett är att fler unga idag vill bli sociala entreprenörer.<sup>139</sup>

#### *Nuvarande regeringens fortsatta planer för att främja sociala företag*

År 2008 lanserades den första delen av regeringens plan för att främja sociala företag. Denna varade tills 2012, och i december 2012 lanserades nästa del, som sträcker sig från 2013 till 2017. Resultatet av den första delen är att både antalet sociala företag och antalet anställda hos sociala företag har ökat avsevärt. 2007 fanns det 50 registrerade sociala

<sup>137</sup>Bidet E, 2011.

<sup>138</sup>[http://socialenterprise.or.kr/eng/info/What\\_is.do](http://socialenterprise.or.kr/eng/info/What_is.do)

<sup>139</sup>The Nikkei – GSR White Paper 2010: “Social Entrepreneurship in Japan, China and the Republic of Korea: A Comparison”. 2010. [http://www.nikkei.co.jp/gsr/2010/global/whitepaper/pdf/part1\\_chapter5.pdf](http://www.nikkei.co.jp/gsr/2010/global/whitepaper/pdf/part1_chapter5.pdf)

företag och 1403 anställda i dessa. 2012 hade siffrorna ökat till 774 företag med 18 689 anställda. Målet med den andra delen är att skapa 3 000 nya sociala företag, göra sociala företag mer hållbara samt att sprida sociala företags värde. Planen som gäller från 2013 är uppdelad i fyra delar:

1. Stärka sociala företags vitalitet.
2. Upprätta ett skräddarsytt supportsystem för sociala företag.
3. Stärka sociala företags roll i samhället och sprida deras prestationer.
4. Stärka partnerskap med privata företag och lokala samhällen.

Den första punkten ska uppnås genom att regeringen stöttar företagens infrastruktur, vilket inkluderar offentliga köp, säljkanaler och finansiering. Säljkanalerna ska riktas så att företagen lättare kan hitta rätt marknad för sina produkter och regeringen kommer även att driva kampanjer för att främja etisk konsumtion och för att ge kunder större incitament för att handla från sociala företag. Vidare ska företagen få hjälp med e-handel, både med etablering och med expansion av existerande verksamhet. Detta hänger ihop med ett införande av ett ”poängköps-system”, där poängen kan doneras eller användas för köp online. En ny fond kommer att etableras för att investera i sociala företag och lånemöjligheterna kommer att utökas, vad gäller såväl maxbelopp som tidsperiod.

Nästa punkt handlar om ett supportsystem som kommer införas för att erbjuda företagen olika typer av resurser. Företagen erbjuds konsulttjänster för det stadium där de befinner sig: uppstart, lansering, expansion osv. Ledarna kommer att bli coachade av mer erfarna ledare för att utveckla sin verksamhet, alltså en form av mentorskap. Regeringen vill även satsa på yngre, vilket man gör genom att erbjuda praktikplatser. Detta med syftet att fler unga ska ha egen erfarenhet innan de själva startar sitt första företag. Dessutom kommer kurser att ges på universitet och högskolor inom ledarskap av sociala företag.

Den tredje delen handlar om att stärka företagets roll och hur allmänheten ser på dem. För att skapa fler jobb och utöka räckvidden av de sociala tjänsterna ska regeringen vidta åtgärder för att expandera företagen och även förstärka deras ansvar. Man satsar också på att hjälpa sociala kooperativ att bli sociala företag. Sociala kooperativ är något som ökat under det senaste året, främst tack vare den lag från förra året som förenklade bildandet av sådana och som agerar stöttande. Vidare ska man kartlägga metoder och modeller hos extra framgångsrika sociala företag, för att kunna utbilda mindre framgångsrika.

Till sist vill regeringen satsa på att stärka samarbetet mellan sociala företag, privata företag och lokala samhällen med syfte att bredda de sociala företagens tillgång till finansiering och andra resurser. Detta ska göras genom kampanjen ”ett företag – ett socialt företag”, där gemensamma projekt ska främjas. Regeringen ska också utöka stödformerna för erfarna pensionärer som kan gå in och stötta sociala företag.<sup>140</sup>

### *Social Vision 2030 – en marknad för sociala tjänster*

Det räcker inte med att främja sociala företag utan det är också viktigt att studera den marknad de verkar på. Efter den industriella utvecklingen på 60-talet förändrades demografin i Sydkorea: den åldrande befolkningen växte, kvinnor började arbeta och kärnfamiljen förändrades. Många sysslor, exempelvis vård av äldre, som tidigare utförts av

<sup>140</sup>Government Announcement 2013-2017 – Ministry of Employment and Labor. 2013. <http://www.korea.net/Government/Briefing-Room/Press-Releases/view?articleId=1882>

hemmafruar, blev nu tvunget att tas hand om utanför hemmet. Offentliga myndigheter hade dock svårt att möta kraven. Ännu idag är Sydkorea ett av de länderna i OECD som har lägst andel sociala utgifter i sin budget. På senare tid har regeringen dock satsat mer på sociala frågor, och 2006 presenterade den dåvarande regeringen en ny strategi kallad ”Social Vision 2030”, som bland annat bestod i att främja en marknad för sociala tjänster – främst genom att koppla det till skapandet av nya arbetstillfällen. Inom ramen för policyn introducerades ett antal kupongsystem och ett nytt nationellt försäkringssystem för långtidsvård. Eftersom det saknades företag som erbjöd sociala tjänster på marknaden stimulerades nya företag eller projektteam att starta verksamhet inom dessa områden där konventionella företag inte ville gå in. Resultatet är att företag på denna marknad har haft möjlighet att utvecklas och att marknaden idag finns och anses som dynamisk.<sup>141</sup>

#### 5.4.2 Kommunal nivå – Seoul stads strategi för sociala innovationer

Seoul stad agerar främst drivande kraft genom strategin Seoul Sharing City eller ”Den delande staden” vilken beskrivs mer utförligt nedan. Den centrala tanken är att den offentliga sektorn – i detta fall Seoul stad – i detta tidiga skede i utvecklingen av social innovation, måste gå in med kraft och driva densamma. Detta genom finansiering av externa aktörer, men framför allt genom att själv använda social innovation för att förbättra staden och dess invånares liv. När väl externa aktörer som företag, föreningar, kooperativ, och privatpersoner blivit mer aktiva, kan den offentliga sektorn ta ett kliv tillbaka.

Därför rekommenderar Seoul stads tankesmedja, Seoul Institute, en inledande stark uppifrån–och–ned–metodik för att främja sociala innovationer. För tillfället anses Seoul ha en låg kapacitet för sociala innovationer. När kapaciteten ökat kan motorn bakom sociala innovationer flyttas från den offentliga sektorn till invånarna. Vad gäller metodik kretsar mycket av detta instituts arbete för Seoul stad runt hur sociala innovationer, och mer specifikt de skattefinansierade projekt som pågår i Seoul, ska utvärderas.

I september 2012 startades, som redan nämnts, ett omfattande projekt med 20 underliggande delprojekt i Seoul kallat ”Den delande staden” (’The Sharing City’), baserat på ett omfattande strategiunderlag. Strategin ses som ett komplement för sociala reformer som kan lösa många ekonomiska, sociala och miljömässiga problem i staden, och samtidigt skapa nya affärsmöjligheter, återvinna förtroendet mellan stad och medborgare och minimera slöseri med resurser. I synnerhet planerar staden att bättre dela på infrastruktur och öka nyttan av lediga resurser, som utrymme, objekt och talanger.

---

<sup>141</sup>Bidet E, 2011.





Figur 7 Fem praktiska exempel från strategin Seoul Sharing City. Källa. Seoul City och författarna.

Stadsledningen diskuterar i termer av en ny, sekundär infrastruktur för att människor ska kunna dela med sig av tillgångar och idéer. Detta ska maximera utnyttjandet av oanvända resurser, som utrymmen, objekt och arbetskraft. Politiken skiljer sig från tidigare initiativ, som har koncentrerats kring uppbyggandet av primär infrastruktur, likt vägar, parkeringsplatser, skolor och bibliotek. I praktiken utnyttjar många av de nya initiativen IT. Samtidigt som reformerna införs introduceras en ny politik som underlättar åtkomsten till allmänna resurser för stadens invånare. Stadsledningen har även som mål att implementerandet av deras politik ska främja den privata sektorn.<sup>142</sup>

Figur 7 visar på sex huvudgrupper av befintliga projekt eller underprojekt som redan anses ha uppvisat viss framgång. *Projektet Gov 2.0* strävar efter underlättad kommunikation mellan allmänhet och stadsledning genom bland annat en ny internetportal. Staden vill öka befolkningens inflytande på stadsledningen genom eliminerandet av mellanhänder.

*Projektet Yeyak* innebär nya IT-baserade möjligheter för allmänheten att boka offentliga lokaler, till exempel mötesrum, auditorium och sportfaciliteter. Detta höjer användningsgraden på offentliga lokaler. *Hushållsprojektet* innebär subventionerat studentboende hos pensionärer i utbyte mot hushållsnära tjänster. Studenter får möjlighet att gratis, eller för en liten kostnad, bo centralt i Seoul tillsammans med en äldre person. Som betalning hjälper studenten den äldre personen med sysslor som behöver utföras, exempelvis tömma sopor och städa. *Projektet Pomasi* har infört en virtuell valuta som kan användas mellan individer vid utbyte av tjänster. Systemet befinner sig mitt emellan en klassisk byteshandel och en traditionell betalning med pengar för en tjänst. *Projektet Öppna data* strävar efter att offentliggöra stadens dataarkiv för att låta utomstående aktörer skapa mervärde med hjälp av dessa. Öppna data liksom stora data är också ett högt prioriterat område på nationell nivå i Sydkoreas vilket beskrivs i den nyligen publicerade Tillväxtanalysrapporten ”Stora data & öppna data – Exempel på policyinitiativ från Asien, Europa och USA”.<sup>143</sup> Slutligen måste *projektet Bilpool* ses som det mest framgångsrika

<sup>142</sup><http://co-up.com/share/archives/32498>

<sup>143</sup><http://www.tillvaxtanalys.se/sv/publikationer/working-paper-pm/working-paper-pm/10-25-2013-stora-data--oppna-data---exempel-pa-policyinitiativ-fran-asien-europa-och-usa.html>

projektet räknat i antalet användare, även om detta projekt till stor del vilar på tidigare implementering och framgångsrik marknadsföring av en rad privata aktörer.

Finansiering tas från stadens budget genom omfördelning av skatteintäkter. Resurserna används till stor del som subventioner och bidrag till företag och icke-vinstdrivande organisationer som visar sig intresserade av att driva utförandet av strategin.<sup>144</sup> Sydkorea har enligt bedömning av Seoul stad avsatt cirka sex miljarder SEK till finansiering av sociala företag. Oberoende av detta har Seoul stad en social lånefond på 306 miljoner kronor (50 miljarder KRW) som ska matchas med lika mycket från privata investerare. Denna typ av fond finns ännu inte på nationell nivå. Vid det tillfälle en entreprenör från Seoul önskar delfinansiering av sitt sociala företag kan vederbörande ansöka om lån hos den ansvariga myndigheten. Minsta kapital som krävs i bolaget för att ansöka om lån är 1,8 MSEK. Myndigheten matchar sedan 1:1 och utfärdar ett räntefritt lån motsvarande befintligt kapital. Dessa företag och organisationer får även förtur till andra stödprogram som redan finns i staden.

Som kommentar till detta finns det en diskussion runt flera av de sex tjänsterna där den befintliga privata sektorn anser att Seoul stad negativt påverkar konkurrensförhållanden snarare än att skapa innovation. Ett typexempel är biluthyrare vilka menar att *projektet Bilpool* konkurrerar med deras affärsverksamhet.

I dagsläget bedriver Seoul stad eller Seoul Institute ingen omfattande utvärdering av genomförda projekt. Vikten av att utföra en kritisk granskning ses dock som stor. Seoul Institute bedriver forskning kring uppsättandet av flera utvärderingskriterier med betoning på mätbar påverkan och effektivitetsanalys med hjälp av jämförelsegrupper. Institutet har även tagit till sig att traditionella mätetal som BNP och ekonomisk tillväxt i allt mindre grad används som ett internationellt jämförelsetal. FN utgav under 2012 sin rapport över nationellt välbefinnande, 2012 UN Happiness Report, vilket tas upp som ett exempel på denna utveckling.<sup>145</sup> I linje med detta måste sociala innovationer enligt institutet utvärderas på delvis nya sätt.

Hur unik i Sydkorea är utvecklingen i huvudstaden? Korea Social Finance Institute menar att Seoul i detta är unikt då det fränsett Seoul, och dess drivande borgmästare, är svårt att finna liknande utveckling någon annanstans i landet. Sydkoreas unga bör omfamna social innovation, men verkar i många fall, eventuellt på grund av egna problem, sakna engagemang för frågan. Antalet gräsrotsrörelser i landet ökar, men de behöver vara väl förankrade i sina respektive distrikt för att uppnå hållbarhet. Många kämpar fortfarande med att finna en lämplig finansieringsmodell.

### 5.4.3 Privata institut

#### *Hope Institute*

Hope Institute, som är den mest framträdande tankesmedjan inom sociala innovationer i Sydkorea, förklarar att det finns många definitioner av sociala innovationer – och att om de skulle erbjuda ännu en så skulle det inte konstruktivt bidra till främjandet av fler sociala innovationer eller ett förbättrat samhälle. De tror istället på att man ska samla en rad potentiella sociala innovationsfall och analysera varför, eller varför inte, de är sociala

<sup>144</sup>Intervju med Dr. Miree, Byun, Senior Research Fellow/Director Dept. of Future and Social Policy Research, och Seoul Institute, Seoul, 2013-10-23

<sup>145</sup>Intervju med Dr. Miree, Byun, Senior Research Fellow/Director Dept. of Future and Social Policy Research, och Seoul Institute, Seoul, 2013-10-23

innovationer. Utifrån detta kan man sedan skapa en handlingsplan för hur samhället ska främja fler sociala innovationer och ytterligare engagemang.

Institutet jobbar för en integration mellan statliga initiativ inom sociala innovationer och landets gräsrotsrörelser. Metoden består till stor del av att stödja Seoul och övriga städer i Sydkorea genom konsulttjänster inom sociala innovationer. I detta arbete har det visats sig att aktivt deltagande från berörd stadsledning är ett måste för att uppnå ett gott resultat. I dagsläget besöker stadspolitiker från flera delar av Sydkorea Hope Institute för att lära sig mer om sociala innovationer och hur de kan appliceras inom deras regioner. Anslag från lokal stadsledning ger en betydande inkomst till institutet, men cirka 40 procent av dess finansiering kommer fortfarande från donationer av privatpersoner.

Ett initiativ genomfört av institutet var det så kallade *Social Innovation Camp*. Målet var att samla en stor grupp intresserade människor och tillsammans generera idéer kring samhällsförbättring. I samband med detta formades bland annat idéer för hur klassiska torgmarknader ska marknadsföras.

#### *Korea Social Finance Institute*

Korea Social Finance Institute utformar policy och struktur för bland annat en lånefond inriktad mot sociala företag, som Seoul stad valt att inrätta. Institutet ger oss en inblick i policyutformningen av finansiering av social innovation.

Korea Social Finance Institute arbetar enligt teorin att utvecklingen av sociala innovationer är och kommer att förbli i stort behov av statligt stöd. Sociala bolag kommer att vara i behov av tillförsel av utomstående finansiellt kapital från antingen storföretag och/eller statliga institutioner. Eftersom Sydkorea har begränsade resurser för denna verksamhet, så rekommenderar Korea Social Finance Institute användandet av en uppifrån-och-ned-modell tillsammans med bland annat metodiken Balanserat styrkort, snarare än att bedöma dessa nya företag utifrån vanliga avkastningskrav. Generellt är Balanserat styrkort en styrfilosofi för organisationer i vilken betydelsen av finansiella kriterier minskats till förmån för bättre anpassade bedömningsgrunder. Den tar hänsyn till vikten av finansiella perspektiv samt kund- och utvecklingsperspektiv, medarbetarperspektiv likväl som vikten av interna processer. Syftet med Balanserat styrkort är således att, vilket namnet antyder, få en mer balanserad styrning av en organisation.

Svenska JAK Medlemsbank lyfts av institutet fram som en framgångsrik social innovation. Banken är en räntefri, medlemsägd bank där anslutna medlemmar sparar pengar utan att få ränta och lånar pengar utan att betala ränta. ”Social Impact Bond” från Storbritannien lyfts också fram som en god innovation. Obligationen är ett kontrakt som introducerades 2010 och som binder offentliga sektorn att investera i sociala investeringar som resulterar i besparingar för myndigheterna. Ofta finns det goda utvärderingsmodeller som ligger till grund för dessa investeringsbedömningar. Dessa modeller kan inte nödvändigtvis rakt av appliceras i Sydkorea då de sociala klimaten inte är helt lika.

#### 5.4.4 Akademi

Sydkoreas utbildningsdepartement lanserade under 2013 projektet ”Brain Korea 21+”. Syftet är att förbättra Sydkoreas skolväsen med fokus på internationell utveckling och social ekonomi. Yonsei University deltar i detta initiativ under sju år. Universitetets mål är att skapa ett lokalt, men även internationellt, gångbart koncept för social innovation. Målet ska nås genom utökad insamling av information, i synnerhet rådata, tillsammans med breddat samarbete med FN:s forskningsinstitut för samhällsutveckling (United Nations

Research Institute for Social Development, UNRISD). Universitetet kommer under nästkommande år att erbjuda både masters- och kandidatkurser inom sociala innovationer för sina studenter. Under 2014 kommer Sydkorea hålla en internationell konferens med bland andra EU:s forskningsgrupp EMES för forskning kring socialt entreprenörskap.<sup>146</sup>

Forskargruppen på Yonsei University i Seoul hävdar att IT är en viktig faktor för modern social innovation. Målet med social innovation är att tillhandahålla hjälpmedel för att vanliga personer själva ska kunna lösa sina, eller andras, vardagsproblem. Just nu bedriver gruppen forskning om innovationer för ökat invånarengagemang i nationella energibesparingsplaner.

Forskarna anser att social innovation är något som i slutändan ska skapas av folket, inte av staten. Revolutionerande social innovation ska helst sakna styrande organ. Kopplingen mellan social innovation och borgmästare Park i Seoul är mycket påtaglig, då denne genomfört många främjarinsatser för området. Statliga initiativ är däremot ofta riktade mot välfärd, medan privat/marknadsdriven dito istället ofta är fokuserad på kostnadseffektivitet. Forskargruppen arbetar på linjen att dagens sociala entreprenörer i Sydkorea ändå till större del måste ta till sig lärdomar från företagsstyrning för att de ska kunna hitta en hållbar utveckling.

Forskargruppen på Yonsei University Wonju Campus hävdar att social innovation riktad mot sociala tjänster till största del bör finansieras av staten, då den privata sektorn ofta har svårt att räkna hem ett finansiellt värde i det. Ett uppifrån–ner–angreppssätt har även goda möjligheter att ändra innovationsklimatet i stort. Social innovation riktad mot andra områden bör däremot finansieras av marknaden. Typiskt nerifrån–upp–drivna organisationer är kooperativ och privat socialt företagande. Inverkan av statliga subventioner eller krediter kan finansiellt gynna dessa, men likväl motverka en mycket viktig gemenskapskänsla. Framgångsrikt samhällsbyggande beror enligt forskarna på flera faktorer som:

- socialt entreprenörskap,
- organisationskapacitet,
- mobilisering av tillgångar,
- socialt kapital.

Innovationers prestanda kan mätas genom en blandning av sociala eller finansiella mål. En social innovation som implementerats kan också bedömas som framgångsrik om dess livslängd är lång.

#### 5.4.5 Kooperativ

De två städer/byar i Sydkorea som omtalas för sina starka kooperativ – Wonju och Ansung – uppvisar båda en kanske för Sydkorea unik form av medicinska kooperativ. Dessa kooperativ har i uppdrag att tillhandahålla hälso- och sjukvårdstjänster till sina medlemmar. Vinsterna antingen återinvesteras i infrastrukturen eller omfördelas mellan medlemmarna genom hälso- och sjukvårdstjänster för kommuninvånare som inte annars har råd.

<sup>146</sup>Intervju med Prof. Mookwon, Chung, Professor of Global Public Administration, College of Government & Business and Associate Prof. Sangil, Han, Associate Professor of Public Administration, College of Government and Business, Yonsei University – Wonju campus, Seoul, 2013-10-24

Wonjus socioekonomiska nätverk och deltagande av olika intressenter, inklusive starka kooperativ, har medfört betydande social innovation och, i sin tur, även ekonomisk lönsamhet och ett hållbart samhällsbyggande.

Källan till 60-talets ökning av kooperativ i Wonju tros vara uppbyggnadsprocessen efter en omfattande översvämning i regionen. En lokal biskop tog vid denna tidpunkt incitament att söka krispengar från en internationell katolsk fond. Efter beviljade biståndspengar inleddes uppförandet av en andelsbank. Lokala entreprenörer fick då möjlighet att starta bland annat lokala sjukvårdscenter som kunde anställa läkare med bakgrund i traditionell medicin. Traditionell medicin täcktes inte fullt ut av statlig försäkring, vilket utgjorde ett problem för de invånare som endast förlitade sig på dess utövande för att behålla god hälsa.

I dagens Wonju har ett samarbete mellan Balgeum Credit Union och Hansalim resulterat i grundandet av Wonju Medical Co-operative, som lokalt har spelat en viktig roll för att upptäcka och hjälpa utsatta människor utanför det nationella sjukförsäkringssystemet.<sup>147</sup> Ett påtagligt resultat är att låginkomsttagare har fått tillgång till tandvård och kliniker inom traditionell medicin, vilka i allmänhet är dyra och inte omfattas av det nationella sjukförsäkringssystemet. Den för boende i Wonju populära och kostnadsfria kliniken har i Sydkorea setts som ett exempel på en social innovation i kooperativ regi. Initiativet anses ha ökat kvaliteten i vården genom att erbjuda medicinska behandlingar till grupper som hamnat utanför samhällets skyddssystem.<sup>148</sup>

Även byn Ansung har uppvisat utvecklandet av flera medicinska kooperativ. På 70-talet upplevde den då mycket underutvecklade regionen sin största ökning av socialt företagande. Under sommarmånaderna erbjöds läkarstudenter from Yonsei University att frivilligt anmäla sig för lönefritt arbete i regionen. När sedan studenterna avlagt examen erbjöds många att arbeta som avlönade doktorer i kooperativa vårdcentraler. Utöver rent medicinskt utövande bedrev vårdcentralerna även kampanjer för en bättre folkhälsa. Allt eftersom framträdde mer komplicerade strukturer med kooperativ, där kooperativ administrerar flera andra kooperativ. Ansung huserar än idag ett mycket framgångsrikt sjukvårds kooperativ, en organisation som bland annat fokuserar på tjänster till funktionsnedsatta invånare.<sup>149</sup>

År 1994 investerade 300 invånare i byn 700 000 kronor (120 MKRW) och grundade Ansung Medical Co-operative och Ansjung Oriental Medical Clinic.<sup>150</sup> Dessa har fokuserat på sjukdomsförebyggande, ökad medvetenhet, gruppsamtal och gemenskap inom hälsa och sjukvård.<sup>151</sup> Ansung Medical Co-operative drivs av ett samarbete mellan bygemenskapens

<sup>147</sup>S. Han, M. Chung & M. Park. "Local stakeholder involvement and social innovation in Korean cooperatives: the cases of Wonju and Ansung cities". Oxford University Press and Community Development Journal, 2013

<sup>148</sup>S. Han, M. Chung & M. Park. "Local stakeholder involvement and social innovation in Korean cooperatives: the cases of Wonju and Ansung cities". Oxford University Press and Community Development Journal, 2013

<sup>149</sup>Intervju med Prof. Mookwon, Chung, Professor of Global Public Administration, College of Government & Business and Associate Prof. Sangil, Han, Associate Professor of Public Administration, College of Government and Business, Yonsei University – Wonju campus, Seoul, 2013-10-24

<sup>150</sup>S. Han, M. Chung & M. Park. "Local stakeholder involvement and social innovation in Korean cooperatives: the cases of Wonju and Ansung cities". Oxford University Press and Community Development Journal, 2013

<sup>151</sup>Intervju med Soyeon, Yang, Senior Researcher at Social Innovation Center, och Jaeheung, Lee, Senior Researcher at Center for Social Economy, The Hope Institute, Seoul, 2013-10-23

medlemmar, som lokala läkare, offentliga organisationer och ideella organisationer. Dessa organisationer har lett utvecklingen av den sociala ekonomin i området.<sup>152</sup>

En positiv effekt eller innovation som kunnat påvisas i dessa kooperativ inom hälso- och sjukvård är en tidigare upptäckt av medlemmar som mår dåligt – detta eftersom medlemmarna har mycket täta kontakter med varandra. Dessutom uppvisas ett ständigt lärande i kooperativen där medlemmarna har möjlighet att utbilda sig själva och varandra, vilket i sin tur förhindrar riskbetedanden och utgör en form av preventiv vård.

Genom många mindre gruppmöten och även större konferenser identifierar kooperativet utsatta befolkningsgrupper och sätter igång stödinsatser tidigt. I denna modell är utgångspunkten för vårdssystemet en formell institution, men där en rad informella mekanismer som hemsidor, bloggar, och personliga möten är avgörande faktorer för vården. Kooperativen avsätter även resurser för en mängd olika utbildningsprogram. Detta kan förhindra kroniska och epidemiska sjukdomar och även bättre hantera asymmetrisk information mellan vårdgivare och samhällsmedlemmar. Dessa möjligheter till lärande ökar individens förmåga att påverka samhällsfrågor samt styra sina eget liv, vilket torde påverka välbefinnandet positivt.

## 5.5 Internationella aspekter

Gällande Sydkoreas uppkoppling mot övriga världen inom sociala innovationer, så följer de aktörer vi diskuterat med i landet i mångt och mycket utvecklingen i främst USA och Storbritannien. Finansieringsmodellerna från just Storbritannien säger sig många i Sydkorea påverkas starkt av. En indikation på Sydkoreas uppkoppling mot utveckling av social innovation internationellt var konferensen SIX (Social Innovation Exchange) talks som nyligen hölls i just Seoul. Till denna konferens kom några av världens främsta experter inom sociala innovationer såsom Paul Carttar (Partner of the Bridgespan Group) och Chris Vein (Chief Innovation Officer of World Bank) från USA samt Geoff Mulgan (Chief Executive of NESTA) och Louise Pulford (Director of SIX) från Storbritannien.

Utvecklingen av sociala innovationer i Sydkorea, sett från ett internationellt perspektiv, ter sig explosionsartad men befinner sig samtidigt inom vissa klart begränsande ramar. Det är lätt att få en skev bild enbart vid påseende av den drivande borgmästaren och aktivisten Park i Seoul. Borgmästare Park har valt att genom att föregå med gott exempel, vad gäller innovationer främst inom stadens förvaltning, och särskilt i gränslandet mellan förvaltning och stadens medborgare, få fart på utvecklingen. Stödet för området sociala innovationer finns som beskrivet även på nationell nivå, men då i mer indirekta former. Traditionella forskningsfinansierare har heller ännu inte explicit lagt mycket resurser på sociala innovationer. Faran med en drivande individ är naturligtvis att denna utveckling lika snabbt som ett omval av borgmästare kan ändra riktning eller avstanna helt. Det som talar mot detta är dock tydliga tecknen på en livskraftig gräsrotsrörelse i form av forskningsinstitut och tankesmedjor, i kombination med positiva krafter som många förknippar med den kooperativa rörelsen och som inte är storstadsfenomen, utan tvärtom väl spridda över hela landet.

<sup>152</sup>S. Han, M. Chung & M. Park. "Local stakeholder involvement and social innovation in Korean cooperatives: the cases of Wonju and Ansong cities". Oxford University Press and Community Development Journal, 2013

## 6 Sociala innovationer i Indien

### 6.1 Sammanfattning

Indiens stora utmaningar med fattigdomsbekämpning, hälsa och folkhälsa, utbildning, matsäkerhet och energiförsörjning har varit centrala sedan självständigheten 1947. På senare tid har dessutom klimat- och miljöutmaningar uppmärksamats i planering och policyutveckling. Utmaningarna har adresserats med centrala program, som kritiserats för att inte vara tillräckligt effektiva och som ofta har urholkats av korruption och dåligt utförande.

Nyligen har staten lyft fram möjligheten att adressera flera av utmaningarna med större medvetenhet om och satsningar på innovationer. Till statens initiativ kan räknas utlysandet av det pågående decenniet som innovationsdecenniet och inrättandet av ett nationellt innovationsråd, som har till uppgift att skapa förutsättningar att finna lösningar på många utmaningar med hjälp av innovationer, och som särskilt framhäver inkluderande innovationer. Innovationsrådet har tillsammans med ministeriet för mikro-, små- och medelstora företag skapat en innovationsfond som ska investera i innovationer som uppfyller vissa kriterier, bland annat samhällsnytta och inkluderande tillväxt.

Även traditionella forskningsfinansiärer lägger stor vikt på samhällsnyttan av forskningsresultaten. Tydliga exempel finns inom Council of Scientific and Industrial Research (CSIR), en finansiär och utförare som fokuserar på tillämpad forskning och innovationer. CSIR driver ett särskilt program för innovationer med stor potential för samhällsnytta, ett av fokusområdena är att möjliggöra hälsovård till överkomligt pris.

Den statliga forskningsfinansiären Biotechnology Industry Research Assistance Council (BIRAC) har nyligen genomfört en utlysning med uttalad inriktning mot sociala innovationer, inom fältet mödra- och barnhälsa; ett högt prioriterat område inom det indiska hälsovårdssystemet. Syftet är att stödja och främja innovationer som åstadkommer prisvärda produkter som kan ge signifikanta samhällseffekter för utsatta grupper. Utlysningen har också en komponent som syftar till att utveckla sociala innovatörer och ge dem bättre möjlighet att utbyta erfarenheter och bättre förstå komplicerade affärsmodeller inom sociala innovationer.

Det finns många exempel på socialt entreprenörskap, byggt på sociala produkt- eller processinnovationer, inom den privata sektorn. Initiativen finansieras på en rad olika sätt, privat, filantropi, oberoende organisationer eller internationella biståndsorganisationer. Intressant är att en grupp sociala investerare vuxit fram, som när de investerar i dessa företag inte enbart värderar dem på grundval av finansiell avkastning utan också värdesätter de sociala effekterna av företagets verksamhet.

I den nyligen reviderade företagslagen föreskrivs, för företag över en viss storlek, avsättning för CSR-insatser motsvarande 2 procent av nettovinsten. Detta skulle kunna utgöra en ny potentiell finansieringskälla för sociala innovationer och socialt entreprenörskap.

I Indien finns flera initiativ, sanktionerade på högsta nivå, för stöd av gräsrotsinnovatörer, det vill säga människor som inte tillhör en traditionell grupp av innovatörer, utan kan vara bönder, skolbarn etcetera. Deras innovationer, eller dokumenterade traditionella kunskaper, sparas i en databas. I vissa fall erbjuds innovatörerna stöd med att säkra immaterialrätt eller att validera eller utveckla innovationerna för att höja värdet – monetärt

eller i form av samhällsnytta. I dessa processer säkras en rimlig ersättning till upphovsmannen. I vissa fall är fokus på att erkänna innovatörerna för att stimulera till fortsatt kreativt arbete.

Även om internationella samarbeten inom finansiering och/eller utförande förekommer verkar fältet sociala innovationer/socialt entreprenörskap drivas främst av de enorma behoven i Indien och insikten om att lokala lösningar, baserade på god kännedom/analys av det lokala/regionala problemet ofta ger den bästa och mest kostnadseffektiva lösningen.

## 6.2 Inledning

Ur ett politiskt perspektiv har Indiens stora utmaningar som fattigdomsbekämpning, hälsa och folkhälsa, utbildning, matsäkerhet och energiförsörjning varit centrala sedan självständigheten 1947. På senare tid har dessutom klimat- och miljöutmaningar uppmärksammas. Utmaningarna har adresserats med centrala program, som kritiserats för att inte vara tillräckligt effektiva och som ofta har urholkats av korruption och dåligt utförande. En jämförelse med Indiens grannländer visar att flera av dessa har lyckats bättre med att förbättra sociala indikatorer, ibland med mindre resurser.<sup>153</sup>

Specifikt inom hälsoområdet är Indien fortsatt ansatt av infektionssjukdomar, som drabbar många människor då vaccinationsgraden inte tillräckligt väl täcker befolkningen, trots att säkra vacciner finns. Ett exempel är att indiska myndigheter rapporterade att 40 000 barn dog av mässling 2010. Sjukdomar som tuberkulos, malaria och vattenburna infektionssjukdomar (diarré-sjukdomar) skördar ännu fler liv. Effekterna är stora då många, framför allt barn och kvinnor är extra utsatta på grund av undernäring och anemi. Paradoxalt nog, ökar i andra befolkningsgrupper livsstilsberoende sjukdomar som diabetes och kardiovaskulära sjukdomar och ökningstakten är snabbare i Indien än någon annanstans.

De ekonomiska marginalerna är små. Årligen beräknas 39 miljoner människor sjunka under fattigdomsstrecket på grund av sjukvårdsutgifter de varit tvungna att betala.

Nyligen beslutade centralregeringen att stimulera innovation inom utvecklingsområdet. Med utlysandet av 2010–2020 som ”innovationernas årtionde” och inrättandet av ett nationellt innovationsråd (National Innovation Council (NInC))<sup>154</sup> vill regeringen skapa fokus på innovationer för basen av den ekonomiska pyramiden. NInC har som uppgift att sätta inkluderande innovation på agendan, att inrätta sektoriella- och delstatliga innovationsråd, och koppla samman intressenter<sup>155</sup> i geografiska innovationskluster. NInC har också inrättat en innovationsfond, som ska fungera som en riskkapitalfond där investerarna erbjuds en låg ekonomisk återbäring, men en kvantifierad social återbäring.<sup>156</sup>

Statens fokus på innovationer för att lösa sociala utmaningar är ganska ny, men sedan tidigare finns det exempel på lokala (individ- eller organisationsdrivna) sociala entreprenörs- och innovationsinitiativ. Numera nämns Indien som en global ”hub” för sociala innovationer.<sup>157</sup> Som drivkraft nämns följande kritiska faktorer; En stor andel av befolkningen har låga inkomster (mindre än 2 USD/dag), det finns välutvecklade

<sup>153</sup>Jan Drèze & Amartya Sen ”Putting Growth In Its Place”, Outlook, 14 Nov 2011, tillgänglig på: <http://www.outlookindia.com/article.aspx?278843>

<sup>154</sup><http://www.innovationcouncil.gov.in/>

<sup>155</sup>Detta kan vara myndigheter, universitet, företag, industri-, hantverks- eller andra intresseorganisationer mm

<sup>156</sup>I termer t.ex. nya arbetstillfällen, förbättrade hälsoindikatorer, tillgång på el i by/område som inte har haft det tidigare, etc.

<sup>157</sup>The Economic Times, 19 nov 2010, ”India set to emerge as social innovation hub”



kapitalmarknader och investerare som är beredda att stödja entreprenörskap. Många av de sociala entreprenörerna som uppmärksammas har utvecklat affärsmodeller som adresserar hälsovård till lågt pris, teknisk utbildning och yrkesutbildning, särskilt på landsbygden.

### 6.3 Vad utmärker sociala innovationer i Indien?

Med tanke på Indiens stora sociala utmaningar och den politiska prioriteringen för frågor som rör ökad produktivitet inom jordbruket, energisäkerhet, sanitet, tillgång till rent dricksvatten, bättre användning av begränsade vattenresurser, arbetsintensiv tillverkning, och en allomfattande hälsovård till rimliga kostnader, finns det många forsknings- och utvecklingsprojekt som syftar till samhällsnytta och då särskilt förbättringar för utsatta grupper i samhället.<sup>158</sup> Det som särskiljer sociala innovationer är att de innehåller en komponent av att leverera produkt- eller tjänsteinnovationen till de som behöver dem. Längre har det traditionella forskningssamhället varit ganska teoretiskt inriktat, men sedan några år betonas, från staten, vikten av att den akademiska forskningen även ska prioritera utvecklingen av nya innovationer. Dessutom finns numera en del initiativ för att kommersialisera forskningsresultat – det kan röra sig om IPR-stöd, företagsinkubatorer i anslutning till universitet och forskningsinstitut med mera. Även betydelsen av entreprenörskap betonas numera från politiskt håll.<sup>159</sup> När frågan om sociala innovationer diskuteras ur ett indiskt perspektiv är det därför viktigt att ha ovanstående prioriteringsområden i åtanke eftersom det är rimligt att anta att de främsta insatserna görs inom dessa.

I Indien finns vidare ett fokus på att stimulera till innovationer hos grupper som vanligen inte associerats med innovationsarbete, det kan vara skolelever, bybor etcetera. Det finns också initiativ för att samla in kunskap från dessa grupper, så kallade gräsrotsinnovatörer ("grass-root innovators"), för att stödja dem i att komma vidare i innovationsprocessen (till exempel med patentering), eller bara för att visa dem uppskattning och stimulera till fortsatt kreativt tänkande.

### 6.4 Social innovation – de viktigaste finansiärerna, initiativtagarna och utförarna

#### 6.4.1 Statliga initiativ för att främja sociala innovationer

Vid sidan av de privata initiativ som tas för att främja sociala innovationer har den indiska regeringen även lanserat egna satsningar vilka drivs av aktörer som exempelvis det statliga National Innovation Council (NInC, underordnat premiärministerns kontor) eller Council of Scientific & Industrial Research (CSIR, underordnat Ministry of Science and Technology (MoST)). Vi kommer också längre fram, under *Metoder och modeller*, att presentera ett initiativ från en organisation, BIRAC, som nyligen skapats av en av de traditionella statliga forskningsfinansiärerna, Department of Biotechnology (DBT), underordnad MoST, för att möjliggöra forskningsanslag till företag och för att stimulera kommersialisering och entreprenörskap.

NInC, etablerat 2010, har bland annat till uppgift att verka för utvecklandet av en indisk innovationsmodell med särskilt fokus på att åstadkomma en allomfattande, inkluderande, tillväxt. NInC ska även presentera konkreta policyinitiativ för att främja innovationer samt

<sup>158</sup>Se t.ex. Indiens Science, Technology and Innovation Policy 2013, tillgänglig på: <http://dst.gov.in/sti-policy-eng.pdf>

<sup>159</sup>Anförande av premiärminister Manmohan Singh vid Indian Science Congress, 3 – 7 januari 2013

verka för etableringen av ett ekosystem med samma syfte. Vidare ska rådet verka för att Indiens delstater etablerar delstatliga innovationsråd som i sin tur utvecklar handlingsplaner för att främja innovationer. NInC ska också arbeta för att främja innovationer vid landets universitet och forskningsinstitutioner samt underlätta innovationer från små och medelstora företag.<sup>160</sup> Med innovationer menas inte bara forskning och utveckling i traditionell bemärkelse utan det finns ett behov att röra sig bort från en begreppsdefinition som bara tar fasta på högteknologiska och produkt drivna processer, till att även omfatta innovationer inom organisationer (det vill säga införandet av nya metoder för att åstadkomma ett visst resultat) samt process- och serviceinnovationer.

Ett konkret initiativ från National Innovation Councils sida är förslaget att i samarbete med regeringens Ministry of Micro, Small and Medium Enterprises inrätta en särskild innovationsfond, *India Inclusive Innovation Fund*, som inledningsvis är tänkt att uppgå till INR 5 miljarder (SEK 500 miljoner) för att sedan i ett andra skede utökas till INR 50 miljarder (SEK 5 miljarder).<sup>161</sup> Ett principbeslut om att fonden ska etableras har fattats av regeringen och ett förslag som anger villkoren för fonden befinner sig just nu på remiss bland regeringens övriga ministerier. Enligt den indiska regeringen är tanken att fonden ska verka som en vinstdrivande enhet med ett fokus på samhällsnyttiga investeringar.<sup>162</sup> Tanken är att fonden ska byggas upp med kapital från den indiska regeringen, banker och andra finansiella institutioner, och multilaterala organisationer.<sup>163</sup> Ett ökat engagemang från det privata näringslivet för att öka Indiens kompetens och konkurrenskraft inom forskning och utveckling, och för att ge nya upptäckter och innovationer kommersiella användningsområden, är något som nämns som en prioritet i Indiens år 2013 antagna vetenskaps- och innovationspolicy.<sup>164</sup> Det faktum att det för den innovationsfond som nu diskuteras föreslås att privata aktörer ska kunna bidra med kapital skulle kunna ses som ett sätt att omsätta skrivningarna i policyn till praktisk handling.

Ett annat exempel på statliga initiativ som delvis kan beskrivas som främjande av sociala innovationer utgörs av det så kallade CSIR – 800-projektet. Programmet, som är tänkt att omfatta 800 miljoner människor, syftar till att med tekniska och vetenskapliga hjälpmedel verka inom sju områden för att:

- öka värdet av det som produceras inom jordbruket,
- tillvarata avfall i värdeskapande syfte ("waste to wealth"),
- verka för energieffektivitet,
- utveckla billiga bostäder,
- möjliggöra hälsovård till överkomliga priser,
- säkerställa tillgången till rent dricksvatten,
- verka för hållbar energi.<sup>165</sup>

<sup>160</sup>[http://www.innovationcouncil.gov.in/index.php?option=com\\_content&view=article&id=4&Itemid=4](http://www.innovationcouncil.gov.in/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=4)

<sup>161</sup>National Innovation Council, Report to the People (November 2012), tillgänglig på:

[http://www.iii.gov.in/images/stories/RTP2012/Report\\_to\\_the\\_People\\_2012.pdf](http://www.iii.gov.in/images/stories/RTP2012/Report_to_the_People_2012.pdf)

<sup>162</sup><http://pib.nic.in/newsite/erelease.aspx?relid=95159>, 26 april 2013

<sup>163</sup>National Innovation Council, Report to the People (November 2012), tillgänglig på:

[http://www.iii.gov.in/images/stories/RTP2012/Report\\_to\\_the\\_People\\_2012.pdf](http://www.iii.gov.in/images/stories/RTP2012/Report_to_the_People_2012.pdf)

<sup>164</sup>Science, Technology and Innovation Policy 2013, <http://dst.gov.in/sti-policy-eng.pdf>

<sup>165</sup><http://www.vigeyegpms.in/csir-800/?module=dashboard&action=csirmodel>

Enligt Indiens Department of Scientific and Industrial Research (DSIR) förutsätter programmet finansiering uppgående till INR 12 miljarder (SEK 1,2 miljarder) under den nuvarande femårsplanen (2012 – 2017).<sup>166</sup>

CSIR bedriver även ett annat projekt som kan betraktas som främjandet av social innovation, nämligen projektet *Open Source Drug Discovery* (OSDD) som etablerades 2008. Som namnet antyder går projektet ut på att forskare ges fri tillgång till pågående läkemedelsforskning inom ett visst område och ges möjlighet att också bidra med kunskap och expertis i syfte att utveckla läkemedel mot smittsamma sjukdomar (tuberkulos, malaria etc.) som drabbar stora delar befolkningen i utvecklingsländer. En särskild hemsida har utvecklats i syfte att tillhandahålla forskningsdata ([www.osdd.net](http://www.osdd.net)) och sammanföra de forskare som vill delta i projektet. Experiment inom projektet utförs vid laboratorier i CSIR:s regi.

De läkemedel som tillverkas med hjälp av upptäckter från OSDD-projektet ska inte bli föremål för monopol tillverkning, utan tillverkning av generiska kopior, vilket bidrar till att hålla kostnaderna nere samtidigt som större delar av befolkningen har råd med läkemedlen ifråga, ska vara tillåtet.

Projektet är tänkt att genomföras i två steg, det första 2008–2012, och det andra 2012–2017. För att driva utvecklingen inom OSDD har CSIR utvecklat ett omfattande samarbete med indiska och utländska lärosäten, forskningsorganisationer och det privata näringslivet.<sup>167</sup> Enligt Indiens femårsplan (2012–2017) deltar 4500 forskare från 100 länder i projektet.

#### 6.4.2 Privata initiativ

Staten har sedan självständigheten 1947 försökt hantera den enorma mängden fattiga människor och deras behov. Insatserna har inte räckt till, fattigdomen är fortfarande utbredd (270 miljoner indier lever under det officiella fattigdomsstrecket) och väldigt många barn är undernärda (vart tredje undernärt barn i världen lever i Indien<sup>168</sup>).

Då statens insatser inte räckt till för att minska fattigdom och undernäring tillräckligt fort har, jämte utländska biståndsinsatser, en omfattande filantropisk verksamhet växt fram i Indien. Sedan en tid tillbaka ser man också exempel på att unga entreprenörer, med små medel startar verksamheter med sociala mål och det finns också större satsningar. Vissa av dessa företag har hittat modeller för att skapa samhällsnytta och samtidigt klara av att generera små marginaler på verksamheten. Ett antal investeringsbolag som investerar i sociala företag har också växt fram.

I stycket *Metoder och modeller* presenteras ett antal sociala företag inom hälsosektorn, som har växt sig stora. Olika modeller för finansiering av dessa och andra företag beskrivs också.

<sup>166</sup>[http://planningcommission.gov.in/aboutus/committee/wrkgrp12/sandt/wg\\_csir2905.pdf](http://planningcommission.gov.in/aboutus/committee/wrkgrp12/sandt/wg_csir2905.pdf)

<sup>167</sup><http://pib.nic.in/newsite/erelease.aspx?relid=42798>

<sup>168</sup>[http://www.unicef.org/india/children\\_2356.htm](http://www.unicef.org/india/children_2356.htm)

### 6.4.3 Ny företagslagstiftning förväntas öka CSR-insatserna

När det gäller privata initiativ för att främja sociala innovationer är det lämpligt att ha Indiens nya så kallade Companies Bill i åtanke. I augusti i år genomdrevs en lagändring av den ursprungliga Companies Bill från 1956. Efter förändringen måste företag som värderas till INR 5 miljarder (SEK 500 miljoner), har en omsättning på INR 10 miljarder (SEK 1 miljarder) eller som gör en vinst efter skatt på mer än INR 50 miljoner (SEK 5 miljoner), avsätta 2 procent av sin nettovinst till CSR-insatser (exempelvis fattigdomsbekämpning, hälsofrämjande insatser, främjande av utbildning och främjande av miljömässig hållbarhet). Lagen gör det inte uttryckligen obligatoriskt att genomföra CSR-insatser men de företag som av någon anledning inte gör det måste redovisa skälen till varför de avstår.<sup>169</sup> Även om inte all CSR-verksamhet är att beskriva som främjande av sociala innovationer är det viktigt att vara medveten om detta krav och att det utgör en potentiell finansieringskälla för främjande av sociala innovationer i framtiden.

### 6.4.4 Offentligt–privata initiativ

Exemplet nedan är inte bara ett exempel på när aktörer från privat och offentlig sektor går ihop för att stödja sociala innovationer, utan illustrerar också intresset från internationella biståndsorganisationer att välja innovationer som väg för samhällsförbättrande insatser.

2012 etablerades *Millennium Alliance: India–US Innovation Partnership for Global Development*, ett samarbete mellan industrisammanslutningen Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry (FICCI), Department of Science & Technology (DST) och United States Agency for International Development (USAID) med syftet att sammanföra företag, riskkapitalister, affärsänglar, biståndsgivare och andra för att finansiera innovationer som utvecklats för att lösa en del av de samhällsutmaningar som Indien står inför.<sup>170</sup> Verksamheten är särskilt inriktad på utbildningssektorn; hälsa, vatten och sanitet; jordbruk och livsmedelssäkerhet; energi och miljö. Millennium Alliance anger tre specifika mål:

- Att identifiera banbrytande ("game changing") innovationer.
- Att möjliggöra för innovatörer att genomföra omfattande tester och utvärderingar av innovationer i syfte att utveckla de som har störst potential att leda till förändringar samtidigt som de ska vara kostnadseffektiva att införa.
- Att möjliggöra att nya innovationer inom ovan angivna fokusområden införs i så stor omfattning som möjligt, så att de får effekt.

Utöver FICCI, DST och USAID ingår numera även ICICI Foundation från Indien och det internationella ICCO Cooperation som aktiva samarbetspartners i genomförandet av specifika projekt. När projektet sjösattes 2012 bidrog USAID och FICCI med USD 7,7 miljoner (cirka SEK 50 miljoner) var men ambitionen är att genom engagemang från andra finansärer nå ett sammanlagt kapital på USD 50 miljoner (SEK 325 miljoner).

<sup>169</sup><http://www.livemint.com/Politics/fCQDrZbGPvXkuBYmzFA49O/New-company-law-finally-approved.html>

<sup>170</sup><http://ficci.com/pressrelease/941/FICCI-press-jul10-USAID-MA.pdf>

## 6.5 Metoder och modeller

### 6.5.1 Utlysningar

Den enda kända utlysningen från någon av de traditionella statliga forskningsfinansiärerna, som specifikt hänvisar till sociala innovationer, är en från *Biotechnology Industry Research Assistance Council* (BIRAC)<sup>171</sup> 2013 med titeln ”Social Innovation Programme for Products: Affordable & Relevant to Societal Health” (SPARSH).<sup>172</sup>

BIRAC bildades 2012 som en vidareutveckling av program inom Department of Biotechnology (DBT) och har till syfte att stödja innovationsverksamhet vid företag och akademisk-industriella samarbeten.<sup>173</sup>

För att kunna dela ut anslag och inte bara lån, till företag så är BIRAC registrerat som ett icke-vinstgivande företag, helägt av DBT. BIRAC:s mandat är att stärka den indiska bioteknologiindustriens forsknings- och innovationskapacitet, särskilt den i små- och medelstora företag och stimulera utvecklingen av prisvärda bioteknologiprodukter som möter behov hos stora delar av samhället. BIRAC:s mandat sträcker sig över bioteknologiska/livsvetenskapliga utmaningar inom hälso- och sjukvård, jordbruk, bioenergi och grön kemi. BIRAC samarbetar också med NiC i utvecklingen av regionala innovationskluster. BIRAC samverkar vidare med Bill and Melinda Gates Foundation, exempelvis i en nu pågående utlysning för innovativa sanitetslösningar för att lösa det stora problemet med brist på sådana, vilket leder till stora hälsoproblem.<sup>174</sup> Denna utlysning kan också sägas vara ett exempel på social innovation, även om det inte uttryckligen definieras som en sådan i utlysningstexten.

Utlysningen inom SPARSH (som för övrigt är Sanskrit för ”beröra”) syftar till att kombinera sociala innovationer och bioteknologi för samhällets bästa, med särskilt fokus på mödra- och barnhälsa.

SPARSH:s mål är att:

1. identifiera och stödja framstående innovationer som åstadkommer prisvärda produkter som kan ge signifikant samhällseffekt (och då menar man särskilt för svaga eller utsatta grupper) samt kan bidra till inkluderande tillväxt,
2. ge stöd till produktinnovationer inom bioteknologiområdet (som bidrar till social nytta) som är skalbara,
3. skapa och utveckla en grupp sociala innovatörer inom bioteknologi och facilitera uppbyggnaden av en plattform för att utbyta erfarenheter, bättre förstå komplicerade affärsmodeller inom sociala innovationer samt skapa nätverk.

Mödra- och barnhälsa används ofta för att bedöma nivån på hälsosystemet som helhet, och Indien uppvisar svaga resultat inom området. Därför anser BIRAC att detta är ett mycket väsentligt område att fokusera på.

<sup>171</sup><http://www.birac.nic.in/>

<sup>172</sup>[http://www.birac.nic.in/webcontent/sparsh\\_guidelines.pdf](http://www.birac.nic.in/webcontent/sparsh_guidelines.pdf)

<sup>173</sup>[http://www.birac.nic.in/webcontent/birac\\_broch.pdf](http://www.birac.nic.in/webcontent/birac_broch.pdf)

<sup>174</sup>[http://www.birac.nic.in/index\\_cgi1.php](http://www.birac.nic.in/index_cgi1.php)

I utlysningen inkluderas följande områden:

1. Prognos för behandlingen av blödningar post partum.
2. Screening av nyfödda och mödrar för metaboliska sjukdomar, infektioner som sepsis, infektionssjukdomar som HPV, HIV, hepatit och malaria.
3. Följande av fysiologiska parametrar som Hb, EKG, blodtryck etcetera.
4. Mat & näring: Innovativa projekt inom mat & näring som kan ge effekt på näringsintag hos gravida och barn, särskilt sådana projekt som adresserar bio-berikning av mat eller anrikning av näringskomponenter ur jordbruksprodukter.
5. Nya sätt att leverera hälso- och sjukvård med godkända kommersiella produkter som till exempel telemedicin för mödra- och barnhälsovård.

Utlysningen innehåller flera komponenter (olika aktiviteter i innovationskedjan) med underkategorier som riktar sig mot olika aktörer.

***Komponent I – utveckling av prisvärda produkter inom mödra- och barnhälsa.***

1. *Idé till proof-of-concept*  
Anslag upp till INR 5 miljoner (SEK 500 000) under 18 månader, för att ta en idé till proof-of-concept.
2. *Proof-of-concept till validering*  
Kombination av anslag och lån upp till INR 10 miljoner (SEK 1 miljon) under 24 månader, för att ta en idé från proof-of-concept till validering.
3. *Nya innovativa leveransmodeller av mödra- och barnhälsovård*  
Validering och demonstration av nya produkter eller tjänster. Exempel kan vara diagnostik/produkter som kan användas för undersökning/övervakning av nyfödda med telemedicin eller kontroll av vaccinationsprogram med smartphones.  
Kombination av anslag och lån under 24 månader. Kostnadsdelning mellan BIRAC och den utförande organisationen.

***Komponent II – program för fördjupning inom social innovation***

- Utlysningen innehåller en stipendiedel, som har till syfte att underlätta för personer som vill utvecklas till sociala innovatörer inom bioteknologi-området. De ska lära sig att identifiera brister i hälsovårdsarbetet inom olika samhällsgrupper, som kan adresseras genom utveckling av innovativa produkter och tjänster.
- Såväl vinst- som icke-vinstdrivande organisationer, som teknologicenter, inkubatorer, offentliga eller privata forskningsinstitut och offentliga eller privata sjukhus, kan ansöka om att ta emot kandidater under 12–18 månader, till en miljö där kandidaterna kan utvecklas till sociala innovatörer. Identifiering av brister kan ske genom att följa en läkare eller interagera med lokala samhällsgrupper (gräsrotsnivå).
- Stipendiaten erhåller INR 35 000 (SEK 3 500) per månad, samt ett startbidrag på INR 500 000 (SEK 50 000).
- Stipendiaten ska ha en examen inom livsvetenskaper, bioteknologi, biomedicin, medicin eller ingenjörsvetenskaper.

Slutligen öppnar BIRAC inom utlysningen upp för partnerskap med organisationer (indiska/internationella) som är aktiva inom forskning och hälsovård (kan vara offentliga

eller privata/företag) för att stödja implementering/leverans av godkända produkter för mödra- och barnhälsovård så att dessa får bättre täckning och bättre effekt i behövande samhällsgrupper.

Utmaningen för BIRAC är att utveckla ett ramverk för att mäta effekter av programmet, till exempel hur många personer som gynnas av insatserna som de finansierade organisationerna utför. BIRAC vill också förstå och mäta intressenternas engagemang för BIRAC. När det gäller effekterna av programmet så är flera faktorer viktiga:

- I vilken utsträckning intressenterna utvecklar nya produkter och processer eller rent av startar ett företag baserat på produkt/process.
- Hur hälsoindikatorerna förbättras hos målgruppen för insatserna.
- I vilken utsträckning insatserna kan skalas upp och därmed nå fler utsatta människor i målgruppen.
- Hur många personer har utvecklats till sociala innovatörer med unika systemkunskaper.

Bedömningen av ansökningarna till SPARSH kommer att göras i ett peer review-förfarande där blandade grupper av granskare med social- och teknisk kompetens kommer att ingå.

BIRAC förväntar sig att multidisciplinära insatser kommer att vara mer vanliga inom social innovation än i traditionell FoU eller innovation.

## 6.5.2 Företag

### *Socialt entreprenörskap*

I en artikel av Imran Chowdhury och Filipe Santos definieras socialt entreprenörskap (med hänvisning till flera andra forskare) som ”en entreprenöriell aktivitet med ett inneboende socialt syfte som ofta karakteriseras av allokering av resurser (finansiella, humana, politiska) till försummade sociala problem”. Vidare fastställer de att ”sociala entreprenörer är källor till mängder av innovationer i de utvecklade länderna såväl som i utvecklingsländerna, från ombesörjande av starroperationer till låg kostnad till billiga mikrolån till fattiga kvinnor och revitalisering av eftersatta skolsystem i städer och på landsbygden”.<sup>175</sup>

I Indien, där de sociala behoven är enorma och staten inte på egen hand har måktat med att åtgärda de sociala behoven tillräckligt snabbt, finns därför, föga förvånande, en lång rad sociala företag. Ofta är de vinstdrivande, men skapar också sociala vinster genom att erbjuda utsatta eller underprivilegierade människor produkter eller tjänster som de tidigare inte hade tillgång till. Exemplet nedan är hämtade från hälsosektorn.

*Windmill Health Technologies* har utvecklat en produkt som adresserar problemet med syrebrist hos nyfödda barn (birth asphyxia) vilket kan leda till död eller livslångt handikapp. Tillståndet kan behandlas (återupplivning) av utbildad sjukvårdspersonal. I utvecklingsländer saknas ofta denna kunskap, särskilt på landsbygden där i bästa fall

<sup>175</sup>Imran Chowdhury & Filipe Santos, “Scaling Social Innovations: The Case of Gram Vikas”, i *Scaling Social Impact: New Thinking* (New York: Palgrave Macmillan, 2010), tillgänglig på: [http://www.insead.edu/facultyresearch/centres/social\\_entrepreneurship/research\\_resources/documents/chowdhuryasantos2010scalingsocialinnovationsfinal.pdf](http://www.insead.edu/facultyresearch/centres/social_entrepreneurship/research_resources/documents/chowdhuryasantos2010scalingsocialinnovationsfinal.pdf)

personal med begränsad sjukvårdsutbildning finns tillgänglig vid förlossningar. 900 000 barn dör varje år (varav 200 000 i Indien) och lika många handikappas av syrebrist i samband med förlossningen. Windmill Health Technologies har utvecklat en medicinskteknisk produkt som är självinstruerande och med vars hjälp återupplivning av ett nyfött barn kan göras även av personer som saknar detaljerad kompetens/erfarenhet.

Företaget startades av Dr. Avijit Bansal och Ayesha Chaudhary. Båda var 2011 Stanford-India Biodesign<sup>176</sup> fellows. Programmet syftar till att utbilda nästa generation medicinsktekniska innovatörer. Finansieringen kommer från DBT och Stanford University m.fl. Programmet är ett samarbete mellan Stanford University, All India Institute of Medical Sciences (AIIMS)<sup>177</sup> och Indian Institute of Technology, Delhi (IIT-D)<sup>178</sup> i partnerskap med Indo-US Science & Technology Forum<sup>179</sup>. Inom programmet antas personer som under ett år får följa kliniskt arbete och observera tillkortakommanden, som de sedan försöker adressera med medicintekniska produkter. En del av tiden spenderar stipendiaterna vid Stanford University och en annan del i Delhi, vid något av de två indiska universiteterna. Stipendiaterna arbetar i multidisciplinära grupper med personer med medicinsk, ingenjörsvetenskaplig eller affärsmässig bakgrund och utvecklar nya medicinsktekniska produkter. Programmet syftar även till att stödja entreprenörskapsinitiativ, då någon av stipendiaterna vill starta ett företag runt någon av de medicintekniska produkterna som utvecklats.

*Vaatsalya Health Care*, grundat 2004, är en privat sjukhuskedja som var den första att bygga upp ett nätverk av sjukhus och primärvårdsinrättningar i mindre städer (så kallade Tier 2- och Tier 3-städer<sup>180</sup>) där patienter erbjuds sjukvård till ett överkomligt pris.<sup>181</sup> Valet att inrikta verksamheten på mindre indiska städer och landsbygd beror på att uppskattningsvis 70 procent av befolkningen bor i mindre städer och på landsbygden medan 80 procent av sjukvårdskapaciteten finns i stadsmiljöer.<sup>182</sup> Tillväxtanalys har tidigare rapporterat<sup>183</sup> att vårdkvaliteten i Indien skiljer mycket mellan stad och landsbygd och därför möter Vaatsalyas etablering ett stort behov av kvalitetssjukvård till överkomligt pris i de mindre städerna.

Vaatsalya Health Cares verksamhet ska ses mot bakgrund av den omfattande kapacitetsbristen som råder inom det offentliga sjukvårdssystemet, en kapacitetsbrist som medfört att landet är beroende av privata vårdgivare som för närvarande behandlar 78 procent av öppenvårdspatienterna och 60 procent av slutenvårdspatienterna. Eftersom det saknas ett fungerande hälsoförsäkringssystem drabbas den enskilde individen många gånger av stora utgifter för hälso- och sjukvård vilket kan hindra tillgången till vård eller driva människor i fattigdom. Idag tillhandahåller företaget primärvård till 400 000 personer.<sup>184</sup>

<sup>176</sup><http://biodesign.stanford.edu/bdn/india/>

<sup>177</sup><http://www.aiims.edu/>

<sup>178</sup><http://www.iitd.ac.in/>

<sup>179</sup><http://www.indousstf.org/>

<sup>180</sup>Tier 2-städer avser städer med ca 1 miljon invånare, regionala knutpunkter, delstatshuvudstäder etc medan Tier 3-städer är städer med mindre än en miljon invånare.

<sup>181</sup><http://www.vaatsalya.com/web/>

<sup>182</sup>[http://www.vaatsalya.com/web/About\\_Us](http://www.vaatsalya.com/web/About_Us)

<sup>183</sup>Tillväxtanalys, Svar direkt 2013:04, India's Healthcare System - Overview and Quality Improvements, tillgänglig på: <http://www.tillvaxtanalys.se/sv/publikationer/svar-direkt/svar-direkt/5-20-2013-indias-healthcare-system-----overview-and-quality-improvements.html>

<sup>184</sup><http://www.livemint.com/Companies/vaAHnd8ULMWgGoXuT4sS1L/Vaatsalya-Healthcare--The-hinterlands-doctor.html>



Vanligtvis har Vaatsalya Health Cares sjukhus 50–70 sängplatser för ett befolkningsunderlag på 200 000–250 000 människor. Patienterna betalar 20–30 procent av vad ett privat storstadssjukhus skulle ta för samma behandling. Kostnadsfördelen har de skapat genom att noggrant analysera och optimera alla processer inom sjukhusen, vilket har gett billigare behandling, men bibehållen vårdkvalitet. Vaatsalya Health Care har även lanserat ett hälsoförsäkringsprogram som ska göra det möjligt även för de fattigaste grupperna att få sjukvård vid behov. Under åren 2008 till 2011 tog företaget in sammanlagt USD 16 miljoner (SEK 104 miljoner) i form av riskkapital och private equity från riskkapitalbolagen Aavishkaar India (inriktad på verksamhet avseende jordbruk, utbildning, energi, hantverk, hälsa, sanitet och vatten, tillhandahållande av mikrolån, liksom investeringar i teknologier som ska främja utveckling),<sup>185</sup> Oasis Fund, Aquarius India Fund och Seedfund men i dagsläget finns inte några planer på att ta in ytterligare kapital.<sup>186</sup>

Utöver vårdgivning planerar Vaatsalya Health Care att påbörja utbildning av sjukvårdspersonal i samarbete med lokala ideella organisationer i de områden där företaget är verksamt. För att kunna bedriva verksamhet, trots bristen på sjukvårdspersonal i vissa områden, använder sig företaget av sjukvårdsgivning på distans, så kallad tele-medicin, där läkare med hjälp av videoutrustning kan ge instruktioner till patienter i olika frågor.

Ett annat exempel på sociala entreprenörer med innovativa lösningar för att möta ett samhällsbehov utgörs av *Aravind Eye Care*, en kedja av ögonsjukhus i delstaten Tamil Nadu grundad 1976 av Dr. Govindappa Venkataswamy.<sup>187</sup> Genom sin ekonomiska modell har Aravind Eye Care kunnat erbjuda kvalificerad vård även för fattiga och medellösa. Fokus har varit att analysera alla kostnader för patienten genom hela vårdprocessen samt att utveckla en ny personalmodell och internutbildning. Under 2012 behandlades 2,8 miljoner patienter och 340 000 operationer utfördes. Den princip som tillämpas går ut på att resursstarka patienter får betala marknadspris för vad en ögonoperation kostar och den vinst som företaget på det här sättet gör kan användas för att subventionera operationerna, helt eller delvis, för marginaliserade människor. Något mindre än hälften av alla operationer som organisationen genomför är gratis för den enskilde patienten.<sup>188</sup>

För att hålla kostnaderna nere startade gruppen också egen tillverkning av intraokulära linser (som opereras in under starroperationer) och nu tillverkas nära 2 miljoner linser per år till en kostnad av 2 USD/st. Idag bedriver Aravind Eye Care ett omfattande samarbete med såväl indiska som utländska organisationer och lärosäten, både ifråga om att få assistans vid tillhandahållandet av vård och kompetensutveckling, samt i frågor som rör forskning. Genom Aravind Eye Foundation tar organisationen även emot donationer från allmänheten.<sup>189</sup>

Ett tredje exempel utgörs av *Narayana Hrudayalaya (Naryana Health)*, en sjukhuskedja grundad år 2000 av Dr. Davi Shetty (som också är medlem i NInC) där sjukvårdsprocesserna, genom processinnovation, optimerats för att sänka kostnaderna.<sup>190</sup> Hjärtoperationer, som i USA kan kosta upp till 50 000 USD och i Indien mellan 5 000 och

<sup>185</sup><http://www.aavishkaar.in/>

<sup>186</sup><http://www.livemint.com/Companies/vaAHnd8ULMWgGoXuT4sS1L/Vaatsalya-Healthcare--The-hinterlands-doctor.html>

<sup>187</sup><http://www.aravind.org/>

<sup>188</sup><http://www.npr.org/2011/11/29/142526263/india-eye-care-center-finds-middle-way-to-capitalism>

<sup>189</sup>För en fullständig förteckning över Aravinds samarbetspartner, se:

<http://www.aravind.org/aboutus/partners.aspx>. Se även <http://www.aravindeyefoundation.org/>

<sup>190</sup><http://www.narayanahospitals.com/>

7 000 USD erbjuds vid Narayana Hrudayalaya för 3 000 USD. De medicinska resultaten har visats ligga på en hög nivå. Ungefär 45 procent av sjukhusets patienter erbjuds vården till ännu lägre kostnad.

2002 införde Naryana Health en lågkostnads-sjukvårdsförsäkring, ”micro-insurance plan for health care” kallad *Yeshasvini*, i samarbete med delstatsregeringen i Karnataka. Idag omfattar försäkringen 3 miljoner lantbrukare och deras familjer, och täcker alla kirurgiska ingrepp och öppenvård. I dagsläget uppgår försäkringspremien till INR 18 (SEK 1,80) per månad. Denna försäkringslösning som framgångsrikt tillämpats i Karnataka har även gett upphov till liknande arrangemang i andra indiska delstater.<sup>191</sup>

Naryana Health erbjuder även stipendier (Udayer Pathey) till studenter från marginaliserade grupper som avser utbilda sig inom hälso- och sjukvård. Stipendiet erbjuds i samarbete med Asian Heart Foundation och består dels i ett litet ekonomiskt bidrag, men syftar dessutom till att underlätta för studenter att kunna ta studielån från banker. I likhet med Vaatsalya Health Care använder sig Naryana Health också av vårdgivning på distans (telemedicin) för att möta det behov av sjukvård som finns i områden där det annars saknas sjukvårdskunnig personal. Förmågan att tillhandahålla sjukvårdsgivning på distans möjliggörs tack vare ett samarbete med Indiens rymdforskningsorganisation ISRO.<sup>192</sup>

Ett fjärde exempel, avslutningsvis, utgörs av *E-Health Points* (EHP), enheter som ägs och drivs av Healthpoint Services India (HSI). HSI är ett socialt företag som driver vårdcentraler på landsbygden och erbjuder läkemedel och rent vatten till ett överkomligt pris för fattiga indier på landsbygden.<sup>193</sup> Patienterna erbjuds även läkarkonsultationer och modern evidensbaserad sjukvård via telemedicin. 2012 belönades HSI med den nationella IT-industrisammanslutningen NASSCOM:s pris för IKT-baserad social innovation i regi av ett vinstdrivande företag. HSI belönades för utvecklandet och användningen av tekniska hjälpmedel för att erbjuda rådgivning på distans i områden som annars saknar sjukvårdsutbildad personal och för att möjliggöra hanteringen av elektroniska patientjournaler.<sup>194</sup>

Gemensamt för ovanstående sociala företag är att de i allmänhet är vinstdrivande, men genom processinnovation och innovativa affärsmodeller har åstadkommit en verksamhet som levererar hälso- och sjukvård till delar av befolkningen som normalt inte skulle ha råd, eller tillgång, till denna. Ett stort antal fallstudier av dessa företags affärsmodeller har publicerats av managementkolor över hela världen.

### *Investerare med fokus på socialt entreprenörskap*

Statens förhållandevis begränsade roll när det gäller finansiering och stöttning av sociala entreprenörer har inneburit att privata aktörer istället har en stor roll att spela i dessa sammanhang. Nedan redovisas i korthet ett antal privata investeringsbolag som alla är inriktade på att uppnå kommersiell lönsamhet och som för det syftet har valt att rikta sina prioriteringar mot att stödja småföretag vars verksamhet kan beskrivas som samhällsnyttig. Utgångspunkten för dessa företag är vanligtvis att marginaliserade samhällen kan lyftas

<sup>191</sup><http://www.narayanahealth.org/innovations>

<sup>192</sup><http://www.narayanahealth.org/innovations>

<sup>193</sup><http://ehealthpoint.com/>

<sup>194</sup><https://www.nasscomfoundation.org/get-engaged/nasscom-social-innovation-honours/past-winners/winners-2012.html>

genom att de små (mikro-) företag som verkar i dessa miljöer ges stöd för att utvecklas och bli kommersiellt gångbara.

Det första exemplet utgörs av *Aavishkaar*, ett företag som investerar kapital i små (mikro-) företag vars verksamhet är inriktad på exempelvis jordbruksverksamhet, utbildning, energi, hantverk, hälsa, sanitet och vatten. Företaget investerar även i teknologier som ska främja utveckling. Det betonar dock att dess engagemang handlar om mer än att bara tillhandahålla nödvändigt kapital – det erbjuder även stöd och mentorskap till de företag i vilka investeringar görs. Denna typ av stöd syftar exempelvis till att ge strategiska råd om hur företagen ifråga kan ta upp kapital från andra intressenter, liksom till bistånd vid samgåenden eller företagsförvärv. Genom att kontinuerligt övervaka den verksamhet som bedrivs försöker Aavishkaar också säkerställa att vinsten inte bara utgörs av ekonomisk avkastning utan att sociala målsättningar också uppfylls.<sup>195</sup>

I vad som kan ses som ett bevis på Aavishkaars förmåga att kombinera målsättningen att vara kommersiellt lönsamt samtidigt som samhällsnyttiga värden uppnås mottog företaget 2006 det så kallade World Business Award som gavs ut i samarbete mellan Internationella handelskammaren, Förenta Nationernas Utvecklingsprogram (UNDP) och Prince of Wales Foundation. Företaget prisades för att ha en av de bästa vinstdrivande affärsmodellerna som samtidigt bidrog till att uppfylla FN:s millenniemål.<sup>196</sup>

Det andra exemplet utgörs av *Villgro Innovations Foundation* som stödjer och inkuberar innovatörer och sociala entreprenörer i tidig fas. Företaget har inkuberat 65 företag, skjutit till INR 40 miljoner (SEK 4 miljoner) och säkrat INR 200 miljoner (SEK 20 miljoner) i fortsättnings-finansiering från andra investerare sedan 2001. Villgro erbjuder sociala entreprenörer i sektorer som energi, hälsa, jordbruk och utbildning mentorskap och kapitaltillskott. Villgro investerar upp till INR 5 miljoner (SEK 500 000) per företag mot ägande. I särskilda fall, där behovet är stort och risken hög kan Villgro skjuta till bidrag i tillägg till aktiekapital. Ett uttalat syfte med Villgros investeringar är att visa för andra investerare att företaget är värt att investera i.

Villgro har dessutom skapat en marknadsföringsorganisation, Villgro Innovation Marketing (VIM), som företagen de inkuberar får tillgång till. Organisationen består av affärer placerade i byar med 5 000–10 000 invånare, med en köpkraft på mellan INR 1000 och 10 000 (SEK 100–1 000) per månad. Dessutom finns ett nätverk av byrepresentanter i mindre byar anslutna, vilket ger tillgång till ett kundunderlag långt ute i byarna. För närvarande når nätverket cirka 6 000 familjer. Efter att år 2012 ha dragit in kapital från en amerikansk investeringsfond och indiska affärsänglar har VIM som mål att expandera för att nå 1 miljon bybor.<sup>197</sup>

### *Offentligtfinansierat stöd för socialt entreprenörskap*

*Centre for Innovation Incubation and Entrepreneurship (CIIE)* vid Indian Institute of Management, Ahmedabad (IIM-A) stödjer innovationsdrivet entreprenörskap genom inkubering, investering och utbildning. Centret drivs av lärare, studenter och alumner från IIM-A, samt av mentorer och serviceleverantörer från näringslivet.

CIIE:s inkuberings- och investeringsaktiviteter tog fart 2007 när de med hjälp av ekonomiskt bidrag från IIM-A, staten och delstaten kunde upprätta egna lokaler där de

<sup>195</sup><http://www.aavishkaar.in/about-us/investment-approach/>

<sup>196</sup><http://www.aavishkaar.in/about-us/accolades/>

<sup>197</sup><http://www.villgrostores.com/index.php/seed-capital-raised>

kunde sätta upp en autonom enhet, kallad *CIIE Initiatives*, som arbetar med inkubering och investering. CIIE Initiatives har inkuberat eller investerat i mer än 50 innovativa startup-bolag inom high-tech-sektorn.<sup>198</sup> Enbart ett fåtal av de inkuberade företagen kan sägas vara sociala entreprenörer,<sup>199</sup> ett exempel är företaget Forus som utvecklar medicinsk-teknisk utrustning som kan användas av minimalt tränade operatörer.<sup>200</sup> Detta behov finns i Indien och andra utvecklingsländer där bristen på läkare och annan välutbildad medicinsk personal är skriande, särskilt på landsbygden.

### 6.5.3 Crowdfunding

Ketto, ett vinstgenererande socialt företag, har skapat en online-plattform för *crowdfunding* för välgörenhet.<sup>201</sup> Privatpersoner och organisationer kan starta insamlingskampanjer för att stödja välgörande ändamål via Kettos plattform. Ketto tar en liten avgift för att tillhandahålla plattformen och vidareförmedlar insamlade medel till förmånstagaren.

### 6.5.4 Tävlingar

Vid sidan av privata initiativ i form av näringsverksamhet och olika statliga handlingsprogram främjas sociala innovationer i Indien till stor del genom olika innovationstävlingar. Som exempel kan nämnas National Innovation Councils Innovation Challenge, Googles tävling Google Impact Challenge och den nationella IT-industrisammanslutningen NASSCOM:s innovationstävling Social Innovation Honours.

*National Innovation Councils Innovation Challenge* syftar till att utveckla produkter som ska underlätta vardagen för marginaliserade och resurssvaga delar av befolkningen. 2011 genomfördes exempelvis en utlysning där tävlingsbidragen skulle minska påfrestningarna för kroppsarbetare. Av 468 bidrag utsågs sedan 6 vinnare som var och en erbjöds särskilt stöd från National Innovation Council för att kunna utveckla sin produkt vidare.<sup>202</sup>

En annan tävlingsidé från National Innovation Councils sida, som dock inte verkar ha genomförts i praktiken, går under benämningen ”One MP – One Idea”. Tanken med ”One MP – One Idea” är att årligen bedriva en innovationstävling inom varje valkrets till parlamentets ena kammare (Lok Sabha) där de tre bästa förslagen inom varje valkrets belönas med en viss summa pengar (INR 250 000/SEK 32 500; INR 150 000/SEK 19 500 och INR 100 000/SEK 13 000 för första, andra respektive tredje pris). Vinnarna ska utses av en särskild kommitté med representanter från bland annat den akademiska världen och industrin. Tävlingen är tänkt att efterfråga innovativa lösningar för att möta några av de utmaningar som det indiska samhället står inför när det gäller exempelvis utbildning och yrkesträning; hälsa, vatten och sanitet; bostäder och infrastruktur; jordbruk, energi och miljö. Tävlingen riktar sig till enskilda individer, företag, ideella organisationer, lärosäten och andra organisationer inom de olika valkretsarna.<sup>203</sup> Trots att tävlingen offentliggjordes av den indiska regeringen redan 2012 finns ingen information om att den ännu skulle ha genomförts i praktiken.<sup>204</sup>

<sup>198</sup><http://www.ciiindia.org/portfolio/incubatee/all>

<sup>199</sup><http://www.ciiindia.org/portfolio/incubatee/social-impact>

<sup>200</sup><http://forushealth.com/forus/>

<sup>201</sup><http://ketto.org/>

<sup>202</sup>För detaljer om de vinnande bidragen se <http://pib.nic.in/newsite/erelease.aspx?relid=82094>

<sup>203</sup><http://pib.nic.in/newsite/erelease.aspx?relid=84509>

<sup>204</sup><http://pib.nic.in/newsite/erelease.aspx?relid=98773>

*Google Impact Challenge* vänder sig till icke-vinstdrivande organisationer i Indien med frågan om hur de med teknologins hjälp skulle vilja verka för att förbättra levnadsförhållandena i landet. Fyra ideella organisationer utses till vinnare och tilldelas var och en INR 30 miljoner (SEK 3,9 miljoner) av Google, samt teknisk hjälp från företaget att omsätta förslagen i praktiken. Förslagens möjliga inverkan på samhället, möjligheterna att omsätta förslagen i stor skala samt grad av nytänkande var de vägledande kriterierna när vinnarna av årets tävling skulle avgöras.<sup>205</sup> I år utsågs tre av vinnarna av en expertpanel medan en fjärde vinnare utsågs genom en omröstning på internet.<sup>206</sup>

IT-industrisammanslutningen NASSCOM:s CSR-avdelning NASSCOM Foundation<sup>207</sup> bildades 2001 med syfte att konsolidera IT-industrins satsningar på CSR, forskning om IKT för utveckling (*Information and Communication Technologies for Development* (ICT4D)) samt för att kanalisera medlemsföretagens stöd för social utveckling.

NASSCOM Foundation initierade 2008 en tävling kallad *NASSCOM Social Innovation Honours* (NSIH), med syfte att uppmärksamma IKT-baserade innovationer som påverkar samhället i positiv riktning. NSIH premierar lösningar i form av idéer eller insatser som adresserar brister inom området social utveckling. NSIH har uppmärksammat innovationer som relaterar till finansiell inklusion, anställningsbarhet och hälsa.

Vinnarna får inga pengar, men får förutom stor uppmärksamhet möjlighet att interagera med ledare och experter från IT-industrin och därigenom öppnas möjligheter till mentorskap och finansiering för vidareutveckling av innovationen.

### 6.5.5 Gräsrotsinnovatörer

*Honey Bee Network* är en organisation bestående av innovatörer, bönder, forskare, politiker, entreprenörer och NGO:er. Organisationen riktar sig till människor som är intresserade av att stärka lokala kunskapsnätverk, innovation, gräsrotskreativitet, bevarande av biodiversitet, hantering av naturresurser, IP-rättigheter etcetera. De senaste 20 åren har organisationen dokumenterat mer än 100 000 idéer, innovationer och traditionell kunskap.

För att stödja filosofin och aktiviteterna i Honey Bee Network med ett institutionellt ramverk startades 1993 *Society for Research and Initiatives for Sustainable Technologies and Institutions*, med akronymen SRISTI, som betyder kreation på sanskrit. SRISTI är en välgörenhetsorganisation vars huvudsyfte är att systematiskt dokumentera, sprida och utveckla miljövänliga gräsrotsinnovationer, skydda lokal biodiversitet och stödja gräsrotsinnovatörer med immaterialrättsligt skydd och finansiellt stöd. SRISTI sköter Honey Bee Networks innovationsdatabas.

*National Innovation Foundation* (NIF) är ett autonomt institut under Department of Science and Technology (DST) vars verksamhet, som startade 2000, är baserad på filosofin från Honey Bee Network. NIF ger institutionellt stöd till gräsrotsinnovatörer och ägare av traditionell kunskap från den oorganiserade sektorn. NIF har startat en fond (*Grassroots Technological Innovations Acquisition Fund, GTIAF*) för att köpa in gräsrotsinnovationer som kan ge samhällsnytta och sedan tillhandahålla dessa gratis, eller till låg kostnad, åt indiska tillverkare, bönder, entreprenörer eller andra innovatörer.

<sup>205</sup><http://enterpriseinnovation.net/article/google-opens-impact-challenge-indian-social-entrepreneurs-907834692>

<sup>206</sup>För ytterligare detaljer om de vinnande bidragen se <https://impactchallenge.withgoogle.com/india2013>

<sup>207</sup><https://www.nasscomfoundation.org/>

Tanken är att innovatören ska få en rimlig ersättning och att staten, snarare än innovatören, ska ta kostnaden för att sprida kunskapen för att åstadkomma samhällsnytta. NIF har tack vare sin koppling till DST goda möjligheter att låta traditionella forskningslaboratorier/institut validera och vidareutveckla gräsrotsinnovationer och därmed öka värdet av dem, såväl monetärt som socialt. NIF har även hjälpt till att patentera idéer, och hittills har 595 patentansökningar skickats in med NIF:s hjälp. NIF:s *Micro Venture Innovation Fund (MVIF)* har stött 186 projekt finansiellt i inkuberingsfasen.<sup>208</sup> Fonden startade 2004 med ett kapital av INR 40 miljoner (SEK 4 miljoner) för 10 år. Förmodligen är MVIF den enda riskkapitalfonden som investerar i riskfyllda utvecklingsprojekt från gräsrotsinnovatörer utan någon säkerhet eller borgenär. Förutom finansiellt värde ska projekten också ha potential att erbjuda ett socialt värde för samhället i stort.

I sitt uppdrag att stimulera innovation och tillvara traditionell kunskap i samhället har NIF också initierat en innovationstävling, ”IGNITE”, för barn upp till gymnasienivå (12th grade).

*Grassroots Innovations Augmentation Network*<sup>209</sup> (GIAN) är regionala teknologi- och affärsinkubatorer för gräsrotsinnovationer. De stöds av berörda delstatsregeringar och tar innovationer ur NIF:s databas vidare för utveckling av tjänster/produkter. De samarbetar med regionala expertgrupper och finansiella institut.

Som förväntat finns ett utvecklat samarbete mellan de nämnda aktörerna i detta stycke för att gemensamt främja gräsrotsinnovationer och för tillvaratagande av traditionell kunskap.

## 6.6 Internationella aspekter

Bakom flera av de tidigare nämnda organisationerna/programmen ligger internationella samarbeten, till exempel OSDD, Millenium Alliance, Stanford-India Biodesign. Dessutom finns det globala aktörer med verksamhet i Indien, ett exempel är Ashoka Foundation, som stödjer socialt entreprenörskap.<sup>210</sup> Ashoka grundades av amerikanen Bill Drayton, men har nu verksamhet över hela världen, inklusive i Indien.

NInC har de senaste tre åren anordnat en internationell konferens för inspiration och utbyte av idéer globalt.

I samtal med företrädare för vissa av organisationerna framgår att de skulle vara intresserade av, i första hand, kunskapsutbyte och i andra hand eventuellt också av samarbete med internationella partners.

## 6.7 Diskussion

Denna studie visar att det finns ett brett spektrum av sociala innovationer i Indien, från gräsrotsinnovationer, där utvecklingen av innovatören såväl som innovationens samhällsnytta ofta värdesätts, till mer komplexa produkt- och processinnovationer från traditionella innovatörer eller multidisciplinära grupper med tydligt mandat att utveckla sociala innovationer. Drivkraften är starkt behov av samhällsförbättring inom områden som fattigdomsbekämpning, hälsa och folkhälsa, utbildning, matsäkerhet, energiförsörjning, klimat och miljö. Inom hälsoområdet spelar kostnadsstrukturen, där individen står för 75 procent av alla sjukvårdskostnader in, samt bristen på

<sup>208</sup><http://www.nif.org.in/bd/about/mvif>

<sup>209</sup><http://www.gian.org/>

<sup>210</sup><https://www.ashoka.org/>

sjukvårdsresurser, särskilt i mindre städer, på landsbygden och i mer avlägset belägna områden. Denna brist skapar möjlighet att erbjuda nya prisvärda vårdalternativ och introducera medicinsk-tekniska produkter som kan kompensera bristen på högutbildad vårdpersonal, som läkare och specialistsköterskor.

Ett antal finansieringsmöjligheter har presenterats, från statliga program till privata, sociala investerare.

Den enda traditionella utlysningen för sociala innovationer som identifierats inom hälsoområdet är BIRAC:s SPARSH-utlysning.<sup>211</sup> Inom SPARSH stöds såväl produkt- och processutveckling, som utveckling av sociala innovatörer, som kan analysera, exempelvis befintliga sjukvårdsprocesser och identifiera behov, som de sedan kan fylla med nya innovationer som ger samhällsnytta, och i vissa fall monetär avkastning. Entreprenörskap uppmuntras. Utlysningen fokuserar också i sina olika delar på de olika processstegen i en innovationsprocess, från proof-of-concept och validering till leverans.

---

<sup>211</sup>[http://www.birac.nic.in/webcontent/sparsh\\_guidelines.pdf](http://www.birac.nic.in/webcontent/sparsh_guidelines.pdf)

## 7 Diskussion

### 7.1 Introduktion

För att finna lösningar på olika samhällsproblem krävs nya idéer, metoder och samarbeten vilka inte alltid kommer från de etablerade forsknings- och innovationsstrukturerna inom universitet, näringsliv och myndigheter. Våra studier indikerar att traditionella forsknings- och finansieringsstrukturer inte alltid är tillräckliga för sociala innovationsprocesser. En avgörande fråga är vilka funktioner som ska utföras av myndigheter, av intresseorganisationer, välgörenhetsorganisationer, stiftelser, universitet och företag.

Sociala innovationer kan innefatta många olika aktiviteter som självorganiserande stödnätverk i små samhällen, nya interaktiva utbildningssatsningar, innovativa sätt att minska utanförskapet för arbetslösa, samt nya processer inom vård och omhändertagande. Gemensamt är dock att initiativen syftar till att möta olika samhälleliga problem. Den innovativa verksamheten kan ske inom etablerade organisationer som sjukvården, som spinn-off från annan verksamhet inklusive företag, eller genom att ett behov identifieras inom ett samhälle, en grupp, en organisation eller en profession. Inte sällan finns olika former av altruistiska motiv med i ekvationen.

Social innovation i meningen nya processer, metoder och funktioner för att adressera samhälleliga problem, är emellertid inte någon ny företeelse. Däremot har själva begreppet ”social innovation” börjat användas alltmer under senare år. Social innovation är ett vitt begrepp där engagemanget i breda befolkningslager och i många sorters organisationer tas tillvara. Samtidigt finns ingen entydig definition utan flera parallella sätt att resonera föreligger. Dessa skiljer sig åt en del mellan olika länder och mellan olika typer av organisationer. I rapporten utgår vi inte från någon enskild definition utan diskuterar primärt processer kopplade till innovation för att möta problem inom hälsoområdet i bred bemärkelse. Sådana problem kan exempelvis handla om utmaningar kopplade till den åldrande befolkningsstrukturen, tillgång till sjukvård och utbildning, fattigdom, vattentillgång, utanförskap och segregation.

### 7.2 Tillvägagångssätt och utmaningar

Sociala innovationer kan innehålla aktiviteter på lokala, regionala, nationella och internationella plan, med individer och organisationer som inte alltid är, eller brukar vara, involverade i företags, myndigheters eller universitets innovationsprocesser.

Drivkrafterna för social innovation skiljer sig ofta från den för mer ”konventionell” innovation genom att det ekonomiska vinstintresset ofta är mindre, och kompletterat med andra motiv som att hitta lösningar på problem i samhället. Inom området diskuteras bland annat socialt entreprenörskap som kan definieras som entreprenöriella aktiviteter med ett inneboende socialt syfte.<sup>212</sup> Social innovation innefattar också enskilda individers och grupper engagemang för att möta praktiska problem i sin närmiljö. Sådana verksamheter, inklusive kooperativ av olika slag, har ofta flera motiverande faktorer vilket ställer krav på att inte heller finansieringssidan enbart drivs av vinstintresse. Till följd av detta spelar myndigheter samt välgörenhetsorganisationer och stiftelser, avgörande roller för social innovation. Detta kan exempelvis illustreras av NESTA:s och Young Foundation:s engagemang för sociala innovationer i Storbritannien, av staden Seoul engagemang i

<sup>212</sup>Se exempelvis kapitlen om Kanada och Sydkorea.



Sydkorea och av Vita husets Office of Social Innovation and Civic Participation:s betydelse för att stimulera till social innovationsverksamhet i USA.

En anledning till att intresset för sociala innovationer, även på hög nivå, ökat under senare tid är de ekonomiska svårigheter som många länder har och/eller har haft. Dessutom står många länder, inte minst i stora delar av Europa, inför avsevärda utmaningar kopplade till en åldrande befolkning med ett kopplat ökat vård- och omhändertagandebehov, en minskande arbetskraft och ökad arbetslöshet. De ekonomiska och sociala utmaningarna i kombination med insikten att staten, de officiella myndigheterna, universiteten och företagen sannolikt inte klarar att lösa alla utmaningarna åt samhället har bidragit till ett ökat intresse för hur man tar initiativ till, identifierar, finansierar och utvärderar olika typer av social innovation. Detta har i sin tur lett till initiativ som exempelvis EU:s sociala innovationsagenda och olika nationella (och andra) engagemang. Initiativ för sociala innovationer innehåller dessutom ofta en demokrati-komponent då de kan möjliggöra initiativ från alla nivåer, inklusive ”gräsrotsnivån”, i samhället. Vissa länder, som Storbritannien, förefaller ha speciellt goda förutsättningar för socialt innovativ verksamhet. Detta då landet bland annat har en stor ideell sektor och ideellt arbete sedan länge varit betydelsefullt och accepterat. Landet var också först med flera socialt intressanta initiativ, som exempelvis The OPEN University, som sedan tagits upp i andra delar av världen.

Att sociala innovationer kommit alltmer i fokus under senare år är delvis ett resultat av att den politiska nivån och myndigheter i högre grad insett att det är betydelsefullt att ta tillvara kompetensen och engagemanget hos individer och organisationer som är lokalt och regionalt närvarande, och förse dessa med ekonomiska och organisatoriska resurser. Ett exempel är lokala samhällen på landsbygden i England där man hittar lösningar för att bättre ta hand om svagare grupper i samhället, exempelvis äldre. Andra exempel är metoder för att minska utanförskapet för arbetslösa i amerikanska storstäder, och lokala lösningar i indiska byar för att förbättra tillgången till hälso- och sjukvård. Antalet fall där det är betydelsefullt att ta tillvara lokal kompetens och engagemang för att hitta lösningar torde vara mycket stort, men samtidigt kan det vara komplicerat att identifiera och prioritera de initiativ som drar bäst nytta av stöd i olika former. Offentliga organisationer, stiftelser och välgörenhetsorganisationer, ibland med lokal närvaro, bedöms vara mycket betydelsefulla för att stötta olika initiativ som kan vara riskfyllda men ha stor potential.

Sociala innovationer uppkommer ofta i partnerskap och nätverk av olika slag och på olika nivåer i samhället. Detta är en avsevärd utmaning och gör att flera typer av strukturer behövs för att identifiera och stimulera aktiviteterna. EU:s program för sociala innovationer torde här kunna vara betydelsefullt och samlar mycket information om olika initiativ.<sup>213</sup> Ett antal olika virtuella mötesplatser för sociala innovationer har dessutom utvecklats inklusive, exempelvis, den svenska Mötesplats Social Innovation<sup>214</sup> och internationella Social Innovation Exchange<sup>215</sup> (SIX).

Internet och IKT spelar alltså en viktig roll för social innovation genom att möjliggöra virtuella mötesplatser, även om fysiska motsvarigheter också behövs. Dessutom torde IKT-satsningar på att öppet tillgängliggöra data, exempelvis vad gäller hälsa, utbildning, vattenkvalitet och kommunikationer, vara betydelsefulla för att möjliggöra sociala innovationer. En betydelsefull möjliggörare är dessutom de Social Innovation Labs som exempelvis förekommer i Kanada och USA. Sådana laboratorier, som kan innehålla

<sup>213</sup><https://webgate.ec.europa.eu/socialinnovationeurope/>

<sup>214</sup><http://www.socialinnovation.se/sv/om-oss/>

<sup>215</sup><http://www.socialinnovationexchange.org/>

fysiska och virtuella komponenter, kan vara av många slag och ge möjlighet till diskussion, testning av idéer, demonstrationsprojekt och inkubation av sociala företag. Ett exempel är Baltimores Social Innovation Lab<sup>216</sup> där olika initiativ till gagn för staden kan inkuberas, utvecklas och testas.

Nätverk och resurser är betydelsefulla för sociala innovationer. Samtidigt är det, som redan nämnts, inte alltid lätt för forsknings- och innovationsfinansiärer att identifiera de personer och organisationer som är involverade i icke-konventionella innovativa verksamheter. Det är inte heller självklart att dessa själva söker sig till offentlig finansiering.

Matchningsprocesserna för initiativ och stöd kan därför vara komplicerade liksom prioriteringsprocesser och utvärderingar/uppföljningar av innovationers effekter.

Matchningen är inte bara betydelsefull för finansiering, utan också för att kunna ge stöd vid implementeringen av goda idéer.

Ett resultat av ovanstående är att olika ideella organisationer eller stiftelser ibland fungerar som mellanhand mellan exempelvis offentliga finansiärer och de individer och organisationer som utför sociala innovationer. Mellanhänderna arbetar bland annat med att identifiera intressanta initiativ och att utvärdera och följa upp potentiella effekter. En central punkt är ofta om det bedöms som möjligt att skala upp och generalisera initiativen på ett bra sätt. Organisationer som Young Foundation<sup>217</sup> i Storbritannien, som specialiserar sig på olika aspekter av sociala innovationer är i sammanhanget speciellt betydelsefulla intermediärer. Stiftelsen arbetar bland annat med forskning, en inkubator för sociala innovationer, att stimulera social innovation och specifika projekt. Organisationer av denna typ är också betydelsefulla för att sprida information om sociala innovationer.

Åtskilliga samhällsproblem är av multidisciplinär eller tvärvetenskaplig karaktär, och kan exempelvis innehålla både samhällsvetenskapliga och biomedicinska dimensioner. Detta kan göra att social innovation inte alltid passar in i ett klassiskt disciplinärt tänkesätt. Forskningsfinansieringsprogram i olika länder stödjer sociala innovationer direkt eller indirekt. I vissa fall är sociala innovationer eller socialt entreprenöriella aktiviteter direkt utpekade, men i många fall är snarare ett relevant problemområde, exempelvis vård- och omsorgsprocesser i äldrevården, i fokus.

Ett problem för finansieringen av sociala innovationer är att det kan vara svårt att bedöma risken i olika projekt, vilket i sin tur kan utgöra ett problem för såväl offentliga som privata finansiärer. Som följd är processerna för bedömningar, validering och utvärdering av stor vikt och finansiärerna ibland (ibland även intermediärer) involverade i hela projektprocessen – från koncept till implementering, uppskalning och spridning. I sammanhanget bör också vikten av att det finns en god mottagarkompetens hos de finansierande organisationerna understrykas, samt att specifika kriterier för finansiering som passar social innovation (exempelvis generaliserbarhet och möjligheter till uppskalning) ibland behövs. Den stora variationen, vad gäller karaktären hos sociala innovationer bör återigen poängteras, vilket medför att mekanismer och styrfunktioner kan variera avsevärt.

---

<sup>216</sup><http://thesocialinnovationlab.org/>

<sup>217</sup><http://youngfoundation.org/>

### 7.3 Vad kan svenska organisationer göra?

Så vad kan svenska myndigheter och organisationer, inklusive forskningsfinansiärer, göra för att skapa bra förutsättningar och infrastruktur för, och medvetenhet om, sociala innovationer med fokus på det bredare hälsoområdet?

För det första är det viktigt att vara medveten om att de innovationer som diskuteras här inte helt faller inom ramen för ”vanlig forskning”, eller inom kommersiellt orienterad innovation. Drivkrafterna för social innovation är ibland annorlunda och syftar ofta till att lösa samhällsproblem i stor eller liten skala. Samtidigt som sociala innovationer kan vara starkt samhällsekonomiskt lönsamma så kan de **inte alltid mätas med samma sorts måttstockar** som traditionella forsknings- och innovationsaktiviteter som sker i universitet och näringsliv. Detta gör att samverkan mellan nationella, regionala och lokala myndigheter, högskolor, stiftelser och ideella organisationer sannolikt är av speciellt stor betydelse för att utforma stöd och specifika instrument. Det är dessutom med all sannolikhet betydelsefullt med signaler från politisk nivå. Företag och riskkapitalister kan dock spela viktiga roller, exempelvis genom Corporate Social Responsibility (CSR)-engagemang och i olika partnerskap. Samtidigt är självklart vissa sociala innovationer också ekonomiskt lönsamma och därmed intressanta på den kommersiella marknaden.

Erfarenheterna från andra länder pekar mot att olika typer av plattformar är ett instrument som fungerar för att främja de sociala innovationerna. I Sverige är bland annat Mötesplats Social innovation<sup>218</sup> ett mycket intressant initiativ. En intressant möjlighet vore om offentliga forskningsfinansiärer, tillsammans med andra aktörer, i Sverige och utlandet, vidareutvecklade de existerande **plattformar som finns för sociala innovationer**. Bland annat är det av betydelse att finna möjligheter till att skapa nätverk för att matcha stöd med utförare, för verksamheter som inte alltid nås av normal forsknings- och innovationsfinansiering. De nätverk som skapas bör troligen innehålla aktiviteter på lokala, regionala och nationella nivåer, då åtskilliga sociala innovationer rör problematik på lokal nivå. Samtidigt sker också social innovation på internationell nivå med engagerade individer och organisationer från många länder. Detta gör att det nationella systemet för sociala innovationer behöver fungera komplementärt med de internationella nätverken och inte minst initiativ på EU-nivå.

Vidare kan det vara aktuellt att utveckla **partnerskap** med ideella organisationer, vårdsektorn, kommuner med mera. Genom sådana partnerskap skulle lovande initiativ ibland kunna identifieras lättare än om traditionella ansökningsförfaranden används. Dessutom kunde information om stödmöjligheter kunna spridas genom nätverken vilket delvis redan sker. Olika IKT-initiativ torde vara av intresse för att skapa flera virtuella matchnings- och mötesplatser mellan olika typer av organisationer och individer.

Något som verkar vara speciellt betydelsefullt för framgång är förmågan till **utvärdering, generalisering, uppskalning och spridning** av sociala innovationer. Detta för att effektivt ta tillvara bra initiativ och där möjligt använda dessa även i andra situationer, eller på andra platser. Genom ett starkt engagemang för dessa frågor kan också de finansierande organisationerna komma att bli mer engagerade under hela innovations- och implementeringsprocessen än vad som är brukligt vid traditionell forsknings- och innovationsfinansiering. Forsknings- och innovationsfinansiärerna bör överväga specifika utlysningar för att ta fram evidens över vilka metoder som fungerar bäst i olika situationer.

<sup>218</sup> <http://www.socialinnovation.se/sv/>

Slutligen bör det återigen sägas att sociala innovationer förekommer inom mycket olika verksamheter, och att ett **mångfacetterat tillvägagångssätt** därför sannolikt är nödvändigt. Traditionell forsknings- och innovationsfinansiering kan fungera som en del av systemet som dock måste kompletteras med andra åtgärder och aktörer. En fortsatt analys bör ske vad gäller vilka program och aktiviteter som behövs för att stimulera social innovationsaktivitet i Sverige.

## 8 Appendix: Intervjuer och skriftliga källor

Nedan är listat intervjuer och skriftliga källor som inte är inkluderade i fotnoter.

### 8.1 Nederländerna

#### 8.1.1 Intervjuer

*Eveline Stam-Hulsink*

Forskare och föreläsare i entreprenörskap inom sjukvård och sociala nätverk Institutionen för organisationsvetenskap VU Universitetet, Amsterdam

*George de Kam*

Lektor för institutionen planering Radoud Universitetet, Nijmegen

*Adrian Wirtz*

Ansvarig för medarbetare samt innovations policy Actiz (Nederländska branschorganisationen för privata hemvårdsaktörer)

*Martintje Bakker*

Medlem av ZonMW:s managementteam

*Jeanet Bruil*

Projekt föreståndare ZonMW

*Harry Nienhuis*

Rådgivare angående kontakt med externa aktörer angående policy och tjänster Menzis

*Maria Esveld*

Senior advisor for research and innovation Ministeriet för hälsa, välfärd och sport

#### 8.1.2 Skriftliga källor

De Gooijer, W. (2007) *Trends in EU Health Care Systems*. Springer, New York.

Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor (n.d.) *Social innovation inom tillhandahållande av tjänster: Nya partner och tillvägagångssätt – Sammanfattning*, EF/13/54/SV 1  
[<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2013/541/sv/2/EF13541SV.pdf>]

Hogeschool Utrecht, Brabant Zorg, Actiz (2013) *Handreiking sociale innovatie in de ouderenzorg*

Government of Netherlands (n.d.) *Entrepreneurship and Innovation –Life sciences and health* [<http://www.government.nl/issues/entrepreneurship-and-innovation/investing-in-top-sectors/life-sciences-and-health>] besökt 25.10.2013

ZonMW (n.d.a) *Academic Collaborative Centres Public Health*, [<http://www.zonmw.nl/en/programmes/academic-collaborative-centres-public-health/programme/>] besökt 25.10.2013

- ZonMW (n.d.b) *Health care efficiency research*  
[<http://www.zonmw.nl/en/programmes/health-care-efficiency-research/programme/>]  
besökt 25.10.2013
- ZonMW (n.d.c) *Primary Focus*, [<http://www.zonmw.nl/en/programmes/primary-focus/programme/>] besökt 25.10.2013
- ZonMW (n.d.d) *Health Care Efficiency Research programme*, dokument nedladdat från ZonMW:s hemsida
- ZonMW (n.d. e) *ZonMw Grant Terms and Conditions - applicable as of 1 January 2009*, dokument nedladdat från ZonMW:s hemsida
- ZonMW (2011a) *Efficiency Research - Fellowships give a human face to implementation*, dokument nedladdat från ZonMW:s hemsida
- ZonMW (2011b) *The role of ZonMW in healthcare innovation*, dokument nedladdat från ZonMW:s hemsida
- ZonMW (2013) *Academic Collaborative Centres for Public Health*, dokument nedladdat från ZonMW:s hemsida. Publicerat 14.04.2013



**Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, är en gränsöverskridande organisation med 60 anställda. Huvudkontoret ligger i Östersund och vi har verksamhet i Stockholm, Brasilia, New Delhi, Peking, Tokyo och Washington D.C.**

**Tillväxtanalys ansvarar för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser och därigenom medverkar vi till:**

- stärkt svensk konkurrenskraft och skapande av förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag
- utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, hållbar tillväxt och hållbar regional utveckling

**Utgångspunkten är att forma en politik där tillväxt och hållbar utveckling går hand i hand. Huvuduppdraget preciseras i instruktionen och i regleringsbrevet. Där framgår bland annat att myndigheten ska:**

- arbeta med omvärldsbevakning och policyspaning och sprida kunskap om trender och tillväxtpolitik
- genomföra analyser och utvärderingar som bidrar till att riva tillväxthinder
- göra systemutvärderingar som underlättar prioritering och effektivisering av tillväxtpolitikens inriktning och utformning
- svara för produktion, utveckling och spridning av officiell statistik, fakta från databaser och tillgänglighetsanalyser

**Om PM-serien:** Exempel på publikationer i serien är metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter.

**Övriga serier:**

Rapportserien – Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer.

Statistikserien – löpande statistikproduktion.

Svar Direkt – uppdrag som ska redovisas med kort varsel.